

LISAD

LISA 1. HAANJA LOODUSPARGI KEHTIV KAITSE-EESKIRI JA KAITSE-EESKIRJA EELNÕU
SEISUGA 06.07.2011

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Redaktsiooni jõustumise kp:
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:
Avaldamismärge:

Vabariigi Valitsus
määrus
terviktekst
01.06.2002
Hetkel kehtiv

Haanja looduspargi kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine

Vastu võetud 28.08.1995 nr 300

[RT I 1995, 72, 1218](#)

jõustumine 13.09.1995

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine
11.08.1999

Avaldamine
[RT I 1999, 65, 651](#)

Jõustumine
21.08.1999

[Kaitstavate loodusobjektide seaduse](#) (RT I 1994, 46, 773) paragrahvi 5 lõike 4 ja paragrahvi 6 alusel Vabariigi Valitsus määrab:

1. Kinnitada:

- 1) Haanja looduspargi kaitse-eeskiri (juurde lisatud);
- 2) Haanja looduspargi välispiiri kirjeldus (juurde lisatud).
- 2.--3. [Kehtetud - [RT I 1999, 65, 651](#)- jõust. 21. 08. 1999]

Kinnitatud

Vabariigi Valitsuse 28. augusti 1995. a. määrusega nr. 300

HAANJA LOODUSPARGI KAITSE-EESKIRI

I. osa ÜLDSÄTTED

1. Haanja looduspark (edaspidi looduspark) moodustati keskkonnaministri 19. aprilli 1991. a määrusega nr 12 Eesti NSV Ministrite Nõukogu 24. septembri 1979. a määrusega nr 497 (ENSV Teataja 1979, 43, 521) asutatud Haanja maastikukaitseala baasil. Looduspargi põhieesmärk on Eesti kõrgeimal kuhjelisel saarkõrgustikul asuva ala kaitse, kus maastiku, ajaloo- ja kultuuriväärtuste kaitse, puhkevõimaluste, turismi ja kohaliku eluolu edendamine ning loodusvarade säästlik kasutamine toimub rahvuslikes huvides.

[[RT I 1999, 65, 651](#)- jõust. 21.08.1999]

2.--3. [Kehtetud - [RT I 1999, 65, 651](#)- jõust. 21. 08. 1999]

4. Looduspargi maa-ala on määratletud "Haanja looduspargi välispiiri kirjeldusega".

5. Looduspargi maa-ala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks vööndiks:

sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks.

6. Kõik vööndite piirid kantakse riiklikusse maakatastrisse.

7. Looduspargi ja selle vööndite piiride kirjeldus on koostatud talumaade osas vastavalt 1940. aasta kinnistutele (ainult osas, mille kohta on säilinud kinnistukaardid); Eesti Metsakorralduskeskuse 1992. aasta metsakorralduse andmete ja riigiettevõtte Eesti Maauuringud maakasutuskaartide (mõõtkava 1:10 000) alusel.

II. osa

LOODUSPARGI KAITSEKORRA ÜLDPÕHIMÕTTED

8. Inimestel on lubatud viibida, korjata marju ja seeni ning püüda kala kogu looduspargis. Liikumine eramaal toimub vastavalt asjaõigusseadusele (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509) ja kaitstavate loodusobjektide seadusele (RT I 1994, 46, 773; 1998, 36/37, 555; 1999, 54, 583).

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 8¹. Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud üksnes looduspargi valitseja poolt selleks ettenähtud ja tähistatud paikades, välja arvatud õuemaal. Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal on lubatud omaniku loal.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 9. Jalgratastega liiklemine väljaspool teid ja radu ning mootorsõidukitega liiklemine ja nende parkimine väljaspool selleks ettenähtud teid ja parklaid on keelatud, välja arvatud teaduslikel välitöödel, järelevalve- ja päästetöödel ning käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud metsa- ja põllumajandustöödel. Looduspargis on lubatud ujuv vahendiga liiklemine, kusjuures vee-mootorsõidukiga liiklemine on lubatud ainult järelevalve-, pääste- ja teadustööde tegemisel ning tähistatud liiklusteel.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 9¹. Looduspargis on keelatud puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999]

10. [Kehtetu - RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999]

11. Looduspargis on lubatud jahipidamine, välja arvatud Suure Munamäe ja Vällamäe sihtkaitsevööndites ning Kavadi järvel, Saaluse Alajärvel, Liinjärvel, Rõuge Valgjärvel, Ratasjärvel, Kaussjärvel, Rõuge Suurjärvel ja Viitina järvel.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 12. Looduspargi valitseja nõusolekuta on looduspargis keelatud:

1) detail- ja üldplaneeringu kehtestamine;

2) maakorralduskava kinnitamine;

3) katastriüksuse kõlvikute piiride ja pindala muutmine;

4) projekteerimistingimuste andmine;

5) metsamajandamiskava väljastamine.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 12¹. Looduspargis on keelatud:

1) uute maaparandussüsteemide rajamine;

2) väetiste ja mürkemikaalide kasutamine metsamaal ja looduslikul rohumaal ning veekogude veepiirile lähemal kui 25 m;

3) maavarade ja maa-ainese kaevandamine, välja arvatud maapõueseaduse (RT I 1994, 86/87, 1488; 1995, 75, 1321; 1996, 49, 953; 1997, 52, 833; 86, 1461; 93, 1562; 1998, 64/65, 1005; 1999, 10, 155; 54, 583) paragrahvides 26 ja 62 sätestatud juhtudel looduspargi valitsejaga kooskõlastatud kohtades ja tema igakordsel nõusolekul;

4) jäätmete ladustamine, välja arvatud kodumajapidamises tekkinud tavajäätmete ladustamine kohaliku omavalitsuse ja looduspargi valitseja juures registreeritud kohtades.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 12². Looduspargis on lubatud alla 250 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades. Üle 250 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 13. Looduspargi valitseja nõusoleku saamiseks käesolevas kaitse-eeskirjas ettenähtud juhtudel peab vastava loa taotleja või projekti või kava kooskõlastuse taotleja esitama looduspargi valitsejale kirjaliku taotluse. Looduspargi valitseja vastab taotlusele kirjaliku nõusoleku ja vajaduse korral omapoolsete tingimuste esitamisega või motiveeritud keeldumisega nii taotlejale kui ka vastava loa andjale hiljemalt ühe kuu jooksul pärast taotluse saamist. Keskkonnamõju hindamise vajaduse korral on looduspargi valitsejal õigus taotlusele vastamist edasi lükata kuni ekspertiisiakti saamiseni, teavitades sellest nii nõusoleku taotlejat kui ka loa andjat.

Looduspargi valitseja vaatab metsaraie taotluse läbi ja tulenevalt koosluse liigilise ning vanuselise mitmekesisuse säilitamise eesmärgist annab oma kirjaliku nõusoleku ja vajadusel omapoolsed tingimused või esitab motiveeritud keeldumise kümne päeva jooksul pärast taotluse saamist.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 13¹. Piiranguvööndisse jääva kaitstava looduse üksikobjekti kaitset korraldatakse kaitstavate loodusobjektide seaduse paragrahvi 5 lõike 5 kohase kaitse-eeskirja alusel. Sihtkaitsevööndisse jääva looduse üksikobjekti kaitset korraldatakse käesoleva kaitse-eeskirja alusel.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 13². Teaduslikke välitöid looduspargis tehakse kaitstavate loodusobjektide seaduse paragrahvis 25 sätestatud korra alusel.

[RT I 1999, 65, 651 - jõust. 21.08.1999] 14. Vabariigi Valitsuse seaduse (RT I 1995, 94, 1628; 1996, 49, 953; 88, 1560; 1997, 29, 447; 40, 622; 52, 833; 73, 1200; 81, 1361 ja 1362; 87, 1468; 1998, 28, 356; 36/37, 552; 40, 614; 107, 1762; 111, 1833; 1999, 10, 155; 16, 271 ja 274; 27, 391; 29, 398 ja 401; 58, 608) paragrahvi 44 lõike 2 alusel on kaitseala piires asuva kinnisasja võõrandamisel riigi esindajaks ostueesõiguse teostamisel keskkonnaminister, kellele teatatakse kinnisasja võõrandamisest asjaõigusseaduses sätestatud korras.

III. osa

SIHTKAITSEVÖÖND

15. Sihtkaitsevöönd on looduspargi osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike koosluste säilitamiseks.

16. Looduspargi sihtkaitsevöönd jaguneb 11 osaks:

1) Hainjärve sihtkaitsevöönd (metsakoosluste ja Hainjärvekaitseks), kuhu kuuluvad:

Haanja vallas Misso metskonna kvartalid 5 (ainult eraldised 9 ja 10) ja 7 (ainult eraldised 1-5, 7-9 ja 12-14; nii riigi kui ka talu A4 lahusmaatükk);

2) Hinni kanjoni sihtkaitsevöönd (kanjonoru kaitseks), kuhu kuulub:

Rõuge vallas maa-ala, mille põhjapiiriks on Kahrila järve ja selle idakaldal asuva Tilga talu juurde viiv tee ning lääne-, lõuna- ja idapiiriks kanjoni ümbritseva metsa piir haritava ja hoonetealuse maaga;

3) Jaanimäe sihtkaitsevöönd (Jaanimäe tammiku ja Jaanimäe künka kaitseks), kuhu kuulub:

Haanja vallas talu A20 maal maa-ala, mille lõunapiiriks on Ruusmäe-Hulaku tee kuni metsa ja haritava maa piirini, ida- ja põhjapiiriks metsa piir haritava maaga ning läänepiiriks Vastakivi-Ruusmäe tee;

4) Kütioru sihtkaitsevöönd (ürgoru ja metsakoosluste kaitseks), kuhu kuulub:

Võru vallas maa-ala, mille läänepiiriks on Jaanusjärve läänekallas kuni Iskna ojani ning piki seda Lasva valla piirini.

Edasi kulgeb vööndi piir lääne suunas kuni ürgoru servani ning piki oru serva lõuna suunas kuni metsa ja niidu servani, sealt ida suunas risti läbi ürgoru, jätkudes teisel pool Iskna jõge Lasva vallas, kuni lõikumiseni Tohkri-Kammeri teega. Edasi kulgeb piir põhja suunas piki ürgoru idaserva Tohkri veskini ja sealt piki Iskna jõge Jaanusjärveni ning Jaanusjärve läänekallast mööda kuni Võru valla piirini. Vööndisse jäävad Kütiveski (A123), Tohkre- Hindriku (2) ja Tohkre-Peetri (4) talude maad.

Lahustükina kuuluvad sihtkaitsevööndisse:

Vastseliina vallas Vastseliina metskonna kvartalid 63 (ainult eraldised 26 ja 33-39), 66 (ainult eraldis 3 täielikult ja eraldised 2 ja 8 Holsta-Vaarkali teest lääne poole ürgorgu jäävad osad), 68 (ainult eraldised 1 ja 2 täielikult ning 3-5 ürgorgu jäävad osad) ja 213 (ainult eraldised 1, 2, 7, 8, 15-19, 23-26 täielikult ning eraldiste 4, 6 ja 28 ürgorgu jäävad osad);

nii riigimaa kui ka talude 5, Holsta (6), Ülemäe Jakobi (7), 31, 40, 43, 45, 46, Haava (A94) ja 345 maa;

5) Lakesoo sihtkaitsevöönd (sookoosluste kaitseks), kuhu kuulub:

Haanja vallas Tseakülas talude 120, 123, 126 ja 127 maadel asuv soo. Vööndi piiriks on soo piir metsa ja niiduga;

6) Rõuge ürgoru sihtkaitsevöönd (ürgoru loodusliku ilme säilitamiseks), kuhu kuuluvad:

Rõuge vallas Rõuge metskonna kvartalid 21 kuni 26;

7) Suure Munamäe sihtkaitsevöönd (Baltimaade kõrgeima künka kaitseks), kuhu kuulub:

Haanja vallas Kubja metskonna kvartal 313;

8) Tsiirgumäe sihtkaitsevöönd (sookoosluste kaitseks), kuhu kuulub:

Haanja vallas Hanninga (6) talu maal asuv soo. Vööndi piiriks on soo piir metsa ja haritava maaga;

9) Tuhkrijärve sihtkaitsevöönd (metsa- ja sookoosluste ning Tuhkrijärve kaitseks), kuhu kuuluvad:

Haanja vallas Kubja metskonna kvartalid 291, 292 (ainult eraldised 1-17), 299 (ainult eraldised 1-9, 11, 12 ja 14 täielikult ning eraldiste 10, 13 ja 15 Munamäe-Plaani teest loode poole jäävad osad) ja 300 (ainult eraldised 1-5, 8-11 täielikult ning eraldise 16 Munamäe-Plaani teest loode poole jääv osa);

10) Vaskna järve sihtkaitsevöönd (haruldase vee-elustiku ja maastiku kaitseks), kuhu kuuluvad:

Haanja vallas Kubja metskonna kvartalid 315, 316 (ainult eraldised 12-14, 18-26, 33-41, 44, 47-51, 53-59 täielikult ning eraldiste 17 ja 52 Trolla-Plaksi teest ida poole jäävad osad), 317, 318; talude Keldre (VII), VIII, Sarapuu (A55), Järveotsa (58), A89, 161, 163, 166, 167, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218 ja 219 maadel;

11) Vällamäe sihtkaitsevöönd (Eesti absoluutkõrguselt teise künka ja seal levivate metsakoosluste kaitseks), kuhu kuulub:

Haanja vallas Kubja metskonna kvartal 267 ning selle idapiiriga külgnevad sood nii riigi kui ka talude 128, 129, 130, 131, 133, 135, 137, 307, 334 ja 335 maadel;

17. Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, välja arvatud käesoleva kaitse-eeskirja punktides 8, 9, 11, 12, 12.1 ja 12.2 lubatud tegevus. Samuti on lubatud looduspargi valitseja nõusolekul:

1) hooldustööd kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks;

2) Hinni kanjoni, Rõuge ürgoru, Jaanimäe, Suure Munamäe ja Vaskna järve sihtkaitsevööndites puu- ja põõsarinde harvendamine vastavalt kaitse eesmärgile, kusjuures looduspargi valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja ja tehnoloogia, metsamaterjali väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas;

3) Jaanimäe, Suure Munamäe ja Vaskna järve sihtkaitsevööndites teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine ning mittetootmislike ehitiste rajamine looduspargis paikneva kinnistu või looduspargi tarbeks;

4) Vaskna järve sihtkaitsevööndis poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks niitmine ja karjatamine.

[RT I 1999, 65, 651- jõust. 21.08.1999] 18. Lisaks käesoleva kaitse-eeskirja punktis 17 sätestatule on sihtkaitsevööndis lubatud veel kaitstava objekti säilitamiseks vajalikud ja objekti mittekahjustavad tegevused:

1) Vaskna järve ja Vällamäe sihtkaitsevööndis niitmine ja karjatamine;

2) jahipidamine ulukite arvukuse reguleerimiseks, välja arvatud Suure Munamäe sihtkaitsevööndis;

3) looduspargi valitseja igakordsel nõusolekul:

- Hinni kanjoni ja Rõuge ürgoru sihtkaitsevööndites hooldus- ja valikraie tingimusel, et metsa täius ei lange alla 0,6;

- Jaanimäe, Suure Munamäe ja Vaskna järve sihtkaitsevööndites hooldus- ja valikraie ning kommunikatsioonide ja mittetootmisehitiste rajamine sihtkaitsevööndis paikneva kinnistu või looduspargi tarbeks;

- Tuhkrijärve sihtkaitsevööndis kuni 2050. aastani valikraie.

19. Sihtkaitsevööndi metsade kaitse eesmärgid on:

- Vällamäe, Hainjärve, Kütioru, Lakesoo, Tsirgumäe ja Tuhkrijärve sihtkaitsevööndites metsaökosüsteemi arengu tagamine loodusliku protsessina;

- Hinni kanjoni, Jaanimäe, Rõuge ürgoru, Suure Munamäe ja Vaskna järve sihtkaitsevööndites bioloogilise mitmekesisuse ja looduspargi maastikuilme säilitamine.

[RT I 1999, 65, 651- jõust. 21.08.1999]

IV. osa PIIRANGUVÖÖND

20. Piiranguvöönd on looduspargi majanduslikult kasutatav ning pärandkultuurmaastikuna säilitatav osa, kus majandustegevuses tuleb arvestada kaitstavate loodusobjektide seaduses ning käesolevas kaitse-eeskirjas kehtestatud tingimustega.

21. Piiranguvöönd on looduspargi piires olev maa-ala, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.

22. [Kehtetu - RT I 1999, 65, 651- jõust. 21. 08. 1999]

23. Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, välja arvatud käesoleva kaitse-eeskirja punktides 8, 9, 12, 12¹ ja 12² keelatud

tegevus. Samuti on keelatud:

1) looduspargi valitseja nõusolekuta veekogude veetaseme muutmine ja nende kallaste kahjustamine;

2) uuendusraie, välja arvatud turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada koosluse liigilise ja vanuselise mitmekesisuse säilitamiseks nõudeid turberaie liigi, raieaja, puidu kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas;

3) looduspargi valitseja nõusolekuta uute ehitiste püstitamine ja teede, õhuliinide ning muude kommunikatsioonide rajamine

[RT I 1999, 65, 651- jõust. 21.08.1999] 23¹. Piiranguvööndi metsade kaitse eesmärk on bioloogilise mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine.

[RT I 1999, 65, 651- jõust. 21.08.1999]

V. osa KAITSTAVAD LOODUSE ÜKSIKOBJEKTID

24.--26. [Kehtetud - RT I 1999, 65, 651- jõust. 21. 08. 1999]

VI. osa

LÕPPSÄTTED

27. Isikud, kes rikuvad käesoleva kaitse-eeskirja nõudeid, kannavad haldus-, kriminaal- või tsiviilvastutust seaduses ettenähtud korras.

[RT I 1999, 65, 651- jõust. 21.08.1999] 27¹. Järelevalvet kaitsealal teevad kaitseala valitseja ning teised selleks volitatud isikud, kes on oma pädevuse piires õigustatud kaitsealal tegutsema ka iseseisvalt.

[RT I 1999, 65, 651- jõust. 21.08.1999] 28. Käesolevast kaitse-eeskirjast tulenevad vaidlused lahendatakse kohtus, kuid huvitatud isik võib kaitseala valitseja tegevuse vaidlustamiseks pöörduda ka keskkonnaministri poole.

[RT I 1999, 65, 651- jõust. 21.08.1999] Kinnitatud

Vabariigi Valitsuse 28. augusti 1995. a. määrusega nr. 300

HAANJA LOODUSPARGI VÄLISPIIRI KIRJELDUS

Haanja looduspargi (edaspidi - looduspark) välispiir kulgeb Võru-Haanja maantee ja Vastseliina-Rõuge maantee ristumise kohast (Haanja külast 1,8 km Võru suunas) mööda Haanja-Võru maanteed 0,9 km Võru suunas kuni Mõksi küalani, edasi mööda Mõksi-Kolepi teed kuni Kolepi küalani ja sealt 0,2 km ida suunas. Seejärel suundub looduspargi välispiir metsateed mööda 0,2 km lõunasse ja edasi 0,4 km Suure Kõrbjärve suunas ning seejärel kirde suunas kuni lõikumiseni Räpo - Uue-Saaluse teega. Mööda Räpo - Uue-Saaluse teed kulgeb välispiir põhja suunas kuni ristumiseni Kasaritsa-Tootsi teega Mõisamäe külas ning mööda seda teed ida suunas kuni ristumiseni Võru-Vastseliina teega, sealt mööda Koloreino küla teed kuni Orupealse küalani ning edasi mööda Kūti Ahijärvest ida poolt kulgevat teed kuni Noodas-Saaremaa küalani. Selles külas tee hargneb ja looduspargi välispiir kulgeb mööda idapoolset haru kuni Noodasküalani, lõikudes seal Vastseliina-Võru maanteega. Edasi suundub välispiir Vastseliina-Võru maanteed mööda kuni ristumiseni Husari-Hinsa teega ning kulgeb Husari-Hinsa teed mööda kuni Hinsa küalani, sealt edasi piki Loosi-Hinsa teed kuni ristumiseni Võru-Vastseliina maanteega ja piki seda maanteed Võru suunas kuni Holsta küalani. Edasi kulgeb looduspargi välispiir Holsta-Voki teed mööda kuni lõikumiseni Vastseliina-Rõuge maanteega, seejärel 0,1 km piki seda teed Vastseliina suunas kuni lõikumiseni Voki küla teega, seejärel suundub mööda Holsta-Voki-Palovere teed kuni Palovere küalani ja sealt läbi Holdi küla kuni ristumiseni Kündja-Haanja teega. Seejärel kulgeb looduspargi välispiir piki seda teed Kündja küla suunas kuni Petruse küalani ja sealt põhja-lõunasuunalist külateed mööda kuni Kündja-Pari ja Kündja-Kõo teede ristumiseni. Edasi mööda Kündja-Pari-Plaani teed kuni lõikumiseni Plaani-Hulaku teega Tuuka külas, kust kulgeb mööda Plaani-Hulaku teed Hulaku küla suunas kuni lõikumiseni talu teega 0,5 km enne Hulaku küla. Edasi suundub välispiir piki talu teed läände kuni ristumiseni Võru-Ruusmäe teega ning piki Võru-Ruusmäe teed lõuna suunas kuni Ruusmäe järve lõunakaldani, sealt edasi mööda Ruusmäe järve lõuna- ja läänekallast kuni Ruusmäe-Rõuge teeni ja sealt mööda Ruusmäe-Rõuge teed kuni Raagi küalani. Seejärel mööda ida-läänesuunalist Raagi-Rõuge teed kuni lõikumiseni Luutsniku-Rõuge teega ning piki Luutsniku-Rõuge teed kuni Rõugeni ja mööda Kahrila järvest lääne pool asuvat teed kuni Nursi koolini. Edasi kulgeb looduspargi välispiir Nursi koolist lõunasse jäävat teed mööda kuni Nursi kaupluseni ja sealt üle Rõuge jõe kagu suunas kulgevat teed mööda kuni ristumiseni Võru- Rõuge maanteega, seejärel 0,5 km piki Võru-Rõuge maanteed kuni lõikumiseni kagusuunalise teega, mis viib Rõuge kiriku juurde. Edasi kulgeb välispiir piki Rõuge-Kurgjärve-Haanja teed kuni lõikumiseni põhja- lõunasuunalise külateega Nogo külas, mis ühendab Rõuge-Vastseliina ja Rõuge-Kurgjärve-Haanja teed, ning piki seda külateed kuni Rõuge-Vastseliina teeni ja Rõuge-Vastseliina teed mööda kuni ristumiseni Võru-Haanja maanteega.

Haanja looduspargi välispiiri kirjeldus on koostatud topograafilise kaardi ja maakasutuse kaardi (mõõtkava 1:10 000) alusel.

VABARIIGI VALITSUS

M Ä Ä R U S

Tallinn

Haanja looduspargi kaitse-eeskiri¹

Määrus kehtestatakse „Looduskaitseseaduse“ § 10 lõike 1 alusel.

1. peatükk
ÜLDSÄTTED

§ 1. Haanja looduspargi kaitse-eesmärk

(1) Haanja looduspargi² (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on:

1) kaitsta, säilitada ja tutvustada Eesti kõrgeimat kuhjelist saarkõrgustikku, esinduslikke ürgorgusid, loodus- ja pärandmaastikke, looduse mitmekesisust; aidata kaasa kohaliku eluolu edendamisele ja säästva puhkemajanduse arengule ning kaitsta kaitsealuste liikide elupaiku;

2) kaitsta nende liikide elupaiku, mida Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7-25) nimetab I lisas. Need liigid on valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) ja laanerähn (*Picoides tridactylus*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), rukkirääk (*Crex crex*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), hallpea-rähn (*Picus canus*), täpikhuik (*Porzana porzana*) ja händkakk (*Strix uralensis*);

3) kaitsta elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7-50) nimetab I lisas ja nende liikide elupaiku, mida see direktiiv nimetab II lisas. I lisa elupaigatüübid on liiva-alade vähetoitelised järved (3110)³, vähe- kuni kesктоitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130), vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nõrglubja-allikad (7220*), liigirikkad madalsood (7230), liivakivipaljandid (8220), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (sürjametsad – 9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Direktiivi 92/43/EMÜ II lisas nimetatud liigid, mille elupaiku kaitstakse, on: harivesilik (*Triturus cristatus*), mis on ühtlasi II kategooria kaitsealune liik, harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik vingerjas (*Misgurnus fossilis*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), saarmas (*Lutra lutra*) ja karvane maarjalepp (*Agrimonia pilosa*), mis on ühtlasi III kategooria kaitsealused liigid, ning paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*);

4) kaitsta ja säilitada Viitina, Uue-Saaluse ja Rogosi mõisa parke ja kaitsealale jäävaid kaitstava looduse üksikobjekte.

(2) Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kolmeteistkümneks sihtkaitsevööndiks ja viieks piiranguvööndiks.

(3) Kaitsealal tuleb arvestada „Looduskaitseaduses“ sätestatud piiranguid käesolevas määruses sätestatud erisustega.

§ 2. Kaitseala asukoht

(1) Kaitseala asub Võru maakonnas Haanja vallas Ala-Suhka, Ala-Tilga, Haanja, Haavistu, Hanija, Holdi, Horoski, Hulaku, Hämkoti, Ihatsi, Jaanimäe, Kaaratautsa, Kaldemäe, Kallaste, Kaloga, Kergatsi, Kirbu, Kotka, Kõomäe, Kääraku, Külma, Leoski, Lüütsepä, Mahtja, Mallika, Meelaku, Miilimäe, Mustahamba, Mäe-Suhka, Mäe-Tilga, Palanumäe, Palujüri, Pausakunnu, Peedo, Piipsemäe, Plaani, Plaksi, Pressi, Purka, Puspuri, Raagi, Resto, Ruusmäe, Saagri, Saika, Saluora, Simula, Soodi, Trolla, Tsiamäe, Tsolli, Tummelka, Tuuka, Tõnkova, Uue-Saaluse, Vaalimäe, Vakari, Vastsekivi, Villa, Vorstimäe ja Vänni külas, Lasva vallas Andsumäe, Noodasküla, Saaremaa, Sooküla, Tohkri ja Tüütsmäe külas, Rõuge vallas Aabra, Augli, Haki, Hallimäe, Handimiku, Hotemäe, Häramäe, Jaanipeebu, Jugu, Järvekülä, Kahru, Kiidi, Koke, Kokejüri, Kokemäe, Kurgjärve, Kuuda, Kähri, Lauri, Lutika, Muduri, Muna, Murdemäe, Mustahamba, Mõõlu, Möldri, Nogo, Nursi, Ortemäe, Paaburissa, Pulli, Rasva, Raudsepa, Rebase, Sika, Simmuli, Soekõrtsi, Soomeoru, Suure-Ruuga, Tealase, Tiidu, Tindi, Tootsi, Tsutsu, Utsali, Vadsa, Viitina külas ja Rõuge alevikus, Vastseliina vallas Hinsa, Holsta, Käpa, Kündja, Luhte, Paloveere, Pari, Vaarkali ja Voki külas ning Võru vallas Kolepi, Koloreino, Mõisamäe, Mõksi ja Tootsi külas.

(2) Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on esitatud kaardil määruse lisas⁴.

§ 3. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.

2. peatükk KAITSEKORRA ÜLDPÕHIMÕTTED

§ 4. Lubatud tegevus

(1) Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, pidada jahti ning püüda kala kogu kaitsealal.

(2) Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal viibimine on lubatud, arvestades „Asjaõiguseaduses“ ja „Looduskaitseaduses“ sätestatud.

(3) Kaitsealal on lubatud telkimine ja lõkke tegemine:

1) kinnisasja omaniku või valdaja loal, välja arvatud käesoleva määrusega sätestatud juhtudel sihtkaitsevööndites;

2) kinnisasja omaniku ja kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud kohtades, välja arvatud käesoleva määrusega sätestatud juhtudel sihtkaitsevööndites.

(4) Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Väljaspool teid tuleb arvestada alljärgnevaid tingimusi:

1) mootorsõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud tegevustel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel, liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel, metsa- ja põllumajandustöödel;

- 2) kinnisasja omanikul või –valdajal ning tema perekonnaliikmetel on oma kinnisasja piires lubatud mootorsõidukiga sõita väljaspool teid ja radu kui see ei kahjusta kaitstavaid objekte.
- 3) muudel juhtudel on mootorsõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid lubatud kaitseala valitseja ja kinnisasja valdaja nõusolekul.

(5) Kaitseala veekogudel on lubatud sisepõlemismootorita ujuv vahendiga sõitmine. Sisepõlemismootoriga ujuv vahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamisega seotud tööde tegemisel ja kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

§ 5. Keelatud tegevus

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 4) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas paadisilla ehitamiseks;
- 5) anda projekteerimistingimusi;
- 6) anda ehitusluba;
- 7) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitiste ehitamiseks.

§ 6. Tegevuse kooskõlastamine

- (1) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.
- (2) Kaitseala valitseja võib sellise tegevuse kooskõlastamisel, mis käesoleva kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, seada kirjalikult tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.
- (3) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt „Haldusmenetluse seadusele“ õiguspärasust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.
- (4) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit.

3. peatükk SIHTKAITSEVÕÖND

§ 7. Sihtkaitsevööndi määramine

- (1) Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks.
- (2) Kaitsealal on kolmteist sihtkaitsevööndit:
- 1) Hainjärve sihtkaitsevöönd;
  - 2) Hinni sihtkaitsevöönd;
  - 3) Kütioru sihtkaitsevöönd;
  - 4) Lakõsuu sihtkaitsevöönd;

- 5) Munamäe sihtkaitsevöönd;
- 6) Jaanivariku sihtkaitsevöönd;
- 7) Jürihani sihtkaitsevöönd;
- 8) Sitikaoru sihtkaitsevöönd;
- 9) Tallikõsõ sihtkaitsevöönd;
- 10) Tuhkrijärve sihtkaitsevöönd;
- 11) Vaskna sihtkaitsevöönd;
- 12) Vällämäe sihtkaitsevöönd;
- 13) Ööbikuoru sihtkaitsevöönd.

§ 8. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk

(1) Hainjärve, Kütioru, Lakõsuu, Jürihani, Tuhkrijärve ja Vällämäe sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitstavate liikide elupaikade kaitse.

(2) Hinni sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on liivakivipaljandite kaitse, looduse mitmekesisuse suurendamine ja säilitamine ning maastiku ilme säilitamine.

(3) Ööbikuoru, Sitikaoru, Tallikõsõ ja Vaskna sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on seal väljakujunenud looduslike koosluste kaitse, looduse mitmekesisuse suurendamine ja säilitamine, poollooduslike koosluste säilitamine ja taastamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

(4) Munamäe ja Jaanivariku sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste, seal hulgas rohunditerikaste kuusikute säilitamine, maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

§ 9. Lubatud tegevus

(1) Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 60 osalejaga rahvaürituse korraldamine, selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohas. Rohkem kui 60 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistatud ja tähistatud kohas ning rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.

(2) Ööbikuoru, Tallikõsõ, Vaskna, Sitikaoru ja Jürihani sihtkaitsevööndis on lubatud poollooduslike koosluste hooldamine ja taastamine.

(3) Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:

- 1) olemasolevate ehitiste ja maaparandussüsteemide hoiutööd ning veerežiimi taastamine;
- 2) Munamäe, Kütioru, Ööbikuoru, Sitikaoru, sihtkaitsevööndis kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus;
- 3) Hinni, Munamäe, Tallikõsõ, Sitikaoru, Ööbikuoru, Vaskna ja Jaanivariku sihtkaitsevööndis metsakoosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieliigi, -aja ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokkuveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas;
- 4) rajatiste püstitamine Tuhkrijärve, Ööbikuoru ja Munamäe sihtkaitsevööndis. Mujal on rajatiste püstitamine lubatud kaitseala ning õppe- ja matkaradade tarbeks ;
- 5) tehnovõrgu rajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnisasja või kaitseala tarbeks.

§ 10. Keelatud tegevus

Sihtkaitsevööndis on keelatud:

- 1) majandustegevus;
- 2) loodusvarade kasutamine, välja arvatud käesoleva kaitse-eeskirja §-des 4, 9 ja 11 lubatud tegevus;
- 3) uute ehitiste, välja arvatud § 9 lõike 3 punktides 4 ja 5 nimetatud ehitiste püstitamine;
- 4) telkimine ja lõkke tegemine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohtades;

§ 11. Vajalik tegevus

(1) Ööbikuoru, Tallikõsõ, Sitikaoru ja Vaskna sihtkaitsevööndis poollooduslike koosluste esinemisaladel on koosluste ilme ja liigikoosseisu taastamiseks ja säilitamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine. Poolloodusliku koosluse niitmine on lubatud alates 25 juunist, kui kaitsekorralduskavas või liigi tegevuskavas ei ole sätestatud teisiti.

(2) Vaskna ja Ööbikuoru sihtkaitsevööndis on vajalik puu- ja põõsarinde kujundamine vaadete avamiseks.

4. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 12. Piiranguvööndi määratlus

(1) Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.

(2) Kaitsealal on viis piiranguvööndit:

- 1) Hoiuküla piiranguvöönd;
- 2) Pärandmaastiku piiranguvöönd;
- 3) Tavaala piiranguvöönd;
- 4) Keskusala piiranguvöönd;
- 5) Pargi piiranguvöönd.

§ 13. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk

(1) Hoiuküla piiranguvööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse, põllumajandusliku maakasutuse ja asustusstruktuuri ning piirkonnale omase arhitektuuri säilimine.

(2) Pärandmaastiku piiranguvööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse ning põllumajandusliku maakasutuse ja asustusstruktuuri säilimine.

(3) Tavaala piiranguvööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

(4) Keskusala piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

(5) Pargi piiranguvööndi kaitse-eesmärk on Viitina, Rogosi ja Uue-Saaluse pargi kaitse.

(6) Piiranguvööndi metsa kaitse-eesmärk on liikide ja vanuse mitmekesisuse säilitamine.

§ 14. Lubatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lubatud:

- 1) majandustegevus;
- 2) kuni 100 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas;
- 3) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetiste kasutamine, välja arvatud metsamaal, veekogus ja poollooduslikul kooslusel.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud:

- 1) rohkem kui 100 osalejaga rahvapärituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas;
- 2) raadamine;
- 3) puuvõrade või põõsaste kujundamine ning puittaimede istutamine ja raie Pargi piiranguvööndis;
- 4) uue maaparandussüsteemi ja veekogu rajamine;
- 5) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine;
- 6) herbitsiidi kasutamine invasiivse võõrtaimeliigi tõrjeks.

(3) Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud uuendusraie, välja arvatud Pargi piiranguvööndis, kõvalehtpuupuistutes ja pärnikutes. Uuendusraie tegemisel peab arvestama järgmisi tingimusi:

- 1) lageraiet on lubatud teha kuni 1 ha suuruse langina;
- 2) turberaie liikidest on lubatud aegjärgne raie ja häilraie kuni 5 ha suuruse langina, kusjuures tuleb säilitada puistu liikide mitmekesisus;
- 3) männikute, kuusikute, kaasikute, haavikute ja sanglepikute uuendusraielangil tuleb elustiku mitmekesisuse tagamiseks säilitada kasvavaid ja/või surnud puid tüvepuidu kogumahuga vähemalt 20 tm/ha. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks jäetavad säilikpuud valitakse erinevate puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või silmapaistvalt laia võraga puid. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks jäetavad puud koristamisele ei kuulu ja jäävad metsa alatiseks.

§ 15. Ehitustegevus piiranguvööndis

(1) Hoiuküla, Pärandmaastiku, Tavaala ja Keskusala piiranguvööndis on olemasoleval hoonestusalal lubatud väikeehitiste püstitamine, mis ei nõua "Ehitusseadusest" tulenevalt kohaliku omavalitsuse kirjalikku nõusolekut.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud:

- 1) Keskusala, Tavaala ja Pargi piiranguvööndis ehitiste püstitamine.
- 2) Hoiuküla ja Pärandmaastiku piiranguvööndis ehitiste püstitamine kinnistu olemasolevatel ja endistel hoonestusaladel, uue hoonestusala rajamine vastavalt välja kujunenud asustusstruktuurile, ehitise püstitamine hoonestuse tarbeks väljapoole hoonestusala.

§ 16. Keelatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on keelatud:

- 1) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetiste kasutamine metsamaal, veekogus ja poollooduslikul kooslusel, välja arvatud herbitsiidi kasutamine kaitseala valitseja nõusolekul invasiivse võõrtaimeliigi tõrjeks;
- 2) maavarade kaevandamine;
- 3) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine.

§ 17. Vajalik tegevus

Piiranguvööndi poollooduslike koosluste ja rohumaade esinemisaladel on nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik rohu niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine. Poolloodusliku koosluse niitmine on lubatud alates 25. juunist, kui kaitsekorralduskavas või liigi tegevuskavas ei ole sätestatud teisiti.

5. peatükk
RAKENDUSSÄTTED

§ 18. Määruse kehtetuks tunnistamine

Vabariigi Valitsuse 28. augusti 1995. a määrus nr 300 „Haanja looduspargi kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine“ (RT I 1995, 72, 1218; 1999, 65, 651) tunnistatakse kehtetuks.

¹ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50). Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7-25).

² Kaitseala on moodustatud keskkonnaministri 19. aprilli 1991. a määrusega nr 12 „Haanja Looduspargi formeerimine juriidiliseks isikuks“ Haanja maastikukaitseala baasil, mis oli asutatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 24. septembri 1979. a määrusega nr 497 „Looduskaitsealade edasise väljaarendamise kohta“. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k «Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri» lisa 1 punkti 1 alapunktist 5 jääb looduspark Haanja linnualale ja punkti 2 alapunktist 39 Haanja looduslale, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Määruse seletuskirjaga saab tutvuda Keskkonnaministeeriumi kodulehel www.envir.ee.

³ Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

⁴ Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil Eesti põhikaardi (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmete alusel.

Ala kaardiga saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, Keskkonnaregisris ja maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).

Andrus Ansip
Peaminister

Keit Pentus
Keskkonnaminister

Heiki Loot
Riigisekretär

**LISA. 2 KAITSEKORRALDUSKAVA KOOSTAMISE KÄIGUS TEHTUD KAITSEKORRA
MUUTMISE ETTEPANEKUD**

1. Haanja looduspargi kaitse-eesmärgiks tuleb lisada mudakonn. Mudakonn on üldjoontes harivesilikuga sarnaseid ökoloogilisi tingimusi nõudlev (veelgi nõudlikum päikesevalgusele) liik ning viimasele suunatud kaitsekorralduslikud meetmed toimivad soodsalt ka mudakonnale (Külvik jt 2011).
2. Natura standardandmebaasi tuleb korrigeerida elupaigatüüpide pindalade osas.
  - Vähendada niiduelupaigatüübi 6270 pindala Natura standardandmebaasis. Olemasolevatel andmetel leidub elupaigatüüpi liigirikkad niidud lubjavesel mullal 63,9 ha-l (0,37 %).
  - Vähendada niiduelupaigatüübi 6450 pindala Natura standardandmebaasis. Olemasolevatel andmetel leidub Haanja looduspargis lamminiitu 8,9 ha-l (0,05 %).
  - Vähendada järveelupaigatüübi 3150 pindala Natura standardandmebaasis. Elupaigatüüpi leidub 16 ha-l (katvusprotsent tuleks viia 0,1-lt 0,09-le).
  - Vähendada metsaelupaigatüübi 9060 okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel pindala. Olemasolevatel andmetel leidub elupaigatüüpi okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel 8,34 ha-l (0,05 %).
  - Eemaldada Natura standardandmebaasist elupaigatüüp 91E0 sanglepa ja hariliku saarega lammimetsad.
3. Allikad ja allikasood (7160) tuleb lisada Haanja looduspargi kaitse-eeskirja kaitse-eesmärkidesse.
4. Rusukallete ja jäärakumetsad lisada Haanja looduspargi kaitse-eeskirja kaitse-eesmärkidesse.
5. Peale uue kaitse-eeskirja kehtestamist korrigeerida Natura standardandmebaasis olevat Haanja loodus ja linnuala pindala.
6. Haanja looduspargi kaitse-eeskirja kaitse-eesmärkidesse tuleb lisada järgmised liigid: väike käopõll (*Listera cordata*), sagristarn (*Carex irrigua*), kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza Russowii*), sookäpp (*Hammarbya paludosa*), võsu-liivsibul (*Jovibarba globifera*), ainulehine soovalk (*Malaxis monophyllos*). Tegemist on II kategooria kaitsealuste liikidega, mille olemasolu Haanja looduspargis on tõestatud. Mitmed neist liikidest on seotud ka sooelupaikadega, mida Haanja looduspargis tuleb kaitsta (Külvik 2011). II kategooriasse kuuluvad taimeliigid kasvavad Eestis väga piiratud alal või vähestes elupaikades, samuti on nende arvukus langev ning levila vähenev.
7. Eemaldada kaitse-eeskirja eelnõust kaitstav elupaigatüüp kuivad nõmmed. Ei Natura standardandmebaasi ega ühegi teise andmebaasi järgi Haanja looduspargis selliseid elupaikasid leitud ei ole.

LISA 3. AVALIKUSTAMISE MATERJALID

RÕUGE VALLAVALITSUS

Jaanus Tanilsoo
Keskkonnaamet
Jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee

23.01.2012 nr 9.3-3.1/50

Kadi Kukk
Kobras AS
kadi@kobras.ee

Ettepanekud Haanja Looduspargi kaitsekorralduskavasse

Rõuge Vallavalitsuse ettepanekud seoses Haanja Looduspargi kaitsekorralduskavaga on järgmised:

1. Koostamisel oleva Rõuge valla üldplaneeringuga muutub detailplaneeringu kohustusega ala piirid. Kas kaitsekorralduskava peaks sisaldama ka juba perspektiivseid uusi piire? Viimane versioon üldplaneeringu eskiisist asub Aarens Projekt OÜ kodulehel: http://www.aarens.ee/index_files/Page327.htm.
2. Keskkonnapiirangute kaardil on märgitud detailplaneeringu kohustusega alaks ala Nursi külas. Täna ei ole antud ala detailplaneeringu kohustusega ala, samuti ei ole üldplaneeringu eskiislahendusega ette nähtud Nurssi detailplaneeringu kohustusega ala.
3. Keskkonnapiirangute kaardil võiks olla paremini esitletud rohevõrgustiku alad ja nende piirid. Hetkel on raskesti jälgitav tugialade piirid, koridoridel võiks olla erinev muster tugialadest. Jääb arusaamatuks kus lõpeb tugiala ja kust algab koridor.
4. Valmiva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta roheline võrgustiku alade piire. Ettepanek on järgmine: Muuta Härämäe tuumala läänepoolset piirikulgemist Rõuge järvestu vahel. Muudatus on tingitud asjaolust, et tegemist on suhteliselt tihedalt asustatud aleviku alaga, kus roheline võrgustiku tugiala paiknemine ei ole tugevate inimtegevusest tulenevate häiringute tõttu põhjendatud ning tiheda asutuse tõttu on raske tagada tugiala säilimiseks seatud tingimuste täitmist. Tuumala muutmise ettepanek on lisatud antud kirjale.
5. Kas kaitsekorralduskavaga on juba muudetud roheline võrgustiku tugialade piire? Kaarti analüüsides tundub, et sellel toodud piirid ei ühti maakonna

teemaplaneeringu “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” rohelise võrgustiku piiridega. Näiteks Rõuge alevik on sisuliselt täies ulatuses määratud rohelise võrgustiku ala sisse, mis on vastuolus eelmise ettepanekuga.

6. Rõuge Ööbikuoru külastusalale on koostatud 2008. aastal haljastusprojekt. Palume selles osas täiendada kaitsekorralduskava kavandatavaid kaitsekorralduslikke tegevusi ja eelarvet.
7. Rõuge alevikus asub veel üks ametlik matkarada – Rõuge Energiarada. Rada läbib Ööbikuoru sihtkaitsevööndit. Pilt raja kulgemisest nähtav siin - http://rauge.ee/energiapark_vana/uploads/images/kaardid/rada_s.jpg
Ettepanek on kajastada energiarada kaitsekorralduskavas. Palume selles osas täiendada kaitsekorralduskava kavandatavaid kaitsekorralduslikke tegevusi ja eelarvet.
8. Rõuge Liinjärve äärsed maaomanikud on huvi tundnud järveääre korrastamise vastu, mis on aastate jooksul ohtrasti kinnikasvanud. Kuna Liinjärve ääres on näha juba konkreetne huvi omanike näol, siis oleks ettepanek kaitsekorralduskavasse sisse kirjutada täiendava uuringu/seire teostamine, mis selgitaks välja taastamise võimalikkuse ja ulatuse.
9. Kõik Haanja Looduspargi territooriumile jäävad üksik- ja külastusobjektid ei ole hooldatavad RMK poolt. Vallavalitsuse soov oleks samuti arendada looduspargi territooriumil asuvaid külastusobjekte. Sellest tulenevalt palume lisada tegevustesse ja eelarvesse rea “Külastusobjektide korrastamine ja hooldamine”, korrastajaks märkida Rõuge Vallavalitsus (KOV).
10. Viitina ja Järvesaare park vajaksid pargi hoolduskava/rekonstrueerimisprojekt koostamist. Paar aastat tagasi koostatud haljastusprojekt ei vasta kaitsealuste pargidele esitatud nõuetele. Keskkonnaameti poolt tellitud metoodiline juhend parkide hooldamise kohta on nähtav sellelt lingilt - http://www.keskkonnaamet.ee/public/Keskkonnaamet_Pargi_hoolduskava_KOOS_95dpi.pdf
11. Viitina pargi hooldamisele kuluv summa aastas on 3000 eurot.
12. Leheküljel on 107 on väide, et Viitina mõisahoones asub Rõuge Põhikool. Tegelikult pole kool hoones juba aastaid tegutsenud. Hoone on kasutusel külakeskusena, kus asuvad raamatukogu, lasteaia üks rühm, noortetuba, Viitina loodushariduskeskus ja seltsiruumid.
13. Haanja looduspargis tekitavad koprad palju probleeme maaomanikele ja kahjusid varale. Kobraсте probleem ja nende tegevuse tõrjumise vajadus on kirjeldatud paragrahvis 2 mitme väärtuse ja kaitse-eesmärgi all. Kobraсте tegevus on laienenud just viimastel aastatel. Kuna kobraсте tegevuste mõjud ja kahjud on looduskaitsealistele väärtustele kui ka alale tervikuna, arvame, et kobraсте probleem ja vajalikud meetmed vajaksid eraldi käsitlemist. Maaomanikele vajaks selgitamist kobraсте tõrjumise võimalused ja õigused, keskkonnaameti roll, jahiseltside

kohustused. Vajalik oleks ka vastava sisulise infopäeva korraldamine ja kirjutiste avaldamine meedias.

14. Paragrahvis 2.2.1.2 (lk 74) on nimetatud meetmena infopäeva korraldamine järvede reostumise teemal. Vallavalitsuse ettepanek on korraldada infopäev ka järvede taastamise teemadel – Kas on võimalik järvi taastada (järveääri puhastada)? Millised on nõuded antud tööde teostamiseks? Mille alusel peaks tööd toimuma? Millised on võimalikud rahastuse allikad? Vallavalitsuse poole on korduvalt pöördutud antud teema osas ning arvame, et infopäeva oleks vajalik.
15. Tegevustesse ja eelarvesse oleks ettepanek lisada kariloomade soetamine maastikuhoolduse eesmärgil. Kohalikele talunikele võiks soodustada karja loomist, mis on kõige parem moodus heinamaade hooldamiseks ja vaadete avatuna hoidmiseks.
16. Tegevuskava ja eelarve võiks panna punkti, mis toetaks eriotstarbelise maastikuhooldustehnika soetamist omavalitsustele, asutustele, maaomanikele või MTÜ/SA-dele, et väärtuslikud alad oleks hooldatud ja püsiks avatuna.
17. Rõuge Vallavalitsus on koostöös maaomanikega algatanud Rõuge alevikus ja järvede vahel võsa likvideerimist vaadete avamise eesmärgil. Arvame, et kõik alad Rõuge järvede ääres peaksid kuuluma esimesse hooldusklassi.
  - Palume muuta Liinjärve ja Valgjärve äärsed alad kuni Tiidu külani esimesse hooldusklassi kuuluvaks. Samuti sooviks laiendada ja muuta esimeseks hooldusklassiks ala, mis jääb Ööbikuoru ja Liinjärve vahele. Antud ala olnud ajalooliselt avatud vaadetele. Kaardikiht antud ala kohta lisatud.
  - Palume muuta Ratasjärve ja Tõugjärve äärsed alad samuti esimese hooldusklassi kuuluvaks.

Lugupidamisega

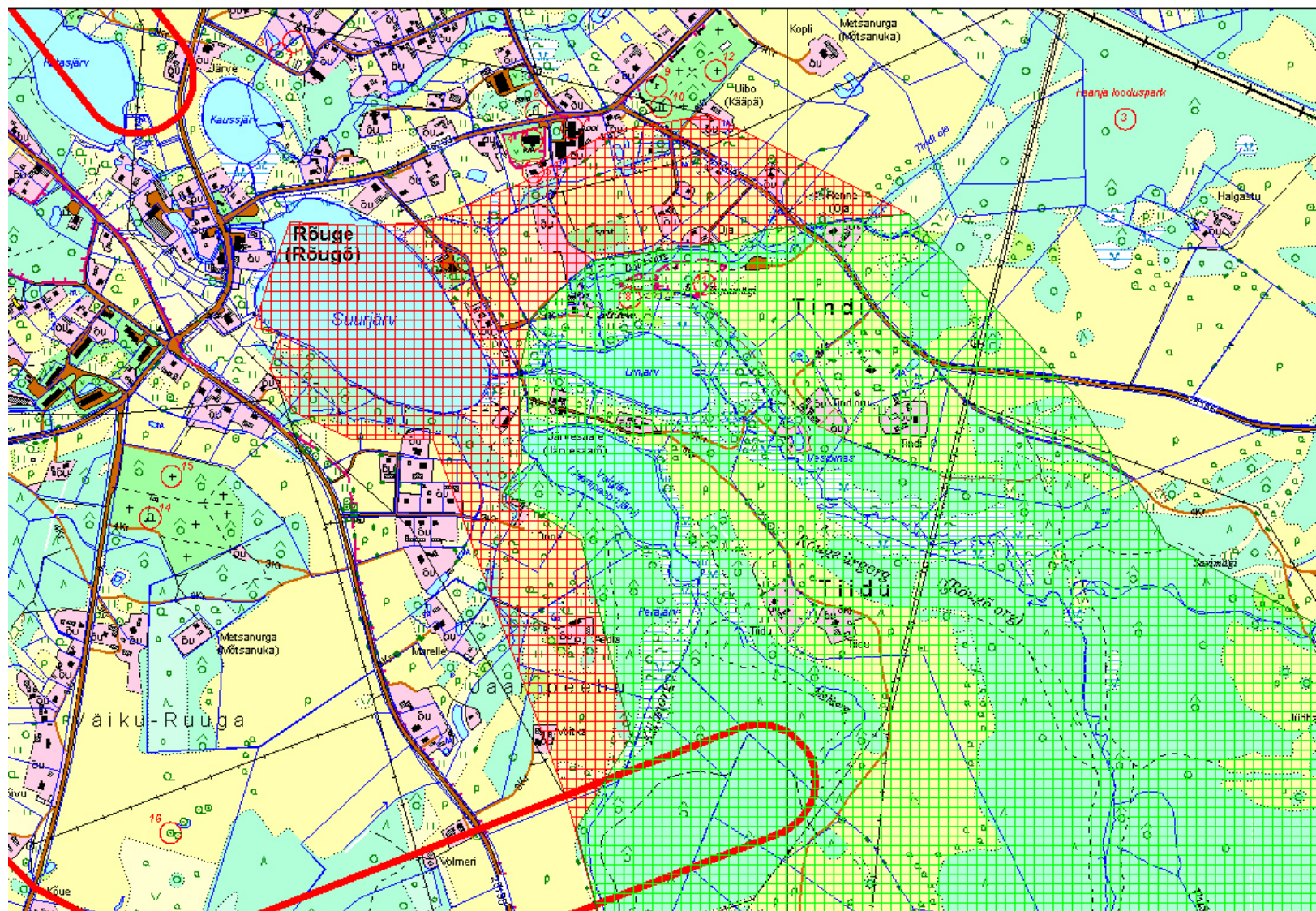
/Allkirjastatud digitaalselt/

Tiit Toots
Vallavanem

Karel Saarna
keskkonnaspetsialist
Tel 785 9322
keskkond@rauge.ee

Ettepanek Rohelise Võrgustiku tuumala muutmise osas. Punane ala tuleks võrgustikus välja arvata.

Hr Tiit Toots
Rõuge Vallavalitsus
keskkond@rauge.ee

Teie 23.01.2012 nr 9.3-3.1/50

Meie 01.03.2012 nr PVV 15-10/12/2110-2

Haanja Looduspargi kaitsekorralduskava ettepanekutest

Lugupeetud härra Toots

Esitasite 23.01.2012 Keskkonnaametile alltoodud ettepanekud Haanja looduspargi kaitsekorralduskava täiendamiseks:

1. Koostamisel oleva Rõuge valla üldplaneeringuga muutub detailplaneeringu kohustusega ala piirid. Kas kaitsekorralduskava peaks sisaldama ka juba perspektiivseid uusi piire? Viimane versioon üldplaneeringu eskiisist asub Aarens Projekt OÜ kodulehel: http://www.aarens.ee/index_files/Page327.htm.

Kaitsekorralduskava koostamisel on arvestatud Rõuge valla koostatava üldplaneeringu eskiisiga.

2. Keskkonnapiirangute kaardil on märgitud detailplaneeringu kohustusega alaks ala Nursi külas. Täna ei ole antud ala detailplaneeringu kohustusega ala, samuti ei ole üldplaneeringu eskiislahendusega ette nähtud Nurssi detailplaneeringu kohustusega ala.

Kaitsekorralduskava koostamisel on arvestatud Rõuge valla koostatava üldplaneeringu eskiisiga.

3. Keskkonnapiirangute kaardil võiks olla paremini esitletud rohevõrgustiku alad ja nende piirid. Hetkel on raskesti jälgitav tugialade piirid, koridoridel võiks olla erinev muster tugialadest. Jääb arusaamatuks kus lõpeb tugiala ja kust algab koridor.

Kaitsekorralduskava lisas olevat joonist on korrigeeritud.

4. Valmiva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta roheline võrgustiku alade piire. Ettepanek on järgmine: Muuta Härämäe tuumala läänepoolset piirikulgemist Rõuge järvestu vahel. Muudatus on tingitud asjaolust, et tegemist on suhteliselt tihedalt asustatud aleviku alaga, kus roheline võrgustiku tugiala paiknemine ei ole tugevate inimtegevusest tulenevate häiringute tõttu põhjendatud ning tiheda asutuse tõttu on raske tagada tugiala säilimiseks seatud tingimuste täitmist. Tuumala muutmise ettepanek on lisatud antud kirjale.

Kaitsekorralduskava koostamisel on arvestatud Rõuge valla koostatava üldplaneeringu eskiisiga.

5. Kas kaitsekorralduskavaga on juba muudetud rohelise võrgustiku tugialade piire? Kaarti analüüsides tundub, et sellel toodud piirid ei ühti maakonna teemaplaneeringu “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” rohelise võrgustiku piiridega. Näiteks Rõuge alevik on sisuliselt täies ulatuses määratud rohelise võrgustiku ala sisse, mis on vastuolus eelmise ettepanekuga.

Kaitsekorralduskava lisas olevat joonist on korrigeeritud, arvestatud on Rõuge valla koostatava üldplaneeringu eskiisi.

6. Rõuge Ööbikuoru külastusalale on koostatud 2008. aastal haljastusprojekt. Palume selles osas täiendada kaitsekorralduskava kavandatavaid kaitsekorralduslikke tegevusi ja eelarvet.

Kaitsekorralduskava täiendati, tegevusena on ette nähtud Rõuge Ürgoru puhkeala arendamine ja hooldamine.

7. Rõuge alevikus asub veel üks ametlik matkarada – Rõuge Energiarada. Rada läbib Ööbikuoru sihtkaitsevööndit. Pilt raja kulgemisest nähtav siin - http://rauge.ee/energiapark_vana/uploads/images/kaardid/rada_s.jpg
Ettepanek on kajastada energiarada kaitsekorralduskavas. Palume selles osas täiendada kaitsekorralduskava kavandatavaid kaitsekorralduslikke tegevusi ja eelarvet.

Kaitsekorralduskava täiendati, tegevusena on ette nähtud Rõuge Ürgoru puhkeala arendamine ja hooldamine.

8. Rõuge Liinjärve äärsed maaomanikud on huvi tundnud järveääre korrastamise vastu, mis on aastate jooksul ohtrasti kinnikasvanud. Kuna Liinjärve ääres on näha juba konkreetne huvi omanike näol, siis oleks ettepanek kaitsekorralduskavasse sisse kirjutada täiendava uuringu/seire teostamine, mis selgitaks välja taastamise võimalikkuse ja ulatuse.

Liinjärv on elupaigatüüp 3140. Kaitsekorralduskavas on ettenähtud kõigi järveelupaigatüüpide kompleksne inventuur, mille käigus tuleb hinnata ka järvede puhastamise ja taastamise võimalusi ning vajadusi.

9. Kõik Haanja Looduspargi territooriumile jäävad üksik- ja külastusobjektid ei ole hooldatavad RMK poolt. Vallavalitsuse soov oleks samuti arendada looduspargi territooriumil asuvaid külastusobjekte. Sellest tulenevalt palume lisada tegevustesse ja eelarvesse rea “Külastusobjektide korrastamine ja hooldamine”, korrastajaks märkida Rõuge Vallavalitsus (KOV).

Kaitsekorralduskava täiendati, tegevusena on ette nähtud Rõuge Ürgoru puhkeala arendamine ja hooldamine.

10. Viitina ja Järvesaare park vajaksid pargi hoolduskava/rekonstrueerimisprojekt koostamist. Paar aastat tagasi koostatud haljastusprojekt ei vasta kaitsealuste parkidele esitatud nõuetele. Keskkonnaameti poolt tellitud metoodiline juhend parkide hooldamise kohta on nähtav sellelt lingilt - http://www.keskkonnaamet.ee/public/Keskkonnaamet_Pargi_hoolduskava_KOOS_95dpi.pdf

Ettepanekuga arvestatud.

11. Viitina pargi hooldamisele kuluv summa aastas on 3000 eurot.

Ettepanekuga arvestatud.

12. Leheküljel on 107 on väide, et Viitina mõisahoones asub Rõuge Põhikool. Tegelikult pole kool hoones juba aastaid tegutsenud. Hoone on kasutusel külakeskusena, kus asuvad raamatukogu, lasteaiaga üks rühm, noortetuba, Viitina loodushariduskeskus ja seltsiruumid.

Kaitsekorralduskava parandatud vastavalt ettepanekule.

13. Haanja looduspargis tekitavad koprad palju probleeme maaomanikele ja kahjusid varale. Kobra probleem ja nende tegevuse tõrjumise vajadus on kirjeldatud paragrahvis 2 mitme väärtuse ja kaitse-eesmärgi all. Kobra tegevus on laienenud just viimastel aastatel. Kuna kobra tegevuste mõjud ja kahjud on looduskaitsele väärtustele kui ka alale tervikuna, arvame, et kobra probleem ja vajalikud meetmed vajaksid eraldi käsitlemist. Maaomanikele vajaks selgitamist kobra tõrjumise võimalused ja õigused, keskkonnaameti roll, jahiseltside kohustused. Vajalik oleks ka vastava sisulise infopäeva korraldamine ja kirjutiste avaldamine meedias.

Kaitsekorralduskava peatükki 4.7 täiendati ning kavandatud infopäevade loetellu lisati kopra ohjamise võimalusi selgitav infopäev ning vastavasisuline artikkel vallalehtedes.

14. Paragrahvis 2.2.1.2 (lk 74) on nimetatud meetmena infopäeva korraldamine järvede reostumise teemal. Vallavalitsuse ettepanek on korraldada infopäev ka järvede taastamise teemadel – Kas on võimalik järvi taastada (järveääri puhastada)? Millised on nõuded antud tööde teostamiseks? Mille alusel peaks tööd toimuma? Millised on võimalikud rahastuse allikad? Vallavalitsuse poole on korduvalt pöördutud antud teema osas ning arvame, et infopäev oleks vajalik.

Kaitsekorralduskava peatükki 4.7 täiendati ning ette nähakse infopäev veekogude reostumise ja järvede taastamise teemal.

15. Tegevustesse ja eelarvesse oleks ettepanek lisada kariloomade soetamine maastikuhoolduse eesmärgil. Kohalikele talunikele võiks soodustada karja loomist, mis on kõige parem moodus heinamaade hooldamiseks ja vaadete avatuna hoidmiseks.

Kaitsekorralduskava peatükki 4.4.1 täiendati maastike ja poollooduslike koosluste hooldamiseks tehnika ja loomade soetamisega.

16. Tegevuskava ja eelarve võiks panna punkti, mis toetaks eriotstarbelise maastikuhooldustehnika soetamist omavalitsustele, asutustele, maaomanikele või MTÜ/SA-dele, et väärtuslikud alad oleks hooldatud ja püsiks avatuna.

Kaitsekorralduskava peatükki 4.4.1 täiendati maastike ja poollooduslike koosluste hooldamiseks tehnika ja loomade soetamisega.

17. Rõuge Vallavalitsus on koostöös maaomanikega algatanud Rõuge alevikus ja järvede vahel võsa likvideerimist vaadete avamise eesmärgil. Arvame, et kõik alad Rõuge järvede ääres peaksid kuuluma esimesse hooldusklassi.

- Palume muuta Liinjärve ja Valgjärve äärsed alad kuni Tiidu külani esimesse hooldusklassi kuuluvaks. Samuti sooviks laiendada ja muuta esimeseks hooldusklassiks ala, mis jääb Ööbikuoru ja Liinjärve vahele. Antud ala olnud ajalooliselt avatud vaadetele. Kaardikiht antud ala kohta lisatud.

Kaitsekorralduskava parandatud vastavalt ettepanekule.

- Palume muuta Ratasjärve ja Tõugjärve äärsed alad samuti esimese hooldusklassi kuuluvaks.

Hooldusklasside määramisel tugineme maastikuhoolduskavale ning jääme seal välja toodud esimese ja teise hooldusklassi juurde.

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Ena Poltimäe
Regiooni juhataja

Jaanus Tanilsoo 786 8362
jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee

HAANJA VALLAVALITSUS

Keskkonnaamet
Põlva-Valga-Võru regioon
Jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee

Meie 18.01.2012 nr 15-4/63

Kobras AS
kadi@kobras.ee

Haanja looduspargi kaitsekorralduskava eelnõu

Haanja Vallavalitsusel on hea meel, et olete meid kaasanud Haanja looduspargi kaitsekorralduskava koostamisse ning hoidnud kursis koostamise tegevustega.

Haanja Vallavalitsus esitab järgnevad ettepanekud kaitsekorralduskava täiendamiseks:

- ❖ Kaitsekorralduskava pt 1.5.4.2 “Valdade üldplaneeringud” kajastab Haanja looduspargi territooriumile jäävate valdade üldplaneeringuid ja nende koostamise seis. Haanja valla üldplaneering kehtestati Haanja Vallavolikogu 29.12.2011 määrusega nr 19 ja see on kättesaadav www.haanja.ee/uldplaneering. Haanja valla üldplaneeringuga on täpsustatud Võru maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” kauni vaatega kohti. Palume eeltoodust tulenevalt kaitsekorralduskava täpsustada ja vastavalt täiendada.
- ❖ Kaitsekorralduskava pt 2.3.2.3 “Uue-Saaluse park”. Uue-Saaluse külas on Haanja valla üldplaneeringuga määratud miljööväärtuslik ala, mille väärtuseks on endine mõisa territoorium ja erilist tähelepanu tuleb pöörata mõisaansamblile ja hoonete säilitamisele/taastamisele. Soovime, et kaitsekorralduskavas pöörataks tähelepanu mõisahoonete säilitamisele/taastamisele (eelnõus on, et mõisahoonetest on järel ainult varemed), sest kõik mõisahooned ei ole varemateni (kivihunnikuteni) lagunened. Teeme ettepaneku kaitse-eesmärgi meetmetesse lisada “mõisa hoonete võsast puhastamine ja eksponeerimine”.
- ❖ Kaitsekorralduskava pt 3.1 “Külastuskorraldus”, palume lisada viite Haanja küla puhke- ja virgestusalale vastavalt Haanja valla üldplaneeringu peatükile 3.2
- ❖ Kaitsekorralduskava pt 4.10 “Eelarve” palume täiendada järgnevalt:
  - Rogosi mõisapargi (hoonete) rekonstrueerimine- tabelis kajastada valla arengukavas olev tööde maksumus 1 000 000 eurot (2013. – 2016.a ja 2019.a igal aastal 200 000 eurot);
  - Rogosi pargi pidev hooldamine – planeeritud summadele lisada alates 2013. aastast, igale järgnevale aastale 5% eelneva aasta summast (arvatav inflatsioon ja kulude kasv);
  - Tegevusena lisada Haanja valla arengukava tegevus Suure Munamäe kompleksi arendamine ja korrastamine (sh juurdepääsuteede korrastamine/hooldamine). 2013.a 70 000, 2014.a 10 000, 2016.a 50 000, 2017.a 20 000, 2020.a 50 000 ja 2021.a 100 000 eurot. Kaitsekorralduskava eelnõust selgub, et metsaelupaikade kaitsmisel on mõjuteguriteks turism ja

vähene teadlikkus väärtustest jne. Meetmeteks teiste hulgas ka turismi/matkaradade parem planeerimine. Suure Munamäe vaatetorn asub sihtkaitsevööndis ning korrastatud ja hooldatud juurdepääsuteed ning vaatetorni ümbrus soodustavad turistide liikumist mööda ettenähtud teid-radu. Suure Munamäe vaatetornis ning selle ümbruses on võimalik tutvustada Haanja looduspargi (või sihtkaitsevööndi) väärtusi ja muul moel viia läbi loodusharidus- ja teavitustööd.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Juri Gotmans
Vallavanem

Hr Juri Gotmans
Haanja Vallavalitsus
maakor@haanja.werro.ee

Teie 18.01.2012 nr 15-4/63

Meie 27.02.2012 nr PVV 15-10/12/2059-2

Vastus Haanja looduspargi kaitsekorralduskava eelnõu ettepanekutele

Lugupeetud härra Gotmans

Esitasite Keskkonnaametile 18.01.2012 alltoodud ettepanekud kaitsekorralduskava täiendamiseks:

* Kaitsekorralduskava pt 1.5.4.2 “Valdade üldplaneeringud” kajastab Haanja looduspargi territooriumile jäävate valdade üldplaneeringuid ja nende koostamise seisu. Haanja valla üldplaneering kehtestati Haanja Vallavolikogu 29.12.2011 määrusega nr 19 ja see on kättesaadav www.haanja.ee/uldplaneering. Haanja valla üldplaneeringuga on täpsustatud Võru maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” kauni vaatega kohti. Palume eeltoodust tulenevalt kaitsekorralduskava täpsustada ja vastavalt täiendada.

Arvestasime Teie ettepanekuga ja täpsustasime kaitsekorralduskava

* Kaitsekorralduskava pt 2.3.2.3 “Uue-Saaluse park”. Uue-Saaluse külas on Haanja valla üldplaneeringuga määratud miljööväärtuslik ala, mille väärtuseks on endine mõisa territoorium ja erilist tähelepanu tuleb pöörata mõisaansamblile ja hoonete säilitamisele/taastamisele. Soovime, et kaitsekorralduskavas pöörataks tähelepanu mõisahoonete säilitamisele/taastamisele (eelnõus on, et mõisahoonetest on järel ainult varemed), sest kõik mõisahooned ei ole varemateni (kivihunnikuteni) lagunened. Teeme ettepaneku kaitse-eesmärgi meetmetesse lisada “mõisa hoonete võsast puhastamine ja eksponeerimine”.

Haanja looduspargi kaitsekorralduskavas planeeritakse koostada Uue-Saaluse pargi hoolduskava, milles täpsustatakse Uue-Saaluse pargis vajalikud tegevused.

* Kaitsekorralduskava pt 3.1 “Külastuskorraldus”, palume lisada viite Haanja küla puhke- ja virgestusalale vastavalt Haanja valla üldplaneeringu peatükile 3.2

Arvestasime Teie ettepanekuga

* Kaitsekorralduskava pt 4.10 “Eelarve” palume täiendada järgnevalt:

- Rogosi mõisapargi (hoonete) rekonstrueerimine- tabelis kajastada valla arengukavas olev tööde maksumus 1 000 000 eurot (2013. – 2016.a ja 2019.a igal aastal 200 000 eurot);

Arvestasime Teie ettepanekuga

- Rogosi pargi pidev hooldamine – planeeritud summadele lisada alates 2013. aastast, igale järgnevale aastale 5% eelneva aasta summast (arvatav inflatsioon ja kulude kasv);

Arvestasime Teie ettepanekuga

- Tegevusena lisada Haanja valla arengukava tegevus Suure Munamäe kompleksi arendamine ja korrastamine (sh juurdepääsuteede korrastamine/hooldamine). 2013. a 70 000, 2014. a 10 000, 2016. a 50 000, 2017. a 20 000, 2020. a 50 000 ja 2021. a 100 000 eurot. Kaitsekorralduskava eelnõust selgub, et metsaelupaikade kaitsmisel on mõjuteguriteks turism ja vähene teadlikkus väärtustest jne. Meetmeteks teiste hulgas ka turismi/matkaradade parem planeerimine. Suure Munamäe vaatetorn asub sihtkaitsevööndis ning korrastatud ja hooldatud juurdepääsuteed ning vaatetorni ümbrus soodustavad turistide liikumist mööda ettenähtud teid-radu. Suure Munamäe vaatetornis ning selle ümbruses on võimalik tutvustada Haanja looduspargi (või sihtkaitsevööndi) väärtusi ja muul moel viia läbi loodusharidus- ja teavitustööd.

Arvestasime Teie ettepanekuga

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Ena Poltimäe
Regiooni juhataja

Jaanus Tanilsoo 786 8362
jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee

Arvamusi ja ettepanekuid seoses

Haanja looduspargi kaitsekorralduskava eelnõuga

Haanjamaal ei ole pilguga haaramatuid välju. On palju väikesi ja suuremaid, järsu ja laugema nõlvaga mägesid, nende vahel orgudes veesilmad järvede ja jõgede näol. On Suur-Munamägi ja *korgõ Munamäe torn* ning *sükäv Ööbikuorg*. Nende vahel metsatukad ja põllulapid. Kaasaegset traditsioonilist põllumajandustootmist nendes tingimustes on raske korraldada. Kui varasematel aegadel niideti hein ja võeti vili põllu laugemalt osalt masinaga, servadest, kuhu masinaga juurde ei pääsenud, vikatiga ja kraavipervelt, kus vikat peale ei hakanud – sirbiga, siis kaasajal ei ole see enam mõeldav. Ei ole vikati- ega sirbimeest. Kombain aga läheb järsul mäenõlval ümber.

Seevastu on Haanjamaal omaette hindamatuks väärtuseks väga kaunis, puutumata loodus, mida mujal maailmas enam ei ole või mille veel säilinud „oasikesi” näidatakse turistidele suure raha eest.

Kahjuks ei ole seda unikaalset loodusvara suudetud seni piisavalt väärtustada – ei eneste ega teiste jaoks. Kuigi see võiks sisse tuua rohkem, kui mistahes muu tegevus Haanjamaal. Asi on toppama jäänud turunduse ja müügi taha. Et midagi müüa, see eeldab vastavate uuringute läbiviimist. Seda eesmärki kannab ka Keskkonnaameti ja RMK tellimusel läbiviidud Haanja looduspargi ala detailsem iseloomustus ning selle alusel kaitsekorralduslike tegevuste kavandamine. Kaitsekorralduskava on väga mahukas ja põhjalik. Kirjeldatud on maa, vee ja õhu seisundit. On välja toodud looduspargi väärtused ja kaitse-eesmärgid, iseloomustatud elustikku, elupaiku, maastikku, ala geoloogilisi väärtusi, antud ülevaade külastusrajatistest ja külastuskorraldusest. Kuid kirjest on välja jäänud looduspargi kõige väärtuslikum ja enim ohustatud ning kaitset vajav osa – inimene. Ei ole võimalik mistahes väärtuste kaitsmine ilma inimeseta.

1. Seepärast teeme ettepaneku täiendada kaitsekorralduskava veel ühe peatükiga - näiteks „Inimene ja looduspark”, mis kirjeldaks inimese ja looduspargi suhteid. Oleks vaja välja selgitada, kuidas rahvas looduspargi territooriumil paikneb, milline on hariduslik ja vanuseline koosseis, leibkondade suurus ja koosseis, millised on peamised tegevusalad, kuidas eluga hakkama saadakse, millist abi vajatakse riigilt, kui palju on üksikult elavaid eakaid inimesi jne. Sellise analüüsi tulemusena oleks võimalik kindlaks teha, millised looduspargi kaitse-eesmärgid oleksid saavutatavad kohalikku elanikkonda kaasates, milliste jaoks tuleb leida tööjõudu väljastpoolt.

Peale selle oleks kaitsekorralduskavas vaja käsitleda ka looduspargi territooriumil elavate inimeste informeerimise, nende küsimuste ja murede lahendamise võimalusi, mis mitmesuguste piirangute ja keeldude seadmise tagajärel paratamatult tekivad.

Eraldi käsitlemist vajaks maaomanike informeerimine kõigist kehtestatud, siseriiklikest ja Euroopa Liidu toetustest. Nagu kaitsekorralduskava avalikul arutelul märgiti, on kaitsealadele makstavad toetused põliseuroopa riikides suuremad kui meil, kusjuures kõlas etteheide, et neid väheseidki toetusi meil paljud inimesed ei kasuta, et meie inimesed on sedavõrd jõukad, et neid see näpuotsatäis toetusi ei huvitagi. See ei ole õige. Oma kogemustest võin kinnitada, et ei mina ja küllap väga paljud maaomanikud ei ole õigel ajal teada saanud, et neil on võimalus toetusi saada. Kõigil maainimestel pole internetti. Ja isegi kui on, siis puudub teave sellealase informatsiooni otsimiseks. Nii jäävadki taotlused tegemata ja raha saamata. Ehkki väga vaja oleks! Huvitav oleks teada, mis neist kasutamata jäänud Euroopa Liidu rahadest tänaseks saanud on?

Eraldi uuringut vajaks teema, kuidas inimesi Haanjasse tagasi elama tuua? Milliseid pilootprojekte ja millist abi peaks riik seejuures rakendama?

2. Igal rahval on oma missioon. Oma erilise seisundi tõttu on Haanja looduspargi alal elava rahva üheks missiooniks traditsioonilise elulaadi säilitamine, millest kaitsekorralduskavas on ära märgitud: traditsioonilise toidu tegemise oskus, traditsioonilised kalapüügiviisid, suitsusaun ja tugevad käsitöötraditsioonid.

Teeme ettepaneku lisada sellesse loetellu ka traditsioonilised metsamajandustööd. Ükski *haanimiis* ei läinud kunagi kirve või saega oma metsa kallale suvisel ajal. Võsa raiuti kas varakevadel, peale lume sulamist või hilissügisel. Palgimetsa mindi talvel, valdavalt veebruarikuul.

Käesoleval ajal on see traditsioon kadumas ja pole harvad juhud, kui võsa raiutakse ja metsa lõigatakse, näiteks, lindude pesitsemise kõrghooajal – mais-juunis. Mis looduskaitsest me sel juhul saame rääkida? Ja kus siis veel, kui mitte looduspargi territooriumil, peaks looduskaitse eesmärkide täitmist eriti teravdatud tähelepanuga jälgitama?

Teeme ettepaneku seada Haanja looduspargi territooriumil suviste metsamajandustööde keeld ja sätestada see ka Haanja looduspargi kaitse-eeskirjas.

3. Haanja looduspargi territooriumil on suureks ohuks probleemliigi - ida-kitseherne (*Galega orientalis Lam.*) kiire, pidurdamatu looduslik levik, mis sai alguse Eesti Maaülikooli (tollase EPA) mahajäetud katselappidest. Kaitsekorralduskavas on see liik ära nimetatud. Kuid see probleem vajab suuremat tähelepanu. Praegu on galeega peamiseks levikukohaks Haanjas Ihatsimägi ja selle ümbrus üsna ulatuslikul alal. Levinud on ta ka mujal Võrumaal, teede ääres ja põllumaal. Kui selle liigi tõrjega lähiajal ei alustata, siis võime varsti end leida olukorrast, kus looduspargi (ja mitte ainult) ala on kaetud ilusa, sinise, tiheda, paksu „lillevaibaga”, millest ei pääse läbi ei inimese ega looma jalg, teistest taimeliikidest rääkimata.

Teeme ettepaneku lülitada ida-kitsehernes riiklikku võõr- ja probleemliikide tõrje plaani ja selle tõrjega lähiajal alustada.

4. Võrreldes Haanja looduspargi kehtivat kaitse-eeskirja esitatud eelnõuga (29.12.2011) võib täheldada, et muutusi on sisse viidud vähe. Nende hulgas torkavad silma piiranguvööndite loetelus tehtud muudatused, kus 16 piiranguvööndi asemel on eelnõus märgitud 5. Kuigi siin on tegemist peamiselt vormilise muudatusega, raskendab see igal konkreetsel maaomanikul oma kuuluvuse leidmist ühes või teises vööndis.

Teeme ettepaneku eelnõu 4. peatüki 12. paragrahvi 2.1), 2), 3), 4) ja 5) alapunktides ära märkida (sulgudes) antud piiranguvööndisse kuuluvate administratiivsete üksuste nimetused (Hämkoti, Häramäe jt.).

5. Kaitsekorralduskavas on piisavalt põhjendatud purustamise kui meetodi ebasobivust võsastumise tõrjumisel. Seda on rõhutatud ka eelnõu avalikel aruteludel.

Seepärast toetame ettepanekut seada looduspargi territooriumil purustamise keeld ja asendada see niitmisega. Kooskõlastada PRIA-ga niitmise tähtaja nihutamine hilisemale ajale – augustikuule, et tagada linnupesade kaitse. Sätestada see ka Haanja looduspargi kaitse-eeskirjas.

Tänan tähelepanu eest!

Lugupidamisega

Õie Praggi, kinnistute Timmi ja Salulehe omanik

Lisa 1.

Arvamusi ja ettepanekuid seoses

Haanja looduspargi kaitsekorralduskava eelnõuga.

Kuna Haanja looduspargi ala kuulub valdavas osas Keskkonnaameti poolt moodustatud Haanja jahipiirkonda ja lähtudes looduspargi kaitse-eesmärkidest ning looduspargile pandud ülesannete täitmise vajadusest, on oluline lisaks majandustegevuse piirangutele seada ka jahindustegevuse piirangud. Eeskätt on see vajalik selleks, et kehtestada loodusväärtuste kaitset tagav liikumise süsteem looduspargi alal. Ei ole võimalik kaitsta elupaiku ja elustikku, kui jahimehed oma suva järgi rammivad läbi looduspargi territooriumi. Peale selle sisaldub jahitegevuses ka otsene oht kaitsealustele liikidele, kui silmas pidada seda, kuipalju jahimehed aasta jooksul üksteist mahalasevad. Tähelepanuta ei saa jätta ka, et mitmed plaanitavad muudatused uues jahiseaduses võivad kahjustada ulukite arvukust ja liigilist tasakaalu, mis ei sobi kokku looduspargi kaitse-eesmärkidega.

Seepärast teeme ettepaneku täiendada kaitsekorralduskava eelnõu peatükiga: „Looduspark ja jahindus”, milles oleks lahti kirjutatud jahimeeste lubatud ja keelatud tegevused looduspargi territooriumil, selle kaitse-eesmärkidest ja koormustaluvusest lähtudes.

Õie Praggi

Pr Õie Praggi
praggi@hot.ee

Teie 10.01.2012

Meie 20.02.2012 nr PVV 15-10/12/853-2

Vastus Haanja looduspargi kaitsekorralduskava ettepanekutele

Lugupeetud proua Praggi

Täname väga põhjalike ettepanekute eest.

Oma kirjas Keskkonnaametile teete viis ettepanekut, kus esimeses toote välja vajaduse lisada kaitsekorralduskavale peatükk "Inimene ja looduspark", kus selgitataks välja kuidas rahvas looduspargi territooriumil paikneb, milline on hariduslik ja vanuseline koosseis, leibkondade suurus ja koosseis, millised on peamised tegevusalad, kuidas eluga hakkama saadakse, millist abi vajatakse riigilt, kui palju on üksikult elavaid eakaid inimesi jne. Lisaks tuleks Teie arvates analüüsida, millised looduspargi kaitse-eesmärgid oleksid saavutatavad kohaliku elanikkonda kaasates, milliste jaoks tuleb leida tööjõudu väljastpoolt.

Nõustume Teie väitega, et looduse kaitsmine toimub koostöös inimesega. Seetõttu on oluline parema tulemuse saavutamiseks lisaks elanikele vaadata ka erinevate riigiasutuste rolli. Kohaliku omavalitsuste ülesanne on seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohaliku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi. Vastused rahvastikku käsitletud küsimustele annab kohaliku omavalitsuse arengukava. Haanja valla arengukava dokumente võite lugeda internetiaadressilt <http://www.haanja.ee/arengukava/>. Vältimaks olukorda, kus erinevad kavad hakkaksid üksteist kordama on kaitsekorralduskava juures jäädud ennekõike loodusväärtuste keskseks. Siiski oleme kava täiendanud ja lisanud väärtustena kaunid maastikuvaated, piirkonnale omane hästi säilinud asustusstruktuur, piirkonnale omane arhitektuur ja miljö. Kõigi nende väärtuste säilimisel on suur roll kohalikel inimestel.

Lisaks tegite ettepaneku, et eraldi käsitlemist vajaks maaomanike informeerimine kõigist kehtestatud, siseriiklikest ja Euroopa Liidu toetustest.

Infopäevade korraldamine on kavas planeeritud. Eraldi võiks välja tuua Natura metsatoetust tutvustava infopäeva ja erinevaid põllumajandustoetusi tutvustava infopäeva korraldamist. Vastuseid, kuidas on reglementeeritud mittetaotletud rahade kasutamine, tuleb küsida vastavat toetusskeemi välja töötanud ministeeriumilt.

Eraldi uuringu vajadusena toote välja teema, kuidas inimesi Haanjasse tagasi elama tuua. Milliseid pilootprojekte ja millist abi peaks riik seejuures rakendama?

Haanja looduspargi kaitsekorralduskavas keskendutakse eelkõige loodusväärtuste ohutegureid leevendatavatele meetmetele, kuid ka nende hulgas on tegevusi, mis annavad võimaluse kohalikel inimestel teenust osutada ning elavdada kohalikku majanduselu.

Oma teises tähelepanekus soovitasite lisada traditsioonilist elulaadi iseloomustavate tegevuste alla ka traditsioonilised metsamajandamistööd ning soovitate seada Haanja looduspargi territooriumil suviste metsamajandustööde keeld ja sätestada see ka Haanja looduspargi kaitse-eeskirjas.

Lisasime kavas traditsioonilist elulaadi kirjeldavate tööde hulka ka traditsioonilisel viisil metsamajandamise. Suvised metsamajandustööde keeld on Haanja looduspargi kõige väärtuslikemal aladel, sihtkaitsevööndites ja kokkuleppel RMK-ga ka riigimetsamaadel. Eramaadel ja piiranguvööndis asuvates metsades metsatöid kehtiva seadusandluse põhjal kahjuks keelata pole võimalik.

Kolmandaks teeme ettepaneku lülitada ida-kitsehernes riiklikku võõr- ja probleemi liikide tõrje plaani ja selle tõrjega lähiajal alustada.

Eestis korraldatakse võõrliikide tõrjet ohjamiskava alusel, seejuures on riiklikul tasandil prioriteetseteks liikideks inimest ohustavad karuputke võõrliigid ja liigid, mille efektiivne tõrje annab kiiresti soovitud tulemuse (verev lemmalts). Ida-kitsehernele ohjamiskava tehtud ei ole, liik on siiani kasutusel söödakultuurina. Haanja looduspargi kaitsekorralduskava saab tugineda vaid riiklikult kinnitatud kavadel, mistõttu enne ohjamiskava kinnitamist tõrjetegevusi ida-kitseherne tõrjeks kavas planeerida ei saa. Küll aga saab olemasolevatel põldudel ka maaomanik ise anda oma panuse selle liigi tõrjumise osas. Ida-kitseherne tõrjeviisidest on senistel andmetel tõhusaim korduv niitmine igal aastal, künnimaadel ka korduv künd.

Neljanda ettepanekuna teete ettepaneku Haanja looduspargi kaitse-eeskirja muutmise eelnõule, kus peate vajalikuks eelnõu 4. peatüki 12. paragrahvi 2 alapunktides 1, 2, 3, 4 ja 5 ära märkida antud piiranguvööndisse kuuluvate administratiivsete üksuste nimetused (Hämkoti, Häramäe jt.).

Ka administratiivsete üksuste ära märkimine võib välja toodud probleemi juures pigem segadust tekitada, sest mõned administratiivüksused asuvad kahes erinevas vööndis. Seetõttu on parimaks lahenduseks eelnõule lisatav kaart, kus iga konkreetne kinnistuomanik näeb ära, millised piiranguvööndis ta paikneb. Lisaks saadetakse kaitse-eeskirja kinnitamisel kõigile maaomanikele koju informatiivne dokument kaitsekohustuse teatis, millega sama teema üle korraldatakse. Segaduste vältimiseks on võimalus alati pöörduda ka Keskkonnaameti Võru kontoris.

Viimase ettepanekuna peate vajalikuks seada looduspargi territooriumil purustamise keeld ja asendada see niitmise. Kooskõlastada PRIA-ga niitmise tähtaja nihutamine hilisemale ajale – augustikuule, et tagada linnupesade kaitse. Sätestada see ka Haanja looduspargi kaitse-eeskirjas.

Hekseldamise teema tuli arutlusele paljudel kaitsekorralduskava käsitletud koosolekutel. Lisaks on sama teema arutlusel ka Keskkonnaministeeriumis ja Põllumajandusministeeriumis, kus koostöö tulemusel on juba käimas pilootprojekt loodussõbralikuma hooldamise toetuskeemi välja töötamiseks. Ettevalmistamisel oleva Maaelu Arengukava üheks prioriteediks on muuta põllumajandust enam loodusega arvestavamaks, mille tõestuseks on planeeritud keelata väärtuslikel niidualadel hekseldamine, olenemata millise toetuskeemiga

seda hooldatakse. Kuna hekseldamise asemel niitmise kasutamine on kulukam, siis planeeritakse toetusseemide diferentseerimist (mahetoetus, keskkonnasõbralik toetus, Natura 2000 põllutoetus), kus loodussõbralikult hooldatavatele maahooldajatele makstakse lisatoetust. Loodussõbraliku hooldamise tingimuste hulka kuulub ka hilisem niitmisaeg.

Niitmisaaja jõuline kogupinnaline reguleerimine võib kaasa tuua palju probleeme niigi vähestele loomapidajatele, sest augustikuine taimestik on juba puitunud ja sööda kvaliteet langenud. Seetõttu reguleeritakse niitmisaega ennekõike väärtuslikel niidualadel, kus on kaitsealuste liikide arvukus kõrgem.

Täname Teid ka lisaettepanekute eest.

Muutmisel olevas kaitse-eeskirja eelnõus pole jahindusele eraldiseisvaid piiranguid seatud, sest erinevad analüüsid pole seda vajalikuks pidanud. Jahipidamist reguleerib Eestis jahiseadus, mis katab kõik vajalikud jahindusalased valdkonnad Haanja looduspargi territooriumil. Jahipidamine pole senistele teadmistele tuginedes Haanja looduspargi loodusväärtustele negatiivset mõju avaldanud.

Liiklemist Eestis reguleerib liikluseadus ning Haanja looduspargis ka kehtiv kaitse-eeskiri, kus mootorsõidukitega liiklemine ja nende parkimine väljaspool selleks ettenähtud teid ja parklaid on keelatud. Kui täheldate looduses nimetatud punkti vastu eksimist, siis palume koheselt teavitada Keskkonnainspeksiooni nende infonumbril 1313.

Jahipiirkonna kasutaja lubatud, keelatud ja jahipidamiseks vajalikud tegevused on ära märgitud jahipiirkonna kasutusõiguse loas. Kuna jahipidamist ei ole kaitsekorralduskava koostavad eksperdid pidanud oluliseks ohuteguriks kaitse-eesmärgiks seatud väärtustele, siis ei pea Keskkonnaamet vajalikuks eraldi peatüki "Looduspark ja jahindus" kaitsekorralduskavasse kirjutamist. Küll aga peame oluliseks infopäeva korraldamist, kus keskendutakse kopra arvukuse- ja kütimisega seonduvatele probleemidele ning tutvustatakse jahipidamist ja selle põhimõtteid Haanja looduspargis tervikuna, mis annab huvilistel võimaluse teemaga tutvuda. Lisaks infopäevale planeeritakse kaitsekorralduskavas ka vastavasisulise artikli kirjutamist vallalehte, et maaomanikud, kellel pole võimalik tulla koosolekule, saaksid samuti teemaga tutvuda.

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Ena Poltimäe
Regiooni juhataja

Jaanus Tanilsoo 786 8362
jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee

Haanja Looduspargi kaitsekorralduskava eelnõu 29.12.2011 kohta arvamused:
<http://www.keskkonnaamet.ee/haanja/kontakt/haanja-looduspargi-kaitsekorralduskava-eelnou-avalik-valjapanek-ja-avalik-arutelu/>

Eelarve
Tabel 18 kohta.

Rogosi mõisapargi(hoonete) rekonstrueerimine - on pargi taastamistöö maksumusega 200000€
Kuidas sellest aru saada???

Miks on enamuse tööde tegijaks RMK? Miks ei ole kaasatud maaomanikke? RMK on rahastatud kõikvõimalike töödega – küll projekteerimine, hooldamine, jne.

Käesoleva ajani ei ole ülevaadet RMK senistest tegevustest Haanja Looduspargis. Kui palju kulutati raha harivesiliku elupaikade loomiseks. Käesoleva ajani on lombikesed kasvanud suure heina sisse, rikuti ära maaparandussüsteeme. RMK senini tööstiil ei ole paljude arvates loodussõbralik. Ka on kahtlusi, et siin on tegemist mõjuvõimuga.

Ettepanek – kui maaomanik on nõus omal maal ise töid tegema, siis esmalt tööde tegijaks märkida maaomanik.

- Kes rahastab RMK-d tööde tegemiste?

Maaomanik

Sale Sokk

Villa küla, Haanja vald

12.01.2012

Pr Sale Sokk
sikavilla@hotmail.ee

Teie 12.01.2012

Meie 21.02.2012 nr PVV 15-10/12/1206-2

Vastus Haanja Looduspargi kaitsekorralduskava eelnõu kohta esitatud arvamustele

Lugupeetud proua Sokk

Esitasite Keskkonnaametile 12.01.2012 arvamuse ja küsimused Haanja looduspargi kaitsekorralduskava eelnõu kohta.

Küsite, kuidas aru saada Rogosi mõisapargi (hoonete) rekonstrueerimisest, mille kogumaksumuseks on 200 000 €

Tegemist on Haanja Vallavalitsuse arendusprojektiga, mis on lisatud kaitsekorralduskava tegevuste nimekirja, kuna kavandatud tegevus on suunatud kaitstavale väärtusele. Vastavalt Haanja vallavalitsuse ettepanekule on väljatoodud töö tegelik kogumaksumus 1 000 000 € ning tööde ja summa prognoosimisel on aluseks võetud Haanja valla arengukava 2011-2019.

Teete ettepaneku, et kui maaomanik on nõus omal maal ise töid tegema, siis kindlasti märkida esmalt tööde tegijaks maaomanik.

Kaitsekorralduskava eelnõu viimase versiooni eelarvet on Teie ettepaneku põhjal täiendatud ja maaomanikud on korraldajaks määratud alljärgnevatele tegevustele:

- Haanja looduspargi maaparanduse eesvoolude korrastamine;
- mahajäetud talukomplekside ja põllumajandushoonete likvideerimine või renoveerimine;
- maastike hooldamine ja taastamine;
- truupide vajaduse väljaselgitamine ja truupide rajamine;
- poollooduslike koosluste taastamine ja hooldamine;
- roheka õõskeele kasvukoha hooldamine.

See ei tähenda, et maaomanikud on nendeks töödeks kohustatud, see on ainult võimalus.

Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) põhimäärusele tuginedes on RMK tegevusaladeks praktiliste looduskaitsetööde korraldamine riigimaal ja kaitstavate loodusobjektide külastamise korraldamine.

Seetõttu ongi RMK märgitud paljude tegevuste korraldajaks, kuid seda mitte eramaadel, vaid riigimaadel. RMK tegevuse kohta käivate küsimustega palun pöörduda RMK vastavate osakondade poole.

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Ena Poltimäe
Regiooni juhataja

Jaanus Tanilsoo 786 8362
jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee

Ettepanekud Haanja Looduspargi Kaitsekorralduskava 2012 – 2021 kohta.

- 1) Lk. 11 punkti 1.1.1.lõpulõik: „Vastavalt looduskaitse seadusele...” on nimetatud ,et aluseks on EÜ Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ. Direktiivis 2009/147 EÜ on artiklis 18. kirjas, et tunnistatakse kehtetuks direktiiv 79/409 EMÜ. Palun kontrollida vastuolu Looduskaitse seaduse ja Eurodirektiivi 2009/147 artikkel 18 vahel.
Parema arusaamise eesmärgil sõnastada see lõik nii, et saab aru, et see ongi Looduskaitse seaduse §70, muidu jääb mulje, et see on ümberjutustus.
- 2) Kaitsekorralduskava alguses peaks olema mõistete seletus, mida konkreetsed mõisted selles kaitsekorralduskavas tähendavad. Näiteks, mis on loodusala, linnuala, Looduspark, Natuura ala. Kava aluseks on eurodirektiivid, kus on tähendused küll seletatud, aga konkreetses seoses selle Kaitsekorralduskavaga jäävad ikka ähmaseks. Näiteks, mis on ühenduse tähtsusega ala, erikaitseala jne. Samuti mis asi on traditsiooniline elulaad, külaarhitektuur, kultuuripärand jmt.
- 3) Natuura alade tulekuga küsiti inimestelt umbes nii, et kas te olete nõus, et siin linnukesed lendavad ja öeldi, et inimeste jaoks midagi ei muutu. Natura 2000 kodulehel korduma kippuvates küsimustes kirjutatakse: Mis muutub olemasolevatel kaitsealadel, mis liidetakse Natuura võrgustikuga? Vastus: Mitte midagi ei muutu. Olemasolevatel kaitsealadel jääb kehtima senine kaitsereežiim, mis on kehtestatud kaitse-eeskirjaga. Kas elutegevus kaitsealal saab jätkuda? Vastus: Jah saab ja peabki jätkuma. Jne.
Kas inimestele aeti tookord puru silma?
Kui väärtused on tekkinud senise kaitsekorra tõttu, siis tuleks senist korda säilitada ja mitte lisada uusi režiime.
Samuti jääb mulje, et mõningaid liike, keda on siin vähe ja kelle põhiline leviala on mujal, tahetakse siia rohkemaarvuliselt asustada ja selleks tuleb tingimusi luua. Kas me pingutame jälle eestlaslikult üle ja kannatab kohalik elanik.
- 4) Lk.27 huvigruppide tabelis peaks kajastuma, et kõigi ülejäänute põhihuvi peale Keskkonnaameti, Keskkonnainspektsiooni, loodusteadlaste ja võib-olla ka RMK ja muinsuskaitse, on külade taaselustamine, sest nendesse gruppidesse paigutatud inimesed elavad siin. Huvi seoses Haanja Looduspargiga ei kattu ju huvitegevuse või MTÜ eesmärgiga, milleks on külaelu edendamine. (Näiteks jahimehed on huvitatud jahipiirkondade säilimisest, aga samas nad ju elavad siin ja seega on olulisim huvi elu jätkumine maapiirkonnas. Sama kehtib ka ettevõtjate kohta.) Kohaliku elaniku huvi on ikka see, et ta saaks siin elada. Samuti võiks välja tuua huvide kattumise momendi või mis on ikkagi nende kõigi ühine huvi ehk ühisosa. Kui ühine eesmärk on külaelu jätkumine, siis peab see kajastuma läbivalt Kaitsekorralduskava punktides ja eesmärgis.
- 5) Lk.29 Punkt 1.4. Hoiuküla, Pärandmaastiku, ja Tavaala kaitse eesmärgi lisada „koostöös inimtegevusega“ (Näiteks võiks sõnastada: Hoiuküla piiranguvööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine koos inimese ja majandustegevusega ...jne.) Või kirjutada eraldi punkt, kus kirjeldatakse, et kohalik elanik on ka olemas. Sellest tuleneb, et kohalik elanik vajab siin elamiseks ka metsa, et saada vähemalt küttepuid. Maakasutus on nimetatud, nii et süüa saada, aga sooja on ka

vaja saada. Maaomanikule peab jääma õigus kasutada metsa ja maad ja see peab olema kaitsekorralduskavas selgelt välja öeldud.

- 6) Lk.30 On kirjas, et Pargi piiranguvööndi kaitse-eesmärk on Viitina, Rogosi ja Uue-Saaluse pargi kaitse. Pakun välja, et täpsem sõnastus oleks: „...kaitse-eesmärk on Viitina, Rogosi ja Uue-Saaluse pargi säilitamine pargina.“
- 7) Lk. 37, 71, 138. Kavadi järve veetaseme uuring.
On kirjas, et veetase peaks vastama Margo Hurt'i poolt tema uuringus „Kavadi järve optimaalse veetaseme ja veerežiimi hindamine. Veetaseme absoluutkõrguse määramine.“ kirjapandule. Samas selgub uuringust, et Margo Hurt seab enda poolt nimetatud absoluutkõrguse küsimärgi alla ja peab vajalikuks teha muutusi veetaseme kõrguses, kui see osutub vajalikuks. (Uuringust loeme: „Kui asjasse puutuvate isikute või institutsioonide poolt põhjendatakse madalama veetaseme vajadust ja põhjendused kaaluvad üles veekogu võimalikult hea seisundi tagamise eelduste loomise, on veetaseme kõrguse näitajad lihtsalt ümberarvutatavad käesolevas töös esitatud arvuliste näitajate põhjal.“)
Seega peab ümberarvutamise võimalus ja veetaseme kõrguse määramiseks täiendavate uuringute tegemine kajastuma ka Kaitsekorralduskavas.
Veel Kavadi järvest: Põhjapoolne väljavool oli vanasti umbes 10 m laiune. Selle ees laiuv järvesopp oli madal ja liivane, sai jalgsi otse läbi, vesi oli põlvini. Kaldad olid liivased ja polnud roostunud. Mis ikkagi põhjustab järve kinnikasvamist ja miks ta varasematel aegadel püsis teistsugusena?!
- 8) Lk. 71. On kirjas nagu oleks Kavadi järv enam mitte paisjärv. Palun sõnastada korrektselt, millistes dokumentides või millistel juhtudel käsitletakse teda kui paisjärve ja millistel kui looduslikku järve. Paisud on Kavadi järve lahutamatu osa, ilma nendeta järv kaoks sellisest kujust, nii et aeg (100 aastat) ei ole siinkohal sobiv näitaja.
Palun kirjeldada, mis asi on regulaatori ülemine serv. Kas ta on vaba ava ülemine serv või betoonkihi ülemine serv, või veel midagi, kasvõi teha joonis. Regulaator ei ole kunagi olnud järve veetaseme reguleerimiseks vaid veski tarvis. Järve veetaset hoiti põhjapoolse tammiga.
Uurida, kuidas mõjutab regulaatori lukustamisega kaasnev olukord, et suvel üldse vett läbi ei lähe, Alajärve olukorda, vee voolu aeglustumist ja kinnikasvamist Alajärves.
- 9) Lk. 81. Artiklitest kohalikes lehtedes sosnovski karuputke tõrjeks jääb väheks. Vallalehes võiks muidugi inimesi teavitada, mis neid eeloleval suvel ees ootab. Kohalik elanik peaks saama teada, millal tema maale tullakse putke hävitama, et ta saaks osaleda teejuhina. Üles tuleks otsida karuputked ka nendel maadel, mille omanikud mistahes põhjusel ei tee hetkel putketõrjudega koostööd. Ametnik peaks jõudma iga maaomanikuni, mitte, et kes maaomanikest tahab, see annab putkedest teada. Samuti jäävad püsti lausa teeääres kasvavad putked, kes küll peaks neid üksikuid maha võtma. Putketõrjude meeskond peaks olema teadlik kuidas ta teeb koostööd kohalikega. (Meil on konkreetne kogemus, kus putketõrjujad väitsid, et need putked seal tee ääres ei kuulu nende kompetentsi, neid võtvat maha teine firma, aga sühisel olid taimed veel püsti.)
- 10) Lk.81. Talgute korraldamine. Märkida juurde, kes on talguline. Kohalik inimene ei taha tööpuuduse tingimustes teha tasuta tööd. Kaitsekorralduskava tuleb riigi huvides

ja tuleks ette näha kohaliku elaniku töö ja tasustamine. Kui muu äri on piirangutega, siis töö Looduspargi heaks tuleks tasustada ka talgute puhul, kui talguline on kohalik. Samuti sätestada töötute jaoks, et talgutelt saadud tasu ei mõju kuidagi töötuks olekule või abirahale.

Lk. 81. Infopäevad toetuste taotlemiseks. Kui toetuse taotlus mahub ära A4 lehele ja on väga lihtne, siis on asjal mõtet. See tähendab, et projekte kirjutavad selleks ettenähtud isikud või asutused ja maaomanik saab lihtsalt liituda. Et maaomanikud hakkavad looma MTÜ-sid vmt. ei ole ressursi puudusel võimalik.

- 11) Punkt 2.2.5. Lk. 91.- 100. kordub iga metsaliigi juures, et tuleb teha seadusemuudatus, mis annaks võimaluse kaitsta metsi ka piiranguvööndis. Mis eesmärgil inventeeritakse piiranguvööndi metsi ja taotletakse seadusemuudatust? Milles seisneb see seadusemuudatus ja kuidas see mõjutab kohalikku äraelamist ja majanduselu? Piiranguvöönd on juba iseenesest kaitse matsadele. Palun võtta see mõte maha, sest metsateatisega on raied isegi piiratud.
- 12) Lk. 108. uue-Saaluse pargile kohaldatavad meetmed. On kirjas, et koostada pargi renoveerimise projekt. Lisada: Pargi renoveerimine. Lisada renoveerimine ka lisa toodud tabelisse ja eelarvesse. Renoveerimisprojektiga võiks alustada varem, kui 2014 a. sest park on üsna kehvast seisust.
- 13) Lk. 104 meetmed. On kirjas: mahajäetud talukomplekside ja põllumajandushoonete likvideerimine. Võiks olla: mahajäetud hoonete likvideerimine või renoveerimine. Enamusel ebarahuldavast seisust hoonetel on omanikud olemas. Kas lisada: omanike poolt hooldamata varemetes hoonete rahuldavasse seisusse viimine koostöös omanikuga.
- 14) Lk. 103 punkt 2.3.1.1. Maastik ja vaated. Lisada: Vähemalt madalpinge õhukaablid viia maasisesteks. Nõukogude aegsed ega ka tänapäeval pandud rohelised postid ühe kaabliga ei kaunistata vaateid. Õhuliine ei ole nimetatud ka Maastikuhoolduskavas (koostatud Artes Terrae OÜ poolt). Ometi häirivad nad kauneid vaateid.
- 15) Kohalik spetsialist. Kui Looduspargi admin. asus Haanjas kohapeal, teadsid inimesed, kust abi ja nõu leida. Valla juurde tuleks luua riigi poolt rahastatud spetsialisti koht, kes vahendaks inimesi ja nende probleeme, toetuste taotlemist jmt.

Lugupidamisega

Liina Laars, Kavadi Turismitalu perenaine
Väino Palo, Kavati talu maaomanik
Karin Asser, MTÜ Uue-Saaluse Külaselts juhatuse liige

15.01.2012

Pr Liina Laars
Kavadi Turismitalu
liinalaars@hotmail.ee

Teie 18.01.2012

Meie 08.03.2012 nr PVV 15-10/12/1840-2

Haanja Looduspargi kaitsekorralduskava ettepanekutest

Lugupeetud proua Laars

Esitasite Keskkonnaametile 15.01.2012 alltoodud ettepanekud kaitsekorralduskava täiendamiseks:

1) Lk. 11 punkti 1.1.1.lõpulõik: „Vastavalt looduskaitse seadusele“ on nimetatud „et aluseks on EÜ Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ. Direktiivis 2009/147 EÜ on artiklis 18. kirjas, et tunnistatakse kehtetuks direktiiv 79/409 EMÜ. Palun kontrollida vastuolu Looduskaitse seaduse ja Eurodirektiivi 2009/147 artikkel 18 vahel. Parema arusaamise eesmärgil sõnastada see lõik nii, et saab aru, et see ongi Looduskaitse seaduse §70, muidu jääb mulje, et see on ümberjutustus.

Arvestasime Teie ettepanekuga ja sõnastasime kavas selgemalt, et tegemist on looduskaitse seaduse §70 sõnastusega.

2) Kaitsekorralduskava alguses peaks olema mõistete seletus, mida konkreetsete mõisted selles kaitsekorralduskavas tähendavad. Näiteks, mis on loodusala, linnuala, looduspark, Natura ala. Kava aluseks on eurodirektiivid, kus on tähendused küll seletatud, aga konkreetsetes seoses selle Kaitsekorralduskavaga jäävad ikka ähmaseks. Näiteks, mis on ühenduse tähtsusega ala, erikaitseala jne. Samuti mis asi on traditsiooniline elulaad, külaarhitektuur, kultuuripärand jmt.

Väga raske on koondada lõplikku nimekirja mõistetest, mida oleks vajalik seletada, seetõttu pole kaitsekorralduskavades mõistete selgitusi välja toodud. Selgusetuks jäänud mõistete osas palume pöörduda Keskkonnaametisse teabenõudega või saada selgitus (kirjalikult või suuliselt) Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kontorist vastavalt spetsialistilt.

3) Natura alade tulekuga küsiti inimestelt umbes nii, et kas te olete nõus, et siin linnukesed lendavad ja öeldi, et inimeste jaoks midagi ei muutu. Natura 2000 kodulehel korduma kippuvates küsimustes kirjutatakse: Mis muutub olemasolevatel kaitsealadel, mis liidetakse Natura võrgustikuga? Vastus: Mitte midagi ei muutu. Olemasolevatel kaitsealadel jääb kehtima senine kaitsereežiim, mis on kehtestatud kaitse-eeskirjaga. Kas elutegevus kaitsealal saab jätkuda? Vastus: Jah saab ja peabki jätkuma. Jne. Kas inimestele aeti tookord puru silma?

Kui väärtused on tekkinud senise kaitsekorra tõttu, siis tuleks senist korda säilitada ja mitte lisada uusi režiime. Samuti jääb mulje, et mõningaid liike, keda on siin vähe ja kelle põhiline

leviala on mujal, tahetakse siia rohkemaarvuliselt asustada ja selleks tuleb tingimusi luua. Kas me pingutame jälle eestlaslikult üle ja kannatab kohalik elanik.

Kaitsekorralduskava täiendamist Teie ettepanek ei eelda, kuna puudutab kaitse-eeskirja eelnõud. Haanja looduspargi maa-alal saab ja peabki elutegevus jätkuma. Uusi liike siia eraldi asustada ei plaanita.

Haanja looduspargi kaitse-eeskiri on uuendamisel, sest see tuleb viia vastavusse looduskaitseseadusega. Kaitse-eeskirja eelnõu menetlusega seoses on täpsustatud kaitstavaid väärtusi kaitsealal. Sellest on lähtutud kaitseala tsoneeringu uuendamisel. Juhul, kui väärtused on tekkinud senise kaitsekorra tõttu, kaitsekorda ei muudeta. Uue režiimi lisamine osutub vajalikuks juhul, kui väärtused on säilinud vaatamata sellele, et senine kaitsekord neile kaitset ei taga.

4) Lk.27 huvigruppide tabelis peaks kajastuma, et kõigi ülejäänute põhihuvi peale Keskkonnaameti, Keskkonnainspektsiooni, loodusteadlaste ja võib-olla ka RMK ja muinsuskaitse, on külade taaselustamine, sest nendesse gruppidesse paigutatud inimesed elavad siin. Huvi seoses Haanja Looduspargiga ei kattu ju huvitegevuse või MTÜ eesmärgiga, milleks on külaelu edendamine. (Näiteks jahimehed on huvitatud jahipiirkondade säilimisest, aga samas nad ju elavad siin ja seega on olulisim huvi elu jätkumine maapiirkonnas. Sama kehtib ka ettevõtjate kohta.) Kohaliku elaniku huvi on ikka see, et ta saaks siin elada. Samuti võiks välja tuua huvide kattumise momendi või mis on ikkagi nende kõigi ühine huvi ehk ühisosa. Kui ühine eesmärk on külaelu jätkumine, siis peab see kajastuma läbivalt Kaitsekorralduskava punktides ja eesmärgis.

Huvigrupi maaomanikud, kohalikud elanikud, suvilate omanikud ja põllumajandusettevõtete huvide loetelu täiendati, huvigrupi huvid seoses Haanja looduspargiga on sõnastatud järgnevalt: "Põllu- ja rohumaa kasutamine, metsa majandamine, majaümbruse kujundamine, ettevõtluse edendamine, külade taaselustamine ja elu jätkumine maapiirkondades.

Rõuge Taluselts, MTÜ Haanja Talupidajate Selts – huvigruppide huve seoses Haanja looduspargiga täiendati külade elustamise ja elu jätkumisega maal.

5) Lk.29 Punkt 1.4. Hoiuküla „Pärandmaastiku, ja Tavaala kaitse eesmärgi lisada „koostöös inimtegevusega“ (Näiteks võiks sõnastada: Hoiuküla piiranguvööndi kaitse eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine koos inimese ja majandustegevusega ...jne.) Või kirjutada eraldi punkt, kus kirjeldatakse, et kohalik elanik on ka olemas. Sellest tuleneb, et kohalik elanik vajab siin elamiseks ka metsa, et saada vähemalt küttepuid. Maakasutus on nimetatud, nii et süüa saad, aga sooja on ka vaja saada. Maaomanikule peab jääma õigus kasutada metsa ja maad ja see peab olema kaitsekorralduskavas selgelt välja öeldud.

Kaitsekorralduskavaga ei kehtestata piiranguid, seetõttu ei saa neid ka kaitsekorralduskava läbi leevendada.

6) Lk.30 On kirjas, et Pargi piiranguvööndi kaitse-eesmärk on Viitina, Rogosi ja Uue-Saaluse pargi kaitse. Pakun välja, et täpsem sõnastus oleks: „...kaitse-eesmärk on Viitina, Rogosi ja Uue-Saaluse pargi säilitamine pargina.“

Peame praegust sõnastust väljapakutust paremaks

7) Lk. 37 , 71, 138. Kavadi järve veetaseme uuring.

On kirjas , et veetase peaks vastama Margo Hurt'i poolt tema uuringus „Kavadi järve optimaalse veetaseme ja veerežiimi hindamine. Veetaseme absoluutkõrguse määramine.“ kirjapandule. Samas selgub uuringust, et Margo Hurt seab enda poolt nimetatud absoluutkõrguse küsimärgi alla ja peab vajalikuks teha muutusi veetaseme kõrguses, kui see osutub vajalikuks.(Uuringust loeme:“ Kui asjasse puutuvate isikute või institutsioonide poolt põhjendatakse madalama veetaseme vajadust ja põhjendused kaaluvad üles veekogu võimalikult hea seisundi tagamise eelduste loomise, on veetaseme kõrguse näitajad lihtsalt ümberarvutatavad käesolevas töös esitatud arvuliste näitajate põhjal.“)

Seega peab ümberarvutamise võimalus ja veetaseme kõrguse määramiseks täiendavate uuringute tegemine kajastuma ka Kaitsekorralduskavas.

Veel Kavadi järvest: Põhjapoolne väljavool oli vanasti umbes 10 m laiune. Selle ees laiuv järvesopp oli madal ja liivane, sai jalgsi otse läbi, vesi oli põlvini. Kaldad olid liivased ja polnud roostunud. Mis ikkagi põhjustab järve kinnikasvamist ja miks ta varasematel aegadel püsis teistsugusena?!

Kaitsekorralduskavas on meetmena Kavadi järve veetaseme uuring, paisude tehnilise seisundi hindamine, vajadusel remondiprojekti koostamine ja paisu remont.

Natura elupaigatüübina määratletud järvede seisundist ülevaate saamiseks on kavandatud kompleksse inventuuri läbiviimine. Tegemist on laiendatud limnoloogilise inventuuriga, mis sisaldab vee omaduste ja elustiku ülevaadet. Inventuur peab andma vastuse järgmistele küsimustele: tüübiomaste väärtuste vastavus/säilimine, ökosüsteemi funktsioneerimise juhtivad tegurid ja struktuur, ökoloogiline seisund, elustiku väärtused, rühmade kogused/arvukused/ohtrused ning elustiku seisund. Järvede inventuuri käigus tuleb määrata punktreostusobjektide asukohad ning hinnata järvede puhastamise vajadust ja võimalust.

8) Lk. 71. On kirjas nagu oleks Kavadi järv enam mitte paisjärv. Palun sõnastada korrektselt, millistes dokumentides või millistel juhtudel käsitletakse teda kui paisjärve ja millistel kui looduslikku järve. Paisud on Kavadi järve lahutamatu osa, ilma nendeta järv kaoks sellisest kujust, nii et aeg(100 aastat) ei ole siinkohal sobiv näitaja.

Palun kirjeldada, mis asi on regulaatori ülemine serv. Kas ta on vaba ava ülemine serv või betoonkihi ülemine serv, või veel midagi , kasvõi teha joonis. Regulaator ei ole kunagi olnud järve veetaseme reguleerimiseks vaid veski tarvis. Järve veetaset hoiti põhjapoolse tammiga. Uurida, kuidas mõjutab regulaatori lukustamisega kaasnev olukord, et suvel üldse vett läbi ei lähe, Alajärve olukorda, vee voolu aeglustumist ja kinnikasvamist Alajärves.

Kavadi järv on rajatud mõisa ajal paisutamise teel mitmest väiksest järvest ning tehniliselt on ka tänapäeval tegemist paisjärvega, kuna ilma paisudeta järv sellisel kujul eksisteerida ei saaks. Kuid kuna järv on samal kujul eksisteerinud juba väga pikka aega (100 aastat), on selles kujunenud looduslik ökosüsteem, mis eksperdi hinnangul vastab loodusdirektiiv I lisasse kantud liiva-alade vähetoiteliste järvede kriteeriumitele.

Regulaatori kohta esitatud küsimuste vastused vaadatakse uuesti üle ja lepitakse kokku vee-erikasutusloa menetluses.

9) Lk. 81. Artiklitest kohalikes lehtedes sosnovski karuputke tõrjeks jääb väheks. Vallalehes võiks muidugi inimesi teavitada, mis neid eeloleval suvel ees ootab. Kohalik elanik peaks saama teada, millal tema maale tullakse putke hävitama, et ta saaks osaleda teejuhina. Üles tuleks otsida karuputked ka nendel maadel, mille omanikud mistahes põhjusel ei tee hetkel putketõrjajatega koostööd. Ametnik peaks jõudma iga maaomanikuni, mitte, et kes maaomanikest tahab, see annab putkedest teada. Samuti jäävad püsti lausa teeääres kasvavad putked, kes küll peaks neid üksikuid maha võtma. Putketõrjajate meeskond peaks olema teadlik kuidas ta teeb koostööd kohalikega. (Meil on konkreetne kogemus, kus putketõrjajad väitsid, et need putked seal tee ääres ei kuulu nende kompetentsi, neid võtvat maha teine firma, aga sügisel olid taimed veel püsti.)

Paramatult pole kõiki putketaimi võimalik leida, mistõttu peame parimaks lahenduseks kui Sosnovski karuputke leidja teavitaks sellest Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni looduskaitsebioloog Margus Mutsu, kas e-kirja teel margus.muts@keskkonnaamet.ee või tel 53308383

10) Lk.81.Talgute korraldamine. Märkida juurde, kes on talguline. Kohalik inimene ei taha tööpuuduse tingimustes teha tasuta tööd. Kaitsekorralduskava tuleb riigi huvides ja tuleks ette näha kohaliku elaniku töö ja tasustamine. Kui muu äri on piirangutega, siis töö Looduspargi heaks tuleks tasustada ka talgute puhul, kui talguline on kohalik. Samuti sätestada töötute jaoks, et talgutelt saadud tasu ei mõju kuidagi töötuks olekule või abirahale.

Talgud on vabatahtlik tegevus ja on sellisena ka planeeritud.

11) Lk. 81. Infopäevad toetuste taotlemiseks. Kui toetuse taotlus mahub ära A4 lehele ja on väga lihtne, siis on asjal mõtet. See tähendab, et projekte kirjutavad selleks ettenähtud isikud või asutused ja maaomanik saab lihtsalt liituda. Et maaomanikud hakkavad looma MTÜ-sid vmt. ei ole ressursi puudusel võimalik.

Osad toetuste taotlused mahuvad tõesti mõnele A4 lehele ära ja on oma ülesehituselt lihtsad, mistõttu ongi selgitustöö vajalik. Samas püüame infopäevadel huvi olemasolul tutvustada ka keerukamaid projektitaotlusi.

12) Punkt 2.2.5. Lk. 91.- 100. kordub iga metsaliigi juures, et tuleb teha seadusemuudatus, mis annaks võimaluse kaitsta metsi ka piiranguvööndis. Mis eesmärgil inventeeritakse piiranguvööndi metsi ja taotletakse seadusemuudatust? Milles seisneb see seadusemuudatus ja kuidas see mõjutab kohalikku äraelamist ja majanduselu? Piiranguvöönd on juba iseenesest kaitse metsadele. Palun võtta see mõte maha, sest metsateatisega on raied isegi piiratud.

Eesmärk on leida võimalus, kuidas reguleerida ohustatud elupaikade kaitset piiranguvööndis.

13) Lk. 108. uue-Saaluse pargile kohaldatavad meetmed. On kirjas, et koostada pargi renoveerimise projekt. Lisada: Pargi renoveerimine. Lisada renoveerimine ka lisa toodud tabelisse ja eelarvesse. Renoveerimisprojektiga võiks alustada varem, kui 2014 a. sest park on üsna kehvast seisust.

Kaitsekorralduskavaga on ette nähtud Uue-Saaluse pargi regulaarne hooldamine, pargi hoolduskava koostamine ning pargi võsast puhastamine ja eksponeerimine (vastavalt hoolduskavale).

14) Lk. 104 meetmed. On kirjas: mahajäetud talukomplekside ja põllumajandushoonete likvideerimine. Võiks olla: mahajäetud hoonete likvideerimine või renoveerimine. Enamusel ebarahuldavas seisus hoonetel on omanikud olemas. Kas lisada: omanike poolt hooldamata varemtes hoonete rahuldavasse seisu viimine koostöös omanikuga.

Kaitsekorralduskava on täiendatud, eelarves: mahajäetud talukomplekside ja põllumajandushoonete likvideerimine või renoveerimine, teostajaks huvilised/Keskkonnaamet.

15) Lk. 103 punkt 2.3.1.1. Maastik ja vaated. Lisada : Vähemalt madalpinge õhukaablid viia maasisesteks. Nõukogude aegsed ega ka tänapäeval pandud rohelised postid ühe kaabliga ei kaunista vaateid. Õhuliine ei ole nimetatud ka Maastikuhoiduskavas (koostatud Artes Terrae OÜ poolt). Ometi häirivad nad kauneid vaateid.

Kaitsekorralduskavale on lisatud üldised majandustegevuse põhimõtted Haanja looduspargis, kus teema on käsitletud.

16) Kohalik spetsialist. Kui Looduspargi admin. asus Haanjas kohapeal, teadsid inimesed, kust abi ja nõu leida. Valla juurde tuleks luua riigi poolt rahastatud spetsialisti koht, kes vahendaks inimesi ja nende probleeme, toetuste taotlemist jmt.

Haanja looduspargi kaitsekorralduskavas töökohtade loomist ei planeerita. Keskkonnaspetsialistid töötavad Keskkonnaametis ning vajadusel on võimalik neilt abi ja nõu küsida.

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Ena Poltimäe
Regiooni juhataja

Jaanus Tanilsoo 786 8362
jaanus.tanilsoo@keskkonnaamet.ee

LISA 4 JOONISED

**JOONIS HAANJA LOODUSPARGI JA HAANJA LOODUS- JA LINNUALA
KAVANDATAV VÄLISPIIR JA VÖÖNDID**

JOONIS HAANJA LOODUSPARGIS KAVANDATAVAD HOOLDUSTEGEVUSED

**JOONIS HAANJA LOODUSPARGI MATKARAJAD, LÖKKEKOHAD JA
PUHKEKOHAD**

HAANJA LOODUSPARGI JA HAANJA LOODUS- JA LINNUALA KAVADATAV VÄLISPIIR JA VÖÖNDID (INFO SEISUGA 01.07.2011)

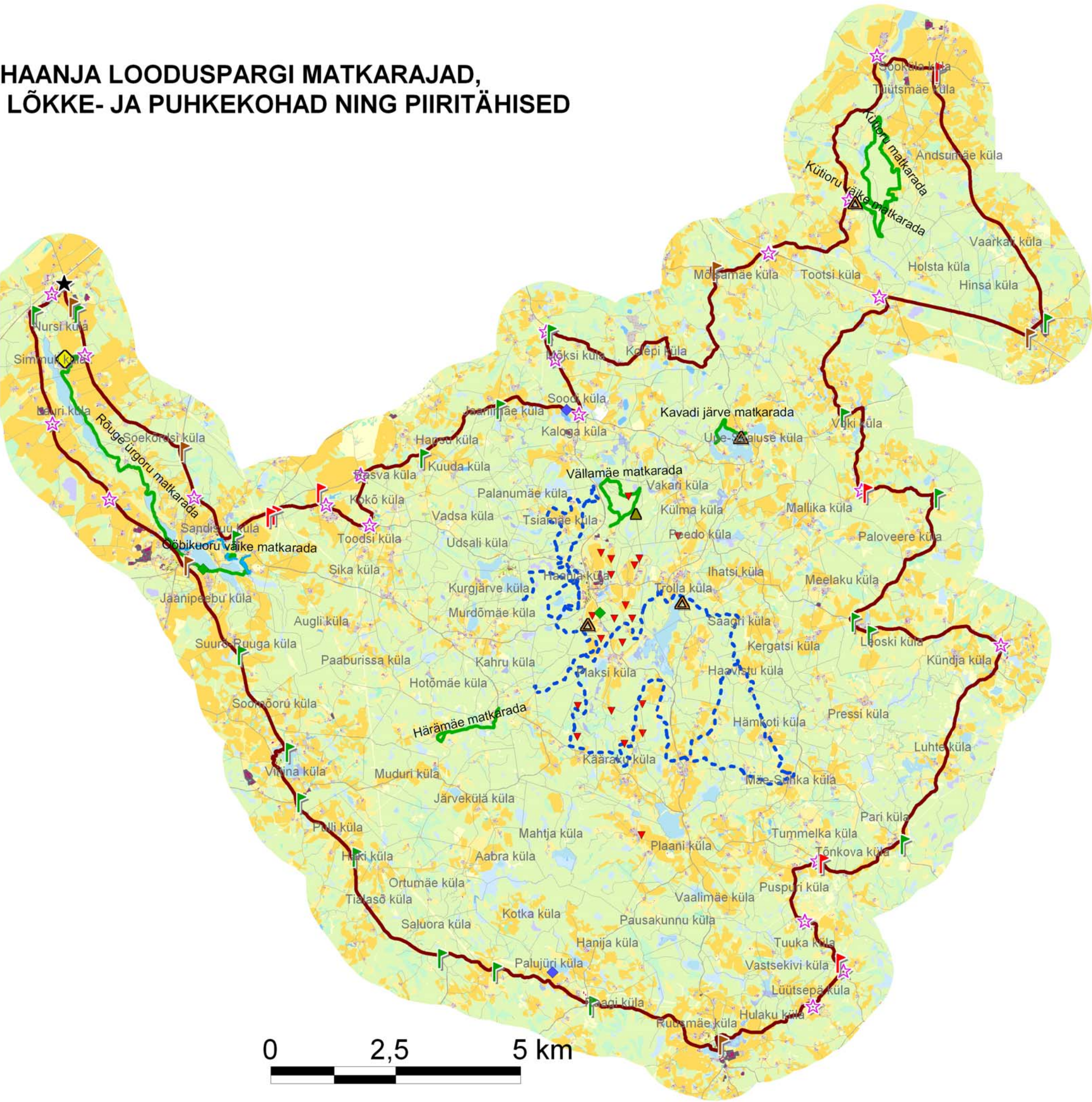

[illegible]

HAANJA LOODUSPARGI MATKARAJAD,
LÕKKE- JA PUHKEKOHAD NING PIIRITÄHISED

LEPPEMÄRGID

- Pruun korras tähis
- Valge korras tähis
- Vahetatav tähis
- Rõuge hoiuala tähis
- Kavandatud tähis
- RMK poolt hooldatav matkarada
- Rõuge Energiarada
- Haanja maratoni rada
- RMK poolt hooldatav puhkekoht
- Puhkekoht
- Vaatamisväärsus
- Lumeilvese raja tipp
- RMK poolt hooldatav lõkkekoht
- RMK poolt hooldatav Vällamäe metsamaja

LISA 5. ÜLDISED MAJANDUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED HAANJA LOODUSPARGIS

Üldised majandustegevuse põhimõtted Haanja looduspargis

Üldised põhimõtted metsamajandamiseks

Lähtuvalt kaitse-eeskirjast (eelnõust) ja kaitsealuste metsade majandamise praktikast on soovitatav kaitsealal raiete teostamisel lisaks kaitse-eeskirjas sätestatule silmas pidada järgmiseid põhimõtteid:

Üldised põhimõtted

- ✓ Raietöid ei tehta kevadel ja varasuvel ajavahemikus 1.aprillist kuni 31. juulini, mil on peamine pesitsus- ja poegimisperiood
- ✓ Nõlvadel, mille kalle on suurem, kui 30 kraadi, tuleb metsatöid vältida

Sihtkaitsevööndis rakendatavad põhimõtted

- ✓ Sihtkaitsevööndis paiknevad välja kujunenud metsakooslused jäetakse looduslikule arengule
- ✓ Teele langenud puud võib sihtkaitsevööndis täies pikkuses koristada
- ✓ Raieid tehakse koosluse kujundamise ja maastiku ilme säilitamise eesmärgil
- ✓ Kujundamise käigus raiutava puidu väljavedamisel tuleb see korraldada arvestades reljeefi ja pinnase erosiooniohtlikkust

Hainjärve, Kütioru, Lakõsuu, Jürihani, Tuhkrijärve ja Vällämäe sihtkaitsevööndites metsamajanduslikke töid ei teostata. Võib eemaldada radadele kukkunud puid. Suusa- ja matkaraja hooldamisel ei tohi sihtkaitsevööndis metsast puit eemaldada – raja serval olevad tüveosad tuleb jätta metsa, kuid neid ei pea ladustama kohe raja äärde. Vööndite kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitstavate liikide elupaikade kaitse.

Hinni sihtkaitsevööndis kanjonoru põhjas ja järskudelt nõlvadelt kõrvaldatakse üksnes õpperajale langenud puud raja ulatuses.

Ööbikuoru, Sitikaoru, Tallikõsõ ja Vaskna sihtkaitsevöönditesse jäävaid poollooduslikke kooslusi on vaja hooldada ning selleks on lubatud kooslustele langenud puude koristamine, niitmist takistavate kaldu kasvavate ja suure võraga puude kärpimine jmt. Vaskna ja Ööbikuoru sihtkaitsevööndis on vajalik puu- ja põõsarinde kujundamine vaadete avamiseks. Poollooduslike koosluste taastamine raadamise läbi toimub kooskõlastatult kaitseala valitsejaga.

Piiranguvööndis rakendatavad põhimõtted:

Kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on piiranguvööndis kaitseala valitseja nõusolekul lubatud uuendusraie, välja arvatud Pargi piiranguvööndis, kõvalehtpuupuistutes ja pärnikutes. Uuendusraie tegemisel peab arvestama järgmisi tingimusi:

1) lageraiet on lubatud teha kuni 1 ha suuruse langina

2) turberaie liikidest on lubatud aegjärgne raie ja häilraie kuni 5 ha suuruse langina, kusjuures tuleb säilitada puistu liikide mitmekesisus;

3) männikute, kuusikute, kaasikute, haavikute ja sanglepikute uuendusraielangil tuleb elustiku mitmekesisuse tagamiseks säilitada kasvavaid ja/või surnud puid tüvepuidu kogumahuga vähemalt 20 tm/ha. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks jäetavad säilikpuud valitakse erinevate puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või silmapaistvalt laia võraga puid. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks jäetavad puud koristamisele ei kuulu ja jäävad metsa alatiseks.

Keelatud on puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel ja puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine.

Loodusdirektiivis nimetatud heakvaliteediliste metsaelupaikade (inventuuri hinnang A või B) ja haruldaste metsakoosluste (Kalda ja Paal 1997) ja väariselupaiga tunnustele vastavate metsade säilimiseks piiranguvööndis raieid kokkuleppel maaomanikega ei teostata.

- ✓ Turberaie liikidest kasutatakse häilraiet, luuakse väikeseid häile, säilitades haaba ja laialehiseid puid
- ✓ Häilu läbimõõt on soovitatavalt 1-1,5 korda puistu ülarinde keskmisest kõrgusest. Sisseraiutavate häilude esialgne pindala kokku ei tohi olla suurem kui 25% puistu pindalast
- ✓ Puistu struktuuri mitmekesistamiseks eelistatakse lehtpuu enamusega puistutes häilraiet
- ✓ Tuleb jälgida, et kasvukohale omane iseloomulik puude liigiline mitmekesisus ei väheneks ning soodustada puuliikide grupilist paigutust
- ✓ Raiete käigus rajatavaid kokkuveoteid ei ole soovitatav rajada sirgete ja korrapärastena, võimalusel tuleks kasutada ära looduslikud häilud ja puistute hõredamad kohad
- ✓ Eriliste võtme-elementide nagu vooluveekogude, märgalade, uhtorgude ja järsakute lähiümbrust tuleb säilitada looduslikuna. Kui need on saanud mingil moel majandustegevuses kannatada, tuleb endine seisund taastada
- ✓ Surnud puudega seotud elurikkuse säilimiseks või suurenemiseks on vajalik, et sõltumata puistu arenguklassist, leiduks selles vähemalt 20 tm surnud puud hektari kohta
- ✓ Ulatuslike metsakahjustusega aladel on soovitatav jätta sanitaarraietest puutumata vähemalt 10% majandusüksuse kahjustusala metsade pindalast
- ✓ Alusmetsa hõrendamine on lubatud vaid juurdekasvule vajalike valgustingimuste tagamiseks
- ✓ Soovitatav on kõiki metsa majandamise võtteid rakendada ruumiliselt ebaühtlaselt, jälgendades häiludünaamikat

- ✓ Tähistatud matkaradade ja turismitalude rekreatsioonialade vahetus naabruses, (juhul kui ei ole tegu inventeeritud väärtusliku metsaelupaigaga) võib maastikuliste elementide paremaks demonstreerimiseks avada vaateid
- ✓ Tuleb jälgida, et loodusmetsadele iseloomulik vanuseline ja liigiline mitmekesisus ei väheneks, soodustada koostisliikide grupilist paigutust
- ✓ Raie käigus ei tohi kahjustada pärandkultuurielemente nagu vanad taluteed, endised talukohad või teed või piire tähistavad vanad puud või kivid, kiviaiad. Eelpool esitatud nõuded vana puidu, eriliste puude jmt säilitamiseks võib ruumiliselt ühitada pärandkultuurielementide kaitsega

Üldised põhimõtted ehitamistingimuste andmiseks

Kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on Hoiuküla, Pärandmaastiku, Tavaala ja Keskusala piiranguvööndis olemasoleval hoonestusalal lubatud väikeehitiste püstitamine, mis ei nõua "Ehitusseadusest" tulenevalt kohaliku omavalitsuse kirjalikku nõusolekut. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud:

1) Keskusala, Tavaala ja Pargi piiranguvööndis ehitiste püstitamine

2) Hoiuküla ja Pärandmaastiku piiranguvööndis ehitiste püstitamine kinnistu olemasolevatel ja endistel hoonestusaladel, uue hoonestusala rajamine vastavalt välja kujunenud asustusstruktuurile, ehitise püstitamine hoonestuse tarbeks väljapoole hoonestusala

Hoiuküla, Pärandmaastike ja Tavaala põhimõtted:

- ✓ Hoonekompleksides, kus domineerivad traditsioonilised hooned, nii projekteerimisel kui ehitiste kavandamisel järgida piirkonnas traditsioonilist hoonete proportsioone, materjale ja paiknemist ning õueplaneeringut ja talukompleksis olemasolevaid hooneid
- ✓ Hoonekompleksides, kus ei domineeri traditsioonilised hooned, tuleb hoonestuse kavandamisel ja projekteerimisel lähtuda olemasolevate hoonete ehitusaja stiilist ja materjalidest
- ✓ Hoonekomplekside taastamisel kohtades, kus vana hoonestus ei ole säilinud, lähtuda võimalikult palju vanast õueplaneeringust ning kasutada võimalikult palju traditsioonilisi materjale
- ✓ Uue hoone ehitamisel olemasolevasse talukompleksi lähtuda ehitise asukoha valikul võimalikult palju piirkonna algupärastest õueplaneeringu printsiipidest. Kui võimalik, rajada hooned vanadele vundamendikohtadele. Eelistatavalt rajada uus hoone samatüüpi hoone endisele kohale
- ✓ Hoonete projekteerimisel tuleb järgida piirkonnale omaseid traditsioonilisi hoonete proportsioone, materjale ja paiknemist
- ✓ Uute eluhoonete ehitamisel mitte projekteerida hoone kõrguseks üle 1,5 maapealse korruse
- ✓ Katusematerjalina kasutada üldjuhul piirkonnas traditsioonilisi katusematerjale (värvimata) või siis võimalikult vahe silmatorkavaid materjale

- ✓ Uute hoonete (va puukuurid, välikäimlad jmt) projekteerimisel on soovitatav 45-kraadi lähedase katuse-kaldenurga kasutamine
- ✓ Hoone välisseinapind peaks olema üldjuhul kas naturaalne (ilma töötlemata), tõrvatud, töödeldud loodustlähedast tooni või piirkonnas traditsioonilise puidukaitsevahendiga
- ✓ Katusealuse korruse aknad ehitada traditsioonilise kujuga eelistatavalt otsaviilu
- ✓ Hoonete paigutamisel ja juurdepääsuteede rajamisel tuleb lisaks lähiümbrusele arvestada ka reljeefi, vaadete avatust ning vältida pinnavormide muutmist
- ✓ Vältida tuleb vaadete kinniehitamist
- ✓ Maastikul domineerima jäävate objektide ehitamisel tuleb lisaks detailplaneeringule koostada ka maastikuanalüüs
- ✓ Ajaloolise asustusstruktuuri säilimiseks tuleb uute hoonete kavandamisel ja olemasolevate renoveerimisel arvestada olemasoleva külastruktuuri ja arhitektuuriliste erijoontega, et saavutada maastikupildiga sobivad lahendused
- ✓ Uute traditsioonilist asustusmustrit lõhkuvate kompaktse hoonestusega alade rajamine veekogude kallastele ei ole lubatud
- ✓ Käesolevas kaitsekorralduskavas toodud väärtuslike hoonete ja talukomplekside renoveerimise ja ehitustööde planeerimisel tuleb sellest teavitada kaitseala valitsejat nõuannete ja konsultatsiooni saamiseks

Täiendavad põhimõtted Hoiuala piiranguvööndis

- ✓ Kõik enne 1940 aastat ehitatud ja hilisemad piirkonnale traditsioonilisele ehitusstiilile vastavad hooned on küla tervikilme säilitamise seisukohalt olulised ja tuleb säilitada. Kui neid pole võimalik hetkel korda teha, tuleb neid kaitsta lagunemise eest
- ✓ Maksimaalselt tuleb säilitada olemasolevate hoonete esialgset välisilmet ja terviklikkust
- ✓ Hoonete korrastamisel ja ümberehitamisel ning uusehitiste püstitamisel tuleb maksimaalselt järgida piirkonnale omaseid ehitustraditsioone ja -võtteid
- ✓ Uute hoonete püstitamisel tuleb säilitada teed, õuealad ning arvestada traditsioonilist õueplaneeringut ning mitte varjata uusehitistega vanu hooneid
- ✓ Ehitiste pindalad ja kõrgused ja mahud ei tohi ületada suurima külas oleva vastava hoonetüübi vastavat suurust
- ✓ Uute kohtade rajamisel tuleb vältida ainult ühe suure hoone ehitamist, ehitada tuleb mitu väiksemat hoonet paigutades need õuel järgides vanu traditsioone. Kui on säilinud vanu vundamente, siis tuleb uued hooned ehitada nende peale

Täiendavad põhimõtted Pärandmaastike piiranguvööndis

- ✓ Uute kohtade rajamisel tuleb vältida ainult ühe suure hoone ehitamist, ehitada tuleb mitu väiksemat hoonet paigutades need õuel järgides vanu traditsioone
- ✓ Uute hoonetusalade kavandamisel tuleb jälgida piirkonna asustumust, külastruktuuri, teede paigutust, hoonekomplekside asukohti üksikhoonete paiknemist hoonete kompleksis
- ✓ Vanade (talu)hoonete korrastamisel ja ümberehitamisel kui ka uusehitiste puhul järgida piirkonnale omaseid ehitustraditsioone ja -võtteid, kasutades traditsioonilisi ehitusmaterjale ja värve, proportsioone, kõrgusi, katusekaldenurki, aknatüüpe jms
- ✓ Uushoonete mahud, pindalad ja kõrgused peavad olema ligilähedased suurima külas oleva vastava hoonetüübi vastavat suurusega (va põllumajanduslikud tootmishooned)
- ✓ Uusi hoonekomplekse võib ehitada kunagisele talukohale või olemasoleva ning aegade jooksul välja kujunenud struktuuriga kooskõlas valitud uutele kohtadele

Üldised põhimõtted turismi arendamiseks

- ✓ Matkaradade kavandamisel tuleb arvestada kaitsealuste liikide kasvukohtade ja elupaikadega, vältides nende häirimist
- ✓ Tagada tuleb juurdepääs kallasradadele
- ✓ Matkaradade kavandamisel ja kasutamisel tuleb lähtuda ala koormustaluvusest
- ✓ Haanja vallas pole üldjuhul uute motosporidiradade rajamine lubatud, välja arvatud kokkuleppel maaomanike, kohaliku omavalitsuse, Haanja looduspargi valitsejaga ning arvestades kohalike elanike arvamusega
- ✓ Sihtkaitsevööndis olevate matka- ja suusaradade hooldamisel puitu sihtkaitsevööndist ei eemaldata, va arvatud see puit, mis on langenud teele ja mille metsa vedamine võib metsapinnast kahjustada
- ✓ Üldjuhul ei rajata uusi matkaradasid ja spordirajatist sihtkaitsevööndisse ja olemasolevate radade teenindamiseks vajalikud ehitised)
- ✓ Matkaradade arendamisel on soovitatav ära kasutada endisi mahajäetud taluteid

Üldised põhimõtted kaevandamiseks

Maavarade kaevandamine Haanja looduspargi territooriumil on keelatud.

- ✓ Maapõue kasutamisel kinnisasja omaniku poolt on seda soovitatav teha varjatud kohtades
- ✓ Ebasoovitatav on maapõue kaevandamine uhtorgudes ja kalda piiranguvööndis

- ✓ Enne maapõue kasutamist tuleb eemaldada mullahorisont ja pärast kaevandamise lõpetamist tasandada kaevejäljed ja katta kaeve teisaldatud mullaga
- ✓ Maapõue kasutamise kohtade valikul tuleb arvestada väärtuslike elupaikade, haruldaste ja kaitsealuste loomade ja taimede elupaikadega ning paiga kultuuriloolise ja arheoloogilise taustaga

Üldised põhimõtted teede- ja liinirajatiste hooldamiseks ja rajamiseks

Teede ehitamisel ja hooldusel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- ✓ Tee profiili kujundamisel tuleb arvestada ümbritseva reljeefiga
- ✓ Teepervede kalded teha sujuvaks nii, et ei tekiks järske üleminekuid teeperve ja ümbritseva maastiku vahel
- ✓ Uute truupide paigaldus ja olemasolevate asendamine tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga, et säilitada olemasolevat veetaset ja vältida veerežiimi muutusi
- ✓ Teede rekonstrueerimisel ei õgvendata teid ega tasandata pinnavorme. Teede rekonstrueerimisel tuleks hoiduda nende väljakujunenud laiuse, kuju, looklevuse ja terviktekstuuri lõhkumisest
- ✓ Teeäärtes (väljaspool teehoolduspiirkonda) säilitatakse vanu puid ja puuderühmi, eriti laialehiseid puid; puuderühmad tuleb jätta maastiku mitmekesisuse ja esteetilise ilme säilitamiseks ebaühtlaste vahedega
- ✓ Teepervi puhastada selliselt, et see ei risustaks hooldatud rohu- ja põllumaid. Teeäärtes (väljaspool teehoolduspiirkonda) säilitatakse vanu puid ja puuderühmi (va paplid), eriti laialehiseid puid, tingimusel, et need ei ohusta inimeste elu ja tervist ega takista olulisi vaateid

Lisaks lähtutakse sihtkaitsevööndis asuvate teede hooldamisel järgmistest põhimõtetest:

- ✓ Sihtkaitsevööndis asuvate aktiivses kasutuses olevate teede hooldusel piirduda teepeenra hooldusega, teede silumise, kruusaga suuremate aukude täitmise ning liiklusohtlike puude likvideerimisega
- ✓ Kruusaga pindamist ja teemaa profiili kujundamist lubatakse sihtkaitsevööndit läbivatel teedel, mis tagavad juurdepääsu eluhoonetele ja/või majandatavale alale, et vältida sihtkaitsevööndeid killustavaid, mootorsõidukiga külastajatele ligipääsu liigselt hõlbustavaid ja majanduslikult põhjendamatuid teetöid
- ✓ Vanu sihtkaitsevöönditesse jäävaid taluteid hooldatakse teedele murdunud puude kõrvaldamise, metsa järelkasvu ja võsa raiumise teel

Elektripaigaldiste ja muude kommunikatsioonide rajamisel ja hooldamisel tuleb tagada, et ei kahjustataks maastiku väärtust ja ala kaitseväärtusi.

- ✓ Vältida tuleb vaateid kahjustavate sirgjooneliselt kulgevate õhuliinide rajamist. Vältida tuleb orge ületavate liinirajatiste ja metsi läbivate sihtide rajamist
- ✓ Täiendavate elektriliinide rajamisel on visuaalse häirimise vältimiseks soovitatav kasutada juba olemasolevaid trasse, paigaldada trassid piki olemasolevaid teid; eelistatud on maakaabeliinide rajamine
- ✓ Eelistada tuleb tehnovõrkude rajamist ühte koridori, maakaablite puhul ühte kaevikusse. Kahe inimtegevusest tuleneva joonobjekti liitmisel on nende visuaalne mõju väiksem, samuti ei rikuta liinide remont- ja hooldustööde käigus maastikku
- ✓ Liinide rekonstrueerimisel on soovitatav kaabelliinide paigaldamine
- ✓ Kommunikatsioonide hooldamisel ei tohi kahjustada pinnast
- ✓ Kommunikatsioonide hooldamisel tuleb vältida võsariiet lindude pesitsemise ajal 1. aprillist 31. juulini

Üldised põhimõtted tiikide hooldamiseks ja rajamiseks

- ✓ Rajatavad tiigid peavad olema seotud hoonekompleksidega ja kahepaiksete kudemisveekogud, loomade jootmiseks mõeldud tiigid ning tuletõrje veevõtukohtad
- ✓ Tiiki ei rajata uhtorgude nõlvadele lähemale kui 50 m
- ✓ Tiik tuleb üldjuhul kaevata mineraalkihini välja
- ✓ Tiiki ei rajata väärtusliku niidukoosluse kohale. Peale kaevamist tuleb kaevevallid tasandada nii, et see ei kahjustaks väärtuslikke niidukooslusi
- ✓ Soovitatav on jätta vähemalt üks tiigi servadest laugem, et vältida tiigi kinnivajumist ja võimaldada elupaiku veeseligrootutele ning kahepaiksetele
- ✓ Maastikus paiknevate (st hoonetest kaugemal asuvate) looduslikus seisundis märgalade tiikideks ja järvedeks kujundamist ei kooskõlastata, kuna need võivad olla elupaikadeks kaitsealustele liikidele ning ajalooliselt on tiigid paiknenud talude lähiümbruses. Eranditeks on loomade jootmiskohad karjatatavatel aladel ning kahepaiksete kudemisveekogud
- ✓ Tehisjärvi kaitsealale ei rajata, säilitatakse olemasolevat maastikupilti
- ✓ Tiikide kinnikasvamise vältimiseks tuleks tiigikaldaid hooldada (kallaste puhastamine, niitmine, karjatamine)
- ✓ Kahepaiksete elupaigaks rajatud tiigid peaksid olema päikesevalgusele avatud. Mõned üksikud suuremad puud ja põõsad pakuvad täiskasvanud harivesilikele varjevõimalusi
- ✓ Soovitatav on tiigid hoida kalavabad. Kalu ei tohi asustada kahepaiksete kudeveekogudeks rajatud tiikidesse

- ✓ Tiikide läheduses välditakse intensiivset põllumajandust, soovitatav on karjatamine
- ✓ Kaitseala valitseja nõusolekuta on keelatud rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeerikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitiste ehitamiseks
- ✓ Kõigi üle 60 m² pindalaga veekogude rajamisel tuleb koostada veekogu projekt

Soovitused talude haljastuseks

- ✓ Haljastuse kavandamisel tuleb arvestada hoonete valdavalt ehitusaega, valida sobiv haljastusstiil
- ✓ Säilitatakse maksimaalselt talude põlispuid
- ✓ Uute talupuude istutamisel eelistada kodumaiseid liike
- ✓ Hekitaimedest võiks eelistada traditsioonilisi – pügatud kuusk või sirel, ebajasmiinid jt lehtpõõsad
- ✓ Hajaasutuses vältida võõrokraspuid (elupuud, mägimännid, sabiina kadakad jne) ja kunstlike ja kommertslike dekoratiivvormide kasutust
- ✓ Õuede haljastamisel võiks kasutada traditsioonilisi taluõue taimi, põõsastest harilikku sirelit, lumimarja, ebajasmiini. Soovitatav on ka lillede valikul lähtuda ajalooliselt taluõue kaunistamiseks kasutatud sortidest (flokss, pojeng, tokkroos, käoking jms) liike
- ✓ Taluhoonestusega sobimatuid ehitisi, mis on kasutuses, saab mõnevõrra varjata haljastusega
- ✓ Haljastuses mitte kasutada invasiivseid võõrliike
- ✓ Keskustes asuvas tiheasustusalal ja ajaloolistes parkides lähtuda sobivusest asukoha muu haljastusega
- ✓ Piirete, kaevude, postkastide jms väikeehitiste puhul võiks nende kujundus olla neutraalne (võimalikult lihtne, funktsionaalne ja silmapaistmatu) või lähtuma ajaloolisest traditsioonist võimalikult autentsel viisil, arvestades ka hoonestuse ehitusaega. Liialdatult arhailised lahendused võivad mõjuda kohatult
- ✓ Kõrgeid hekke, puuderibasid ja alleesid ei tohi rajada kohtadesse, kus need sulgeksid olulisi vaateid

Järvede hooldamise põhimõtted

- ✓ Järvede puhastamine toimub ainult äärmise põhjendatuse korral, vastavalt pädevate ekspertide poolt läbi viidud uuringutes ja ekspertiisides esitatud nõuetele ja tingimustele. Kui vastavad uuringud puuduvad, siis teostatakse tööd alles peale vastavate uuringute tellimist. Vältida tuleb mistahes negatiivseid keskkonnamõjusid
- ✓ Järvekaldaid puhastades ja hooldades tuleb silmas pidada järgmist:

- ei tohi muuta veekogu veepiiri
- ei tohi kahjustada loodusväärtusi
- tuleb säilitada maksimaalselt järveäärseid õõtsikuid
- muuta ei tohi järve veesügavust va arvatud looduskaitse eesmärkidel kaitse-eeskirjaga lubatud ja käesolevas kaitsekorralduskavas käsitletud juhtudel
- truupide paigaldamise, kuivendussüsteemide hooldamine ja muude maaparanduslike tööd ei tohi mõjutada järve veetaset
- järvekallastel vaadete avamisel ei tohi avada vaadet kogu kalda ulatuses, soovitatav on avada vaateid järkjärgult, mitme võttega, et elustik jõuaks kohaneda
- Paadi- ja ujumissildade ehitamisel eelistada puitu
- Üldkasutatavate puhkekohtade rajamine (sh liiva paigaldamine randa) tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga, vältida tuleb ulatuslikke pinnasetöid
- Mitteavalikes ujumiskohtades eelistatakse ranna rajamisele ujumissilla ehitust, vajadusel võib eemaldada silla vahetust ümbrusest veetaimi. Muda eemaldamine ujumiskohast on lubatud vastavate uuringute olemasolul.

Vooluveekogude hooldamine

- ✓ Hooldustöö on kraavide ja ojade voolusängide puhastamine risust ja settest, koprapaisude likvideerimine ja voolusängi kallastel ning kõrval paisutusest tingitud kuivanud puude mahavõtmine koos äravedamisega ning truupide uuendamine. Nimetatud töid on soovitatav poollooduslikel ja looduslikel kõlvikutel teostada hilissügisel või eeltalvel, et vältida pinnase kahjustamist
- ✓ Vooluveekogu tuleb puhastada nii, et säiliks looduslik vooluveesäng, looked ja kärestikulised lõigud
- ✓ Kraavide puhastamisel tuleb väljatõstetav sete hajutada ümbritsevale alale, et vältida pinnavee valgumist tõkestava valli tekkimist kraavikaldale, ja väärtuslike niidukoosluste puhul, kus sete tuleb paigaldada võimalusel väljapoole niidukooslust või hajutada võimalikult väiksele pinnale.
- ✓ Piiranguvööndi kraavide ja maaparandussüsteemide hooldamisel ja rekonstrueerimisel tuleb tagada, et mõjud ei ulatuks sihtkaitsevööndisse, samuti tuleb eelnevalt kaaluda mõjusid ümbritsevatele niiduelupaikadele
- ✓ Hooldustöid tuleb teha võimaluse korral käsitsi või väiketehnikaga
- ✓ Setete eemaldamise käigus ei tohi kraave algsest sügavamaks kaevata

- ✓ Vooluveekogude hooldamisel tuleb silmas pidada, et ei mõjutataks oluliselt väärtuslikke elupaiku ning järvede looduslikku veetaset
- ✓ Olemasolevate eesvoolude hooldustöid tuleb teha kasutades tehnoloogiat, millega ei kaasne setete kandumine looduslikesse veekogudesse

Üldised põhimõtted maastike hooldamiseks

Poollooduslike koosluste ja muude rohumaade hooldamine

Hooldamisel tuleb järgida järgmisi põhimõtteid:

- ✓ Niita tuleb kõlviku piirini, jätmata kasvama tee ja rohuma vahelisi ribasid ning metsa ja rohuma vahelisi ribasid jne. Tee ja kraavi kaldad tuleb niita võimalikult objekti servani. Niitmise aja valikul tuleb arvestada konkreetse koha taimkatte, linnustiku ja loomastikuga. Niidetud hein tuleb koristada
- ✓ Purustamise teel võib hooldada rohumaad, mis ei ole arvel väärtusliku niidukooslusena ning maastikuliselt olulisi avatud alasid
- ✓ Hooldatavate aladega piirnevate veekogude kaldad tuleb hooldada, et vältida võsastumist ja seeläbi ennetada kobraste poolt tekitatavaid üleujutusi
- ✓ Karjaaiad tuleb rajada kuni kõlvikupiirini, tee ääres kuni teehooldusalani, metsaservades ei jäeta hooldamata ribasid
- ✓ Karjaaiad võiksid järgida maastiku struktuuri (kõlviku piire, reljeefi, olemasolevaid teid jne)
- ✓ Karjatamisel tuleb valida sobilik karjatamiskoormus vältimaks pinnase ja taimestiku kahjustusi ülekarjatamisest, samas ei ole kasu ka liiga väikesest karjatamiskoormusest. Lamminiidul, soos- ja soostunud niidul karjatamise korral peab karjatamiskoormus jääma vahemikku 0,2–1,0 lü/ha. Aruniidu hooldamisel karjatamisega peab karjatamiskoormus jääma vahemikku 0,2–1,2 lü/ha
- ✓ Karjatamise tulemusel peab vähemalt 75 % taimkattest olema loomade poolt oluliselt mõjustatud.
- ✓ Karjatatavatel aladel on soovituslik üleniitmine. Üleniitmine on vajalik, kui karjatamise tulemusena on mõjustamata alla 75% taimestikust
- ✓ Poollooduslike koosluste esinemisaladel võib niitmist alustada alates 25. juunist (kui alal ei esine kaitsealuseid liike). Niita keskelt-lahku või servast-serva meetodil, niide tuleb alalt eemaldada. Liikide elupaikades lähtutakse niitmise alustamise aja määramisel liigi tegevuskavast või võimalikust mõjust liigi pesitsusedukusele
- ✓ Poollooduslike koosluste esinemisaladel ei ole lubatud: üleskündmine, rohuma saagikuse parandamine pealekülvmise või väetamise teel
- ✓ Poollooduslikel kooslustel on loomade lisa söötmine keelatud (va mineraalid)

- ✓ Poollooduslikel kooslustel tuleb metssigade poolt tekitatud kahjustused tasandada, kahjustatud ala ei küntha
- ✓ Poollooduslike koosluste hooldamisel tuleb arvestada niitude hoolduskavades toodud soovitustega (www.keskkonnaamet.ee)

Poollooduslike koosluste ja muude rohumaade taastamine

- ✓ Taastamisvõttena võib kasutada võsalõikust või ülepinnalist purustamist
- ✓ Võsa lõigatakse alade ülepinnalise taastamise korral, samuti kohtades, mis kipuvad keeruka hoolduse tõttu võsastuma (kraavi- ja metsaservad, madalamad niisked lohud jne) ning mida tavapärase niitmise käigus ei ole võimalik hooldada
- ✓ Võsaraiumine tuleb planeerida ajavahemikule augustist - oktoobrini, kui puud ei ole veel toitainete varumist lõpetanud, mistõttu tekib järgneval aastal vähem juurevõsusid
- ✓ Võsa tuleb raiuda võimalikult maapinna lähedalt, et oleks hiljem kergem niita või siis uuesti järgnevatel aastatel võsa raiuda
- ✓ Võsa raiumisel arvestada objekti iseloomuga, vältida koridoride ning sirgete servade tekitamist - arvestada reljeefi ja muude maastikuelementidega
- ✓ Vältida tuleb kitsaste võsaribade jätmist tee ja piirneva koosluse vahele ning kraavide kallastele ja metsaservadesse
- ✓ Võsa tuleb kindlasti koondada koheselt peale raiumist ning siis põletada või ära vedada. Põletamise korral tuleb teha lõkked tiheda tüügastikuga aladele või mujale väljapoole niiduliikidega rohhtaimestikuga ala. Võsa ladestamisel hakke valmistamiseks tuleb hunnikud paigutada poollooduslikest kooslustest väljapoole
- ✓ Taastamisel purustamisega ei tohi alustada varem kui 1 august, vältimaks linnu- ja loomapoegade hukkumist
- ✓ Poollooduslikel kooslustel kasutatakse purustamist taastamisvõttena kuni ala on võimalik hooldada niitmise või karjatamisega
- ✓ Katastriplaanile kantud looduslike rohumaade üleskündmisel on tegemist kõlvikupiiride muutmisega, mis tuleb eelnevalt kaitseala valitsejaga kooskõlastada
- ✓ Poollooduslike kooslusi ei metsastata ja muude rohumaade korral tuleb tegevus kooskõlastada kaitseala valitsejaga
- ✓ Kuni 30 aastase puittaimestikuga endistel põllumajanduskõlvikutel, mis vastavad metsaseaduse nõuetele, lubatakse kaitseala valitseja nõusolekul võsa raadamist põllumajandusliku maakasutuse taastamise eesmärgil; taastamisele peab järgnema põllumajanduslik maakasutus

- ✓ . Raadatakse vanema metsa piirini

Põllumaade hooldamine

Põllumaade harimisel tuleb Haanja looduspargi maastikuliste ja muude loodusväärtuste säilitamiseks arvestada järgnevaid põhimõtteid:

- ✓ Kasutusest väljasolevaid põllumaid hooldatakse (niidetakse, karjatatakse või purustatakse nagu rohumaid)
- ✓ . Võsa koristatakse ning põletatakse või veetakse ära. Taastataval põllumaal võib ladustada hakkepuiduks minevat võsa
- ✓ Järskudel nõlvadel küntakse risti nõlva kallet
- ✓ Põllumaad haritakse kuni teehooldusalani
- ✓ Põllumaadel asuvate kraavide kallastelt tuleb võsa regulaarselt eemaldada
- ✓ Loodusliku veekogu ja haritava maa vahele on soovitatav jätta vähemalt 25 m püsiva rohttaimestikuga ala, mida hooldatakse niitmise või purustamise teel

Vaadete avamine ja maastiku kujundamine

- ✓ Välditakse kitsaste sirgeservaliste vaatekoridoride tekitamist, vaated avatakse liigendatud servadega sektorina. Ürgorgudes välditakse oruga ristisuunas kulgevate sirgeservaliste vaatekoridoride rajamist
- ✓ Ööbikoru ja Vaskna sihtkaitsevööndites vaadete avamisel ei tohi raieid teostada elupaigakriteeriumitele vastavates metsaosades
- ✓ Eemaldatakse põllu- ja rohumaa vahel ning kraavikallastel olevad võsaribad
- ✓ Vaatesektorites ja avatud maastikes asuvate looduslike veekogude kallastelt eemaldatakse võsa osaliselt (vt järvede hooldus)
- ✓ Kuni 30 aastasel metsamaal, mis asub endisel põllumajanduslikul maal, ja mis vastab metsaseaduses sätestatule, lubatakse metsa raadamist vaadete avamiseks. Raadatakse vanema metsa piirini. Raiejäätmed likvideeritakse
- ✓ Võsatõrjealadel ja raadatud aladel tuleb tagada edasine hooldus: karjatamine, niitmine või purustamine
- ✓ Vaadete avamisel võib säilitada vaadet mittevarjavaid ilusa võraga puid, kunstlike „puisniitude“ kujundamist põllumajandusmaal tuleks vältida, sest need ei ole kuppelalade põllumajandusmaastikele omased

- ✓ Maastikus paiknevad rändrahnude, põllusaarte, mälestise, varemete, taluasemete, pärandkultuuriobjektide ümbrus tuleb hooldada so niita või karjatada ning hoida võsavabad. Põllumaadel asuvaid vanu taluteede asemeid ei tasandata, nende ääres säilitada üksikpuid ja puudegruppe. Samuti ei tasandata esinduslikke ajalooliselt kujunenud künnipervi ning vaateliselt olulistes kohtades on soovitatav need hoida võsavabad
- ✓ Külakeskustes asuvaid hooldamata ja kasutuseta alasid tuleb kuni konkreetse funktsiooni leidmiseni, kas nt pargialana või hoonestatava alana, niita vastavalt heintaimede kasvule, kuid vegetatsiooniperioodil vähemalt kord kuus ning eemaldada võsa. Säilitada võib perspektiivikaid, normaalselt arenenud võraga ja kasvuruumiga noori puid. Puid on soovitatav kasvama jätta paikades, kus on vajalik ebaesteetiliste hoonete varjamine ning kus puud ei varja kauneid vaateid

LISA 6. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Väärtuste koondtabel

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
Elustik					
2.1.1.1	Saarmas (<i>Lutra lutra</i>)	Saarma levik Haanja looduspargi territooriumil pole vähenenud	Otsesed negatiivsed tegurid puuduvad või on ebaselged	Perioodiline saarma leviku seire	Saarma populatsiooni seisukorra fikseerimine
2.1.2.1	Must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	Haanja looduspargis pesitseb vähemalt 1 paar must-toonekurge	1. Seniteadmata pesapaikade hävimine 2. Olemasolevatele toitumisaladele juurdepääsu halvenemine - must-toonekurele ei sobi võsastunud vooluveekogude kaldad 3. Must-toonekure pesapaigad on kaardistamata	1. Pesapaiga kaitse 2. Sobivaimate must-toonekure toitumiskohtade hooldamine 3. Iga-aastane pesitsusedukuse seire	1. Haanja looduspargis pesitseb vähemalt 1 paar must-toonekurge 2. Haanja looduspargi must-toonekure pesad on kaardistatud
2.1.2.2	Väike-konnakotkas (<i>Aquila pomarina</i>)	Väike-konnakotka kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 3-5 paari	1. Pesitsusaegne häirimine 2. Toitumisalade vähenemine 3. Pesitsusaegne raie pesapaiga lähedal	1. Matka, suusa ja terviseradade planeerimine, matkade ja spordiürituste planeerimine 2. Toitumisalade hooldamisvajaduse väljaselgitamine ja alade hooldamine 3. Väike-konnakotka pesapaikade läheduses raietöödest hoidumine pesitsuse ajal 4. Pesitsusedukuse hindamine ning uute pesitsusterritooriumide ja pesade otsimine röövlinnu seire raames	Väike-konnakotka kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 3-5 paari
2.1.2.3	Jäälinn (<i>Alcedo atthis</i>)			1. Haudelinnustiku inventuur	Jäälinnu arvukushinnang on täpsustatud
2.1.2.4	Laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	Laanepüü kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 40-60 paari	1. Pesitsusaegsed raietööd	1. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine 2. Haudelinnustiku inventuur	Laanepüü kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 40-60 paari
2.1.2.5	Värbkakk (<i>Glaucidium passerinum</i>)	Värbkaku kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 3-10 paari	1. Pesitsusaegne raie pesapaikade läheduses	1. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	Värbkaku kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 3-10 paari
2.1.2.6	Rukkirääk (<i>Crex crex</i>)	Rukkiräägu kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 80-100 paari	1. Võsastumine 2. Rohumaadel heina purustamine 3. Niitmine rukkiräägu pesitsusajal enne juulit	1. Rohumaade hooldus ja taastamine 2. Rukkiräägu elupaikades on soovitatav niita peale 10.07 3. Rukkiräägu seire	Rukkiräägu kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 80-100 paari
2.1.2.7	Rästas-roolind (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	Rästas-roolind on Haanja looduspargis haudelind	1. Puudub ülevaade roolade levikust	1. Olulisemate roolade leviku ja piiride väljaselgitamine 2. Haudelinnustiku inventuuri	Rästas-roolinnu pesitsemiseks olulised roolad on kaardistatud
2.1.2.8	Viupart (<i>Anas penelope</i>)			1. Haudelinnustiku inventuur	Viupardi arvukushinnang on täpsustatud
2.1.2.9	Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	Sinikael-part on Haanja looduspargis arvukas haudelind		1. Haudelinnustiku inventuur	Haudelinnustiku inventuuriga täpsustatakse sinikael-pardi arvukus
2.1.2.10	Täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>)	Täpikhuik on Haanja looduspargis haudelind	1. Kuivendustööd ja veerežiimi taastamine kopra ülejutusosaladel	1. Teadaolevatesse täpikhuigu elupaikadesse ei rajata uusi kuivendussüsteeme 2. Haudelinnustiku inventuur	Haudelinnustiku inventuuriga selgitatakse välja liigi arvukus ja elupaigad
2.1.2.11	Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>)	Roo-loorkull on Haanja looduspargis hajus haudelind	1. Järvekallaste korrastamisega roolade pindala vähendamine	1. Olulisemate roolade leviku ja piiride väljaselgitamine	Haudelinnustiku inventuuriga kaardistatakse sobivad elupaigad
2.1.2.12	Sookurg (<i>Grus grus</i>)	Sookure kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 5-10 paari		1. Haudelinnustiku inventuur	Sookure kaitsekorralduslik optimaalne arvukus on 5-10 paari
2.1.2.13	Metsalinnustik	1. Kaitse-eesmärgiks olevad metsalinnud on Haanja looduspargis hajusad haudelinnud 2. Rähnlaste diversiteet on seireruudus vähemalt 2	1. Tsoneeringu puudused (väärtuslikud metsaelupaigad on tzoneeritud piiranguvõõndisse, kus pole tagatud nende kaitse)	1. Röövlindude ja rähnide seire jätkamine 2. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine 3. Haudelinnustiku inventuur	1. Kaitse-eesmärgiks olevate metsalindude mitmekesisus on säilinud 2. Rähnlaste diversiteet on seireruudus vähemalt 2

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.1.2.14	Kultuurmaastike linnustik	1. Nõmmelõoke on Haanja looduspargis haudelind 2. Punaselg-õgija on Haanja looduspargis haudelind		1. Haudelinnustiku inventuur	Kultuurmaastike linnustiku arvukuse hindamine haudelinnustiku inventuuriga
2.1.3.1	Harivesilik (<i>Triturus cristatus</i>)	1. Harivesilik on levinud kahepaikne Haanja looduspargis 2. 80 % koelmute ja maismaaelupaikadest on heas seisundis	1. Tiikidesse kalade asustamine 2. Tiikide ümbruse hooldamata jätmine 3. Tiikide kinnikasvamine	1. Tiikide puhastamine ja uute tugitiikide rajamine harivesiliku uutes leiukohtades 2. Tiikide ümbruse hooldamine 3. Tiikide puhastamine kaladest 4. Harivesilikutide inventeerimine sammuga 3 aastat	80 % koelmute ja maismaaelupaikadest on heas seisundis
2.1.3.2	Mudakonn (<i>Pelobates fuscus</i>)	1. Mudakonn on levinud kahepaikne Haanja looduspargis 2. 80 % koelmute ja maismaaelupaikadest on heas seisundis	1. Tiikidesse kalade asustamine 2. Tiikide ümbruse hooldamata jätmine 3. Tiikide kinnikasvamine	1. Tiikide puhastamine ja uute tugitiikide rajamine harivesiliku uutes leiukohtades 2. Tiikide ümbruse hooldamine 3. Tiikide puhastamine kaladest 4. Mudakonnatide inventeerimine sammuga 3 aastat	80 % koelmute ja maismaaelupaikadest on heas seisundis
2.1.4.1	Harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>)	Hariliku hingi Keskonnaregistrisse kantud elupaigad on säilinud		1. Haanja looduspargi vooluveekogude inventuuri käigus tuleb inventeerida ka klastik	Hariliku hingi elupaigad on kaardistatud
2.1.4.2	Harilik vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>)	Hariliku vingerja Keskonnaregistrisse kantud elupaigad on säilinud		1. Haanja looduspargi vooluveekogude inventuuri käigus tuleb inventeerida ka klastik	Hariliku vingerja elupaigad on kaardistatud
2.1.5.1	Paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>)	Paksukojalise jõekarbi Keskonnaregistrisse kantud elupaigad on säilinud	1. Veekogude kaldavööndis teostatavast kaevetöödest tulenev settekoormus	1. Kaevetööde kavandamisel/teostamisel tuleb sette sattumise vältimiseks vooluveekogusse võtta kasutusele ennetavad abinõud (setteitiigid, kaevetööde teostamise aeg) 2. Haanja looduspargi vooluveekogude inventuuri käigus kaardistatakse ka paksukojalise jõekarbi elupaigad	Paksukojalise jõekarbi elupaigad on kaardistatud
2.1.5.2	Rohe vesihobu (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)	Rohe-vesihobu Keskonnaregistrisse kantud elupaigad on säilinud		1. Kiilide seiretransekti moodustamine ja seire läilitamine kiilide riikliku seire programmi 2. Haanja looduspargi vooluveekogude inventuuri käigus kaardistatakse ka rohe-vesihobu elupaigad	Rohe-vesihobu elupaigad on kaardistatud
2.1.6.1	Brauni astelsõnajalg (<i>Polystichum braunii</i>)	1. Brauni astelsõnajala ainukese Eesti populatsiooni säilimine looduslikus keskkonnas 2. Brauni astelsõnajala populatsiooni suurus on vähemalt 15-18 taime	1. Kasvukoha- ja tingimuste muutumine (erosioon), kasvukoha võsastumine 2. Taimede hävimine valgustingimuste muutumise tagajärjel	1. Brauni astelsõnajala kasvukoha hooldustööd 2. Külastuskorralduse planeerimine 3. Regulaarne liigi seire (igal aastal seisundiseire, igal viiendal aastal ruuduseire) 4. Liigi ökoloogia uurimise jätkamine	1. Brauni astelsõnajala ainukese Eesti populatsiooni säilimine looduslikus keskkonnas 2. Brauni astelsõnajala populatsiooni suurus on vähemalt 15-18 taime
2.1.6.2	Harilik kobarpea (<i>Ligularia sibirica</i>)	Hariliku kobarpea populatsiooni suuruseks on vähemalt 40 taime	1. Kuivendamine 2. Metsaraie	1. Liigi kasvukoha lähiümbruses kuivendustööde vältimine 2. Raietegevuse vältimine liigi kasvukohas 3. Regulaarne liigi seire sammuga 5 a	1. Hariliku kobarpea kasvukoha seisundi säilimine, praeguste niiskus-, valgus- j-m tingimuste säilimine 2. Hariliku kobarpea populatsiooni suuruseks on vähemalt 40 taime
2.1.6.3	Rohekas õõskeel (<i>Coeloglossum viride</i>)	Roheka õõskeele kasvukoht (0,5 ha) on säilinud	1. Roheka õõskeele kasvukoht pole hooldatud	1. Roheka õõskeele kasvukoha hooldamine (0,5 ha) 2. Liigi seire, seiresammuga 5 aastat	Roheka õõskeele kasvukoht (0,5 ha) on säilinud

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.1.6.4	Karvane maarjalepp (<i>Agrimonia pilosa</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud karvase maarjalepa kasvukohad on säilinud	1. Tallamine	1. Matkaradade kavandamisest vältida liigi kasvukohtasid 2. Liigi seire jätkamine sammuga 6 aastat (Rõuge ja Kütioru seirejaamas)	Keskkonnaregistrisse kantud karvase maarjalepa kasvukohad on säilinud
2.1.6.5	Kollane kivirik (<i>Saxifraga hirculus</i>)	Kollase kiviriku kasvukoha säilimine		Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Kollase kiviriku kasvukoha säilimine
2.1.6.6	Väike käopõll (<i>Listera cordata</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud väikese käopõlle kasvukohad Haanja külas ja Plaani külas on säilinud		Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Keskkonnaregistrisse kantud väikese käopõlle kasvukohad Haanja külas ja Plaani külas on säilinud
2.1.6.6	Sagristarn (<i>Carex irrigua</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud sagristarna kasvukohad Kotka külas on säilinud		Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Keskkonnaregistrisse kantud sagristarna kasvukohad Kotka külas on säilinud
2.1.6.6	Kõdu-koralljuur (<i>Corallorhiza trifida</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud kõdu-koralljuure kasvukohad on säilinud		Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Keskkonnaregistrisse kantud kõdu-koralljuure kasvukohad on säilinud
2.1.6.6	Russowi sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza Russowii</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud Russowi sõrmkäpa kasvukohad on säilinud	1. Võimalik ohutegur liigile Tuhkjärve seirejaamas on kobraste tegevuse tagajärjel muutuv veerežiim, mis mõjutab liigi levikut ning seisundit	Jälgida Tuhkjärve seirejaama kasvupaigas kobraste tegevuse tagajärjel toimuvat veerežiimi muutumist ning vajadusel taastada endine veerežiim	Keskkonnaregistrisse kantud Russowi sõrmkäpa kasvukohad on säilinud
2.1.6.6	Sookäpp (<i>Hammarbya paludosa</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud sookäpa kasvukohad on säilinud		Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Keskkonnaregistrisse kantud sookäpa kasvukohad on säilinud
2.1.6.6	Võsu-liivisibul (<i>Jovibarba globifera</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud võsu-liivisibula kasvukohad on säilinud		Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Keskkonnaregistrisse kantud võsu-liivisibula kasvukohad on säilinud
2.1.6.6	Ainulehine soovalk (<i>Malaxis monophyllos</i>)	Keskkonnaregistrisse kantud ainulehise soovalgu kasvukohad on säilinud	1. Kaudsete negatiivsete teguritena metsamajandustegevus ja kuivendamine	1. Võimalike metsa- ja maaparandustöödega toimuva valgus- ja niiskusežiimi muutumise vältimine soovalgu kasvukohtades	Keskkonnaregistrisse kantud ainulehise soovalgu kasvukohad on säilinud
Kooslused					
2.2.1.1	Liiva-alade vähetoitelised järved (3110)	Liiva-alade vähetoiteliste järvedena määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (157 ha), järved/elupaigatüüpide seisund pole halvenenud, järved on säilinud heas ökoloogilises seisundis. Järvetüüpi eristavate keskkonnanäitajate väärtused on säilinud. Üldaluselisus < 80 mgHCO ₃ /l, nõrk või puuduv veevahetus. Setete mitmekesise struktuuri säilimine võimaldades kasvukohti, milles esinevad olulisel määral liivaalad. Oligotroofsetes järvedes on vee läbipaistvus >2 m, semidüstroofsetes >1 m. Elustiku näitajatest tüübiomaste suurtaimede liikide olemasolu, fütoplanktoni, litoraali makrorelgrootute pehmeeliste järvedele iseloomuliku kompleksi säilimine, kaladel rööv- ja planktonitoiduliste kalade arvukuse domineerimine bentostoiduliste (koger) üle.	1. Üldine eutrofeerumine ja järvede kinnikasvamine 2. Veetasemete (üle)reguleerimine (Kavadi, Vaskna) 3. Vale järvede korrastamine (nt vaadete avamine liiga suures ulatuses) 4. Järvede kalda-alade kasutuselevõtt, kust võib tekkida toitainete liigne koormus 5. Punktreostusobjektid, nende paiknemine kaldanõlval või neist lähtuv koormus vooluveekogu kaudu 6. Suur inimsurve Väikjärvel 7. Puudulik info järvede reguleerituse taseme ja põhjendatuse kohta 8. Kavadi järve kohta puudub info veetaseme vastavuse kohta ekspertarvamuses pakutud tasemele	1. Ülevaate saamine punktreostusobjektidest, vee erikasutusega seotud tegevuste õiguspärasuse kontrollimine 2. Kavadi järve veetaseme uuring, paisude tehnilise seisundi hindamine, vajadusel remondiprojekti koostamine ja paisu remont 3. Kurgjärve, Vaskna, Väikjärve ja Kavadi järve Infopäev veekogude reostumise ja järvede taastamise teemal 5. Natura elupaigatüübina määratletud järvede seisundist ülevaate saamiseks kompleksse inventuuri läbiviimine 6. Järvede hooldamise üldpõhimõtete järgimine	1. Liiva-alade vähetoiteliste järvedena määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (157 ha) 2. Olemas on ülevaade kõigi 3110 elupaigatüübina määratletud järvede seisundist 3. Järvede esinduslikkus on säilinud või paranenud (tabel 8)

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.2.1.2	Vähe- kuni kesktoitelised mõõdukalt kareda veega järved (3130)	Vähe- kuni kesktoiteliste mõõdukalt kareda veega määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (71,5 ha), järved on säilinud heas ökoloogilises seisundis. Järvetüüpi eristavate keskkonnanäitajate väärtused on säilinud. Üldaluselisus > 100 mg HCO ₃ /l. Vee läbipaistvus >1,5 m. Veeõitsengute puudumine. Kaldaveetaimede ja roostiku ala kuni pool pindalast. Kihistunud järvedes veesisese taimestiku leviku sügavus > 1,5 m. Tüübile iseloomulik elustikukompleks on säilinud.	1. Üldine eutrofeerumine ja järvede kinnikasvamine 2. Veetasemete reguleerimine (Rõuge järved) 3. Vale järvede korrastamine (nt vaadete avamine liiga suures ulatuses) 4. Järvede kalda-alade kasutuselevõtt, kust võib tekkida toitainete liigne koormus 5. Punktreostusobjektid, nende paiknemine kaldanõlval või neist lähtuv koormus vooluveekogu kaudu	1. Ülevaate saamine punktreostusobjektidest, vee erikasutusega seotud tegevuste õiguspärasuse kontrollimine 2. Natura elupaigatüübina määratletud järvede seisundist ülevaate saamiseks kompleksse inventuuri läbiviimine 3. Infopäev veekogude reostumise ja järvede taastamise teemal 4. Järvede hooldamise üldpõhimõtete järgimine	1. Vähe- kuni kesktoiteliste mõõdukalt kareda veega järvedena määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (71,5 ha) 2. Olemas on ülevaade kõigi 3130 elupaigatüübina määratletud järvede seisundist 3. Järvede esinduslikkus on säilinud või paranenud (tabel 8)
2.2.1.3	Vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140)	Vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveelistena määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (5,6 ha), järved/elupaigatüübid on heas ökoloogilises seisundis. Limnoloogilisele tüübile, alkalitroofsed järved, iseloomulikud veeomadused on säilinud. Üldaluselisus >240 mg HCO ₃ /l. Vee läbipaistvus >1,5 m. Väikesed planktoni biomassi väärtused (fütoplankton < 5 g/m ³ , zooplankton kuni 3 g/m ³). Taimekooslustes mändvetikate domineerimine. Kalastik vaene.	1. Üldine eutrofeerumine ja järvede kinnikasvamine 2. Vale järvede korrastamine (nt vaadete avamine liiga suures ulatuses) 3. Järvede kalda-alade kasutuselevõtt, kust võib tekkida toitainete liigne koormus 4. Punktreostusobjektid, nende paiknemine kaldanõlval või neist lähtuv koormus vooluveekogu kaudu	1. Natura elupaigatüübina määratletud järvede seisundist ülevaate saamiseks kompleksse inventuuri läbiviimine 2. Infopäev veekogude reostumise ja taastamise teemal 3. Ülevaate saamine punktreostusobjektidest, vee erikasutusega seotud tegevuste õiguspärasuse kontrollimine 4. Järvede hooldamise üldpõhimõtete järgimine	1. Vähe- kuni kesktoiteliste kalgiveelistena määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (5,6 ha) 2. Olemas on ülevaade kõigi 3140 elupaigatüübina määratletud järvede seisundist 3. Järvede esinduslikkus on säilinud või paranenud (tabel 8)
2.2.1.4	Looduslikult rohketoitelised järved (3150)	Looduslikult rohketoiteliste järvedena määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (16 ha), järved/elupaigatüübid on heas ökoloogilises seisundis. Limnoloogilisele tüübile, eutroofsed, kalgiveelised mikstroofsed, iseloomulike veeomaduste säilimine. Üldaluselisus 80-240 mgHCO ₃ /l. Elupaigad väga mitmekesised.	1. Üldine eutrofeerumine ja järvede kinnikasvamine 2. Vale järvede korrastamine (nt vaadete avamine liiga suures ulatuses) 3. Järvede kalda-alade kasutuselevõtt, kust võib tekkida toitainete liigne koormus 4. Punktreostusobjektid, nende paiknemine kaldanõlval või neist lähtuv koormus vooluveekogu kaudu	1. Ülevaate saamine punktreostusobjektidest, vee erikasutusega seotud tegevuste õiguspärasuse kontrollimine 2. Natura elupaigatüübina määratletud järvede seisundist ülevaate saamiseks kompleksse inventuuri läbiviimine 3. Infopäev veekogude reostumise ja taastamise teemal 4. Järvede hooldamise üldpõhimõtete järgimine	1. Looduslikult rohketoitelistena määratletud järved/elupaigatüüpide säilimine (16 ha) 2. Olemas on ülevaade kõigi 3150 elupaigatüübina määratletud järvede seisundist 3. Järvede esinduslikkus on säilinud või paranenud (tabel 8)
2.2.1.5	Huumustoitelised järved ja järvikud (3160)	Huumustoiteliste järvedena määratletud järved/elupaigatüübid on säilinud (4,9 ha), järved/elupaigatüübid on heas ökoloogilises seisundis. Limnoloogiliselt tüübilt huumustoitelised järved, kitsamas tähenduses nii rabajärved kui ka atsidotroofsed (Ott, Kõiv, 1999) ja pehmeveelised segatoitelised. Vee üldaluselisus < 80 mgHCO ₃ /l. Orgaanilise aine sisaldus, keemiline hapnikutarve (dikromaadne oksüdeeritavus) >35 mgO ₂ /l. Vee värvus kollakaspruun, pruun, punakaspruun. Fütoplanktoni biomassid madalad (<3 g/m ³), va. tativetika domineerimisega järvedes. Kalastik ja taimekooslused vaesed.	1. Üldine eutrofeerumine ja kinnikasvamine, mille tulemusel toimub järvedes liigilise	1. Natura elupaigatüübina määratletud järvede seisundist ülevaate saamiseks kompleksse inventuuri läbiviimine 2. Järvede hooldamise üldpõhimõtete järgimine	1. Huumustoiteliste järvedena määratletud järved/elupaigatüübid on 2. Olemas on ülevaade mõlema 3160 elupaigatüübina määratletud järve seisundist 3. Järvede esinduslikkus on säilinud või paranenud (tabel 8)

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.2.1.6	Jõed ja ojad (3260)	1. Elupaigatüübi jõed ja ojad esinemine Haanja looduspargi territooriumil		1. Haanja looduspargi vooluveekogude inventuur	1. Elupaigatüübi levikuandmete täpsustamine
2.2.2.1	Kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvukohad - 6210)			1. Koodiga 6210 alade inventeerimine selgitamaks nende vastavust elupaigatüübile kuivad niidud lubjarikkal mullal (2,7 ha) 2. Natura standardandmebaasi ja vajadusel kaitse-eeskirja korrigeerimine vastavalt inventuuri tulemustele 3. Poollooduslike koosluste inventeerimine	1. Elupaiga levikuandmete täpsustamine. Inventeerida 2,7 ha niidualasid
2.2.2.2	Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*)	Elupaiga on levinud vähemalt 63,9 ha-l. Elupaiga looduskaitse väärtus on vähemalt „C“	1. Elupaiga võsastumine 2. Võõrliikide võimalik levik (ida-kitsehernes, lupiin, sosnovski karuputk) kooslusse 3. Valed hooldusvõtted (purustamine) 4. Niidukoosluste kadumine: niitmise ja karjatamise lõppemine, alade kasutamine põllumaana, niitude väetamine, heinaseemne lisamine 5. Info puudumine toetuste kohta	1. Poollooduslike koosluste inventeerimine 2. Niidualade taastamine 3. Niidualade regulaarne hooldus 4. Poollooduslike koosluste andmebaasi täiendamine 5. Natura standardandmebaasi korrigeerimine vastavalt inventuuri tulemustele 6. Infopäevade korraldamine 7. Artiklite kirjutamine 8. Talgute korraldamine poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks 9. Võõrliikide leviku kaardistamine ja (Sosnovski karuputke) tõrje	1. Elupaiga leviku ja seisundi andmete täpsustamine 2. Elupaiga esinemine vähemalt 63,9 ha
2.2.2.3	Niiskulembesed kõrgrohustud (6430)	Elupaik on levinud vähemalt 276,7 ha-l. Elupaiga looduskaitse väärtus on vähemalt „C“	1. Elupaiga võsastumine 2. Võõrliikide võimalik levik (ida-kitsehernes, lupiin, sosnovski karuputk) kooslusse 3. Niidukoosluste kadumine, niitmise ja karjatamise lõppemine, alade kasutamine põllumaana, niitude väetamine, heinaseemne lisamine 4. Info puudumine toetuste kohta	1. Niidualade taastamine 2. Niidualade regulaarne hooldus 3. Poollooduslike koosluste andmebaasi täiendamine 4. Võõrliikide leviku kaardistamine ja Sosnovski karuputke tõrje 5. Natura standardandmebaasi korrigeerimine vastavalt inventuuri tulemustele 6. Infopäevade korraldamine 7. Artiklite kirjutamine 8. Talgute korraldamine poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks	1. Elupaiga leviku ja seisundi andmete täpsustamine 2. Elupaik on levinud vähemalt 276,7 ha-l, elupaiga looduskaitse väärtus on vähemalt „C“
2.2.2.4	Lamminiidud (6450)	Elupaik on levinud vähemalt 8,9 ha-l. Elupaiga looduskaitse väärtus on vähemalt „C“	1. Elupaiga võsastumine 2. Võõrliikide võimalik levik (ida-kitsehernes, lupiin, Sosnovski karuputk) kooslusse 3. Niidukoosluste kadumine, niitmise ja karjatamise lõppemine, alade kasutamine põllumaana, niitude väetamine, heinaseemne lisamine 4. Info puudumine toetuste kohta 5. Koprapiisud	1. Niidualade taastamine 2. Niidualade regulaarne hooldus 3. Poollooduslike koosluste andmebaasi täiendamine 4. Võõrliikide leviku kaardistamine ja Sosnovski karuputke tõrje 5. Natura standardandmebaasi korrigeerimine vastavalt inventuuri tulemustele 6. Infopäevade korraldamine 7. Artiklite kirjutamine 8. Talgute korraldamine poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks 9. Koprapiisude lammutamine 10. Poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalike truupide vajaduse väljaselgitamine ja truupide paigaldamine (ca 20 tk)	1. Elupaiga leviku ja seisundi andmete täpsustamine 2. Elupaik on levinud vähemalt 8,9 ha-l

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.2.2.5	Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)	Elupaik on levinud vähemalt 171,3 ha-l. Elupaiga looduskaitse väärtus on vähemalt „B“	1. Elupaiga võsastumine 2. Võõrliikide võimalik levik (ida-kitseherne, lupiin, Sosnovski karuputk) kooslusse 3. Niidukoosluste kadumine: niitmise ja karjatamise lõppemine, alade kasutamine põllumaana, niitude väetamine, heinaseemne lisamine 4. Info puudumine toetuste kohta	1. Niidualade taastamine 2. Niidualade regulaarne hooldus 3. Poollooduslike koosluste andmebaasi täiendamine 4. Võõrliikide leviku kaardistamine ja Sosnovski karuputke tõrje 5. Natura standardandmebaasi korrigeerimine vastavalt inventuuri tulemustele 6. Infopäevade korraldamine 7. Artiklite kirjutamine 8. Talgute korraldamine poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks	1. Elupaiga leviku ja seisundi andmete täpsustamine 2. Elupaik on levinud vähemalt 171,3 ha-l. Elupaiga looduskaitse väärtus on vähemalt „B“
2.2.3.1	Rabad (7110*)	Elupaik on levinud 16,9 ha-l. Elupaiga looduskaitse väärtus on „A“	1. Kuivendamine	1. Vooluveekogude hooldamise üldiste põhimõtete järgimine	Elupaik on levinud 16,9 ha-l. Elupaiga looduskaitse väärtus on „A“
2.2.3.2	Siirde- ja õõtsiksood (7140)	Siirde- ja õõtsiksood esineb 99,5 ha-l, elupaigatüübi looduskaitse väärtus on vähemalt „B“	1. Kuivendamine	1. Vooluveekogude hooldamise üldiste põhimõtete järgimine	Siirde- ja õõtsiksood esineb 99,5 ha-l, elupaigatüübi looduskaitse väärtus on vähemalt „B“
2.2.3.4	Allikad ja allikasood (7160)	Elupaik on levinud 4,5 ha-l, elupaigatüübi looduskaitse väärtus on vähemalt „B“	1. Kuivendamine	1. Vooluveekogude hooldamise üldiste põhimõtete järgimine	Elupaik on levinud 4,5 ha-l, elupaigatüübi looduskaitse väärtus on vähemalt „B“
2.2.3.5	Nõrglubja-allikad (7220*)			1. Elupaigatüübi nõrglubja-allikad inventeerimine	Elupaiga levikuandmete täpsustamine
2.2.3.6	Liigirikkad madalsood (7230)	Elupaik on levinud 76,6 ha-l, elupaigatüübi looduskaitse väärtus on vähemalt „B“	1. Kuivendamine	1. Vooluveekogude hooldamise üldiste põhimõtete järgimine	Elupaik on levinud 76,6 ha-l, elupaigatüübi looduskaitse väärtus on vähemalt „B“
2.2.4.1	Liivakivipaljandid (8220)	1. Hinni kanjoni paljand on säilinud 2. Elupaigatüübi pindala on 0,05 ha ja looduskaitse väärtus „B“	1. Paljandi kahjustamine turistide poolt (nimetähte kraapimine jms) 2. Varingud 3. Elupaiga ulatus ei ole täpselt määratud	1. Hinni kanjoni külastuskoormuse reguleerimine 2. Elupaiga levikuala suuruse täpsustamine 3. Kanjoni vahetult ümbritseval metsaalal rakendada üldisi metsamajandamise põhimõtteid	1. Hinni kanjoni paljand on säilinud 2. Elupaik liivakivipaljandid on säilinud, elupaigatüübi pindala on 0,05 ha ja looduskaitse väärtus „B“
2.2.5.1	Vanad loodusmetsad (9010*)	Sihtkaitsevööndis olevad metsad on säilinud 260,66 ha-l ja nende esinduslikkus pole vähenenud (tabel 9)	1. 58,02 hektarit (koos potentsiaalse elupaigatüübiga) vanadest loodusmetsadest asub piiranguvööndis, kus metsade majandamine on lubatud ja seega pole tagatud väärtuslike metsade säilimine 2. Eraomanike negatiivne suhtumine piirangutesse 3. Ebasobiv raietegevus piiranguvööndi metsades 4. Vähenenud teadlikkus väärtustest ning nende säilimiseks vajalikest tegevustest 5. Matkarada on rajatud Vällamäe sihtkaitsevööndisse. Tuhkrijärve sihtkaitsevööndit läbib Haanja maratoni rada	1. Andmekihide korrastamine 2. Metsaelupaikade inventuur 3. Infopäevad 4. Turimi/(matka)radade parem planeerimine 5. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	1. Elupaiga esinemine vähemalt 260,66 ha-l 2. Sihtkaitsevööndis olevate metsade esinduslikkus pole vähenenud (tabel 9)

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.2.5.2	Vanad laialehised metsad (9020*)	Sihtkaitsevööndis olevad metsad on säilinud 19-l ha ja nende esinduslikkus pole vähenenud (tabel 10)	1. 2,33 ha hektarit (koos potentsiaalse elupaigatüübiga) vanadest laialehistest metsadest asub piiranguvööndis, kus metsade majandamine on lubatud 2. Ka koos potentsiaalsete aladega pole Haanja loodusala sihtkaitsevööndites standardandmebaasis esitatud hulgal vanu laialehiseid metsi 3. Vähenenud teadlikkus väärtustest ning nende säilimiseks vajalikest tegevustest 4. Eraomanike negatiivne suhtumine piirangutesse 5. Ebasobiv raietegevus piiranguvööndi metsades	1. Andmekihtide korrastamine ja standardandmebaasi andmete vastavusse viimine tegelikkusega 2. Metsaelupaikade inventuur 3. Infopäevad 4. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	1. Elupaiga esinemine vähemalt 19 ha-l 2. Sihtkaitsevööndi metsade esinduslikkus pole vähenenud (tabel 10)
2.2.5.3	Rohunditerikkad kuusikud (9050)	Sihtkaitsevööndis olevad metsad on säilinud 245,5 ha-l ja nende esinduslikkus pole halvenenud (tabel 11)	1. Standardandmebaasis toodud numbrid ei vasta tegelikkusele 2. Ka koos potentsiaalsete aladega pole Haanja loodusala sihtkaitsevööndites piisavalt rohunditerikkaid kuusikuid 3. Vähenenud teadlikkus väärtustest ning nende säilimiseks vajalikest tegevustest 4. Matkarada on rajatud Vällamäe sihtkaitsevööndisse, Tuhkrijärve sihtkaitsevööndit läbib Haanja maratoni rada 5. Eraomanike negatiivne suhtumine piirangutesse 6. Ebasobiv raietegevus piiranguvööndi metsades	1. Andmekihtide korrastamine ja standardandmebaasi andmete vastavusse viimine tegelikkusega 2. Metsaelupaikade inventuur 3. Infopäevad 4. Turimi/matkaradade parem planeerimine 5. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	1. Elupaiga esinemine vähemalt 245,5 ha-l 2. Sihtkaitsevööndis olevate metsade esinduslikkus pole vähenenud (tabel 11)
2.2.5.4	Okasmetsad oosidel ja moreenkuhatistel (sürjametsad - 9060)	Sihtkaitsevööndis olevad metsad on säilinud 8,34 ha-l ja nende esinduslikkus pole vähenenud (tabel 12)	1. Vähenenud teadlikkus väärtustest ning nende säilimiseks vajalikest tegevustest 2. Ebasobiv raietegevus piiranguvööndi metsades	1. Andmekihtide korrastamine 2. Metsaelupaikade inventuur 3. Infopäevad 4. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	1. Elupaiga esinemine vähemalt 8,34 ha-l 2. Sihtkaitsevööndis olevate metsade esinduslikkus pole vähenenud (tabel 12)
2.2.5.5	Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	Sihtkaitsevööndis olevad metsad on säilinud 28,06 ha-l ja nende esinduslikkus pole halvenenud (tabel 13)	1. Vähenenud teadlikkus väärtustest ning nende säilimiseks vajalikest tegevustest 2. Ebasobiv raietegevus piiranguvööndi metsades	1. Andmekihtide korrastamine 2. Metsaelupaikade inventuur 3. Infopäevad 4. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	1. Elupaiga esinemine vähemalt 28,06 ha-l 2. Sihtkaitsevööndi metsade esinduslikkus pole vähenenud (tabel 13)
2.2.5.6	Siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)	Sihtkaitsevööndis olevad siirdesoo ja rabametsad on säilinud 17,45 ha-l ja nende esinduslikkus pole vähenenud (tabel 14)	1. Vähenenud teadlikkus väärtustest ning nende säilimiseks vajalikest tegevustest 2. Ebasobiv raietegevus piiranguvööndi metsades	1. Andmekihtide korrastamine 2. Infopäevad 3. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	1. Elupaiga esinemine vähemalt 17,45 ha-l 2. Sihtkaitsevööndi metsade esinduslikkus pole vähenenud (tabel 14)
2.2.5.7	Rusukallete ja jäärakumetsad (9180*)	Sihtkaitsevööndis olevad rusukallete ja jäärakumetsad on säilinud 14,57 ha-l ja nende esinduslikkus pole vähenenud (tabel 15)	1. Vähenenud teadlikkus väärtustest ning nende säilimiseks vajalikest tegevustest 2. Ebasobiv raietegevus piiranguvööndi metsades	1. Andmekihtide korrastamine 2. Infopäevad 3. Metsade majandamise üldiste põhimõtete järgimine	1. Elupaiga esinemine vähemalt 14,57 ha-l 2. Sihtkaitsevööndi metsade esinduslikkus pole vähenenud (tabel 15)

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
Maastik, pargid ja üksikobjektid					
2.3.1.1	Maastikuline liigendatus ja põllumajanduslik maakasutus	Avatud alasid on vähemalt 5307 ha	1. Põllumajandustootjate vähesus ja sellest tulenev lagedate alade võsastumine ja vähene hooldus 2. Kasutusest väljas olevate alade taaskasutusse võtmine on töömahukas ja kulukas 3. Põllumajandustootmise ja hoolduse kulud on kuppelmaastikus suuremad kui tasasel alal ja see ei soodusta põllumajandustegevuse püsimist ja laienemist 4. Põllumajandustegevuse laiendamise ja alustamise kulud on suured 5. Toetuste taotlemine keerukas 6. Põllumajandusmaade metsastamine 7. Ligipääsu puudumine lagedatele aladele nende hooldamiseks 8. Kuivendussüsteemide eesvoolud on hooldamata	1. Hooldamata maade kasutusvõimaluste kaardistamine 2. Kariloomade ning taastamis- ja hooldustehnika muretsemine 3. Maaomanike teavitamine erinevatest rahastamisvõimalustest ja toetustest vallalehtede artiklite ja sobivate kodulehtede kaudu 4. Hooldamist vajavate alade inventuur ja alade ettevalmistus (võsalõikus, purustamine, maapinna konaruste tasandamine) maastikuhoolduseks, kohtades, kus puudub põllumajanduslik tegevus – 200 ha 5. Maastikuhoolduse üldiste põhimõtete järgimine 6. Õppepäeva korraldamine kord aastas traditsioonilise maakasutuse ja toetuste kasutamise propageerimiseks 7. Toetuste taotlemise nõustamine	Avatud alasid on vähemalt 5307 ha
2.3.1.2	Piirkonnale omane hästi säilinud asustusstruktuur	Säilinud on piirkonnale omase asustusstruktuuri põhijooned	1. Uute kruntide moodustamine ajaloolistes hajaasustuspriirkondades 2. Olemasolevate taluõuede ja -ümbruse oluline muutmine: suurte tehisveekogude rajamine, turismirajatised, linnalik haljastus 3. Kõik maaomanikud ei väärtusta traditsioonilist asustumustrit 4. Kasutusesta ja lagunevad talukompleksid	1. Kaitse-eeskirja eelnõu kinnitamine 2. Ehituse üldiste soovitude järgmine 3. Iseloomuliku asustusstruktuuri ja ehitamise põhimõtete tutvustamine valdade lehtedes ja kodulehtedel 4. Mahajäetud talukomplekside ja -hoonete korrastamine talgutöödega	Säilinud on piirkonnale omase asustusstruktuuri põhijooned

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.3.1.3	Kaunid maastikuvaated	Piirkonnale iseloomulike oluliste maastikuvaadete säilimine	<p>1. Vaateliselt olulised alad on kohati hooldamata ja võsastumas</p> <p>2. Kaardistama on vaateliselt olulised kohad ja nende seisund väljaspool maastikuhoolduskavaga määratud kultuurmaastikke</p> <p>3. Tee hooldusala ja põllumajanduslikult kasutatava maa vahele jäävad hooldamata ribad, mis võsastuvad</p> <p>4. Pärandmaastikes asuvate järvede kaldad on võsastunud</p> <p>5. Põllumajanduslik tegevus ei taga kõikjal vaateliselt oluliste alade säilimist</p> <p>6. Maastiku ilmet rikuvad kasutuseta ja hooldamata ehitised ja muud ebaesteetilised objektid</p>	<p>1. Täiendavate vaateliselt oluliste alade asukoha ja seisundi selgitamine ning vaateliselt oluliste alade ettevalmistus maastikuhoolduseks (võsalõikus, purustamine, maapinna konaruste tasandamine), kohtades, kus puudub põllumajanduslik tegevus ca 200 ha</p> <p>2. Hooldamata maade kasutusvõimaluste kaardistamine</p> <p>3. Kariloomade ning taastamis- ja hooldustehnika muretsemine</p> <p>4. Maaomanike teavitamine erinevatest põllumajandustegevuste rahastamisvõimalustest ja toetustest valialehtede artiklite ja sobivate kodulehtede kaudu</p> <p>5. Kokkulepped maaomanikega hooldatavate alade ulatuse määramiseks selliselt, et ei jääks hooldamata ribasid</p> <p>6. Maastikuhoolduse üldiste põhimõtete järgimine</p> <p>7. 1 õppepäeva korraldamine aastas traditsioonilise maakasutuse, maastikuhoolduse ja toetuste kasutamise propageerimiseks</p> <p>8. Toetuste taotlemise nõustamine</p> <p>9. Teeservade regulaarne hooldamine 25 km</p> <p>10. Kasutuseta ja hooldamata ehitiste ja teiste ebaesteetiliste objektide korraldamine või likvideerimine</p> <p>11. Järvekallaste puhastamine võsast arvestades maastikuhoolduse üldisi põhimõtteid</p> <p>12. Talgute korraldamine</p> <p>13. Hooldamata alade hooldamine vastavalt maastikuhoolduskavale (hooldamata I hooldusklassi alasid kokku 233, ha ja II hooldusklassi alasid kokku 241,6 ha)</p>	<p>1. Hooldatud on vähemalt 1598 ha vaateliselt olulisi alasid (maastikuhoolduskava esimene ja teine hooldusklass)</p> <p>2. Kaardistatud on vaateliselt olulised kohad ja nende seisund väljaspool maastikulise tsoneeringuga määratud kultuurmaastikke ning kavandatud nende hooldamine</p>

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.3.1.4	Piirkonnale omane arhitektuur ja miljöö	Piirkonnale iseloomuliku arhitektuuri ja miljöö säilimine esinduslikes kohtades	1. Kõik omanikud ei väärtusta piirkonnale omast arhitektuuri 2. Kohati puudub omanikel huvi vanu hooned säilitada 3. Hoonete omanikel ei ole piisavalt vahendeid hoonete korrastamiseks 4. Hoonete korrastamisel kasutatakse ebasobivaid materjale ja ehitusvõtteid 5. Uute hoonete kavandamisel ei arvestata piisavalt olemasolevatega, mistõttu kahaneb kompleksi väärtus ja ala miljööväärtus 6. Korrastamata ümbrus kahjustab komplekside ja miljöö esteetilist väärtust 7. Linnaliku haljastusstiili kasutamine kahjustab külade ja talukoplekside miljööväärtust 8. Hoonete loomulik vananemine	1. Maaomanike teavitamine hoonete väärtustest, sobivatest renoveerimisvõtetest ja sobivast haljastusest vallalehtede ja asjakohaste kodulehtede kaudu 2. Ehitamise üldpõhimõtete rakendamine 3. Järelevalve 3. Hoonete ja talukohtade ning nende ümbruse korrastamine talgute korras 4. Juhiste koostamine renoveerimistöödeks ja uusehituse planeerimiseks 5. Hoonete omanike nõustamine ehitusküsimustes	1. Väärtuslike hoonekomplekside ja hoonete säilimine 2. Piirkonnale iseloomuliku arhitektuuri ja miljöö säilimine Hoiuala piiranguvõõndis
2.3.2.1	Rogosi park	Looduskaitseks ja muinsuskaitseks väärtuslik park on säilinud	1. Ohtlikud puud 2. Pargi rekonstrueerimine on pooleli	1. Ohtlike puude eemaldamine vastavalt inventuuri tulemustele 2. Pargi ja pargirajatiste pidev 3. Rogosi pargi rekonstrueerimise jätkamine vastavalt Rogosi mõisapargi rekonstrueerimise projekti III etapile 4. Rogosi mõisapargi tiikide regulaatorite hooldamine	Looduskaitseks ja muinsuskaitseks väärtuslik park on säilinud. Pargi rekonstrueerimistööd on lõpule viidud
2.3.2.2	Viitina park	Viitina park (Viitina mõisapark ja Järvesaar) on hooldatud ja aktiivses kasutuses	1. Parki ei hooldata regulaarselt 2. Pargi haljastus vajab uuendamist ja täiendamist 3. Pargis on palju kuivanud ja haiged puid, lisaks kahjustavad puid koprad 4. Viitina ja Järvesaare pargi haljastusprojekt vajab täiendamist	1. Viitina ja Järvesaare pargi haljastusprojekti uuendamine ja täiendamine, pargi hoolduskava koostamine 2. Järvesaare pargi (sh Viitina mõisapargi) haljastusprojekt koos dendrouuringuga alusel kavandatud tegevuste elluviimine 3. Pargi regulaarne hooldamine	Viitina park (Viitina mõisapark ja Järvesaar) on hooldatud ja aktiivses kasutuses
2.3.2.3	Uue-Saaluse park	Park on säilinud ja hooldatud	1. Kuivanud ja murdumisohtlikud puud 2. Lagunevad ja ohtlikud hooned 3. Mõisa hooned on võssa kasvanud ja vähe eksponeeritud	1. Pargi jätkuv hooldamine 2. Pargi hoolduskava koostamine ja rakendamine	Park on säilinud ja hooldatud
2.3.3.1	Sinisilla tamm	Tamm on säilinud, juurdepääsutee on rajatud ning ümbrus on hooldatud	1. Tamme ümbrus hakkab võsastuma 2. Juurdepääsu puudumine 3. Tamme juures pole infotahvli	1. Tamme ümbruse hooldamine vähemalt 50 m raadiuses kord aastas ja iga 5 aasta järel kogu katastriüksuse põllumajandusmaa ulatuses 2. Viidastatud juurdepääsu rajamine tammeni (läbikäikimised maaomanikega) 3. Infotahvli rajamine	Tamm on säilinud, juurdepääsutee on rajatud ning ümbrus on hooldatud
2.3.3.2	Mustahamba tamm	Tamm on säilinud ning puu ümbrus on hooldatud	1. Tamme juures pole infotahvli	1. Infotahvli rajamine 2. Tamme ümbruse hooldamine	Tamm on säilinud ning puu ümbrus on hooldatud
2.3.3.3	Haki männid	Männid on säilinud ning puude ümbrus on hooldatud	1. Puude ümbrus hakkab võsastuma 2. Puudub üksikobjekti tutvustav infotahvel	1. Haki mändide ümbruse hooldamine 2. Haki mände tutvustava infotahvli rajamine	Männid on säilinud ning puude ümbrus on hooldatud
2.3.3.4	Rõuge tammed	Puud on säilinud ning puude ümbrus on hooldatud	1. Puude ümbrus vajab hooldamist 2. Puudub üksikobjekti tutvustav infotahvel	1. Puude ümbruse hooldamine 2. Üksikobjekti tutvustava infotahvli rajamine	Puud on säilinud ning puude ümbrus on hooldatud
2.3.3.5	Korgõmäe Ivannikivi	Korgõmäe Ivannikivi on säilinud ja nõuetekohaselt tähistatud	1. Objekt on nõuetekohaselt tähistamata 2. Korgõmäe Ivannikivi on raskest leitav, puudub juurdepääsutee	1. Kaitsealuse üksikobjekti tähistamine 2. Kuna kivi juurde puudub juurdepääs, siis infovoldikutes kivi kui külastusobjekti ei reklaamita	Korgõmäe Ivannikivi on säilinud ja nõuetekohaselt tähistatud

JNR	Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus
2.4.1.1	Haanja kõrgustik	Looduslikud pinnavormid on säilinud	1. Pinnavormid on kaardistamata	1. Pinnavormide uurimine ja kaardistamine (geomorfoloogiline kaardistamine)	Looduslikud pinnavormid on säilinud
2.4.2.1	Kütiorg	Kütiorg on säilinud	1. Isetekkelised rattarajad 2. Matkaradade rajamine läbi uhtorgude või nende äärde	1. Järelevalve 2. Vältida uhtorgude loodusliku arengu takistamist	Kütiorg on säilinud
2.4.2.2	Ööbikuorg	Ööbikuorg on säilinud ja eksponeeritud		1. Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Ööbikuorg on säilinud ja eksponeeritud
2.4.2.3	Rõuge ürgorg ja järvestik	Rõuge ürgorg ja järvestik on säilinud ja eksponeeritud		1. Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Rõuge ürgorg ja järvestik on säilinud ja eksponeeritud
2.4.3.1	Hinni kanjon	Hinni kanjon on säilinud looduslikus seisundis	1. Paljandi kahjustamine turistide poolt (nimetähtede kraapimine jms) 2. Prahistamine 3. Varingud	1. Hinni kanjoni külastuskoormuse reguleerimine 2. Kanjoni ümbritseva metsa puhul arvestada metsade majandamise põhimõtteid	Hinni kanjoni külastuskoormus ja majandustegevus ümbritseval alal ei kahjusta kanjoni
2.4.4.1	Tammetsõõr ja Ilmamäe allikas	Ilmamäe allikas ja tammetsõõr on säilinud		1. Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Ilmamäe allikas ja tammetsõõr on säilinud
2.4.4.2	Tindioru allikad	Tindioru allikad on säilinud		1. Otseseid kaitsekorralduslikke tegevusi ei kavandata	Tindioru allikad on säilinud

**LISA 7. HAANJA LOODUSPARGIS ESILETÕSTMIST VÄÄRIVATE KÜLADE, TALUDE JA
ÜKSIKHOONETE NIMEKIRI**

**Haanja looduspargis esiletõstmist väärivad külad ja talud ning üksikhooned (alus:
Arhitektuuripärandi kaardistamine ja arendamine Hanja looduspargis II etapi aruanne, koostajad
Ahto Raudoja ja Kristina Tiideberg, 2008)**

Külad

1. Nogo küla
2. Tsiamäe ning Palanumäe külad
3. Saagri küla
4. Holdi küla
5. Kokõjüri küla
6. Kõomäe küla
7. Pressi ja Pukastu küla (Pukastu küla kuulub ametlikult Pressi küla alla)
8. Hämkoti küla
9. Ala-Suhka küla
10. Villa küla
11. Peedo küla
12. Andsumäe (sh Tilga) ja Tohkri piirkond

Talud ja üksikhooned

1. Resto, Ristu - osaliselt saviseintega rehielamu, reheahi on säilinud. Lisaks palkseintega saun ja laut-küün
2. Villa, Kalmate - terviklik ja väga hästi säilinud-hoitud talukompleks
3. Tsiamäe, Tsea - Üpris hästi säilinud rehielamu ja aitade rida
4. Tsiamäe, Heini
5. Kütioru Mäeveski
6. Kokõjüri, Kokejüri - terviklik kompleks, olgugi et osa hooneid on vähesel määral ümber ehitatud (näiteks rehi)
7. Kokõjüri, Mooritsa - terviklik kompleks: säilinud elamu, ait, laut ja küün, tall, saun. Eriti väärib märkimist kelpkatusega maakivist laut ja ümarpalkidest küün, mis on üpris heas korras, kuna sellised laudad on sageli halvas seisus või juba lagunened. Laudaosa on küll saanud klaasplokkidest akna, aga hoone üldilme on sellele vaatamata hea
8. Kahru, Kahrumäe - terviklik kompleks
9. Vänni, Tepämäe – Väga heas korras ilus talukompleks. Säilinud rehielamu, kaks aita, laut ja küün, suitsusaun. Taluhooned on väga heas seisus, kõigil uued laastukatused peal ja ilmselt puidukaitsevärviga üle värvitud, remonti ei vaja
10. Plaani, Heibri - rehi, laut
11. Plaksi, Keldre XI - ilus kompleks, kuhu pole midagi uut ehitatud peale laudadest kuurikese, mida on võimalusel lihtne lammutada. Säilinud elamu, rehi (või varasem rehielamu?), suitsusaun, vahelikuga ait. Maakivist laut on enamjaolt lastud laguneda, kuid on osaliselt veel säilitatav
12. Pressi, Kolgamäe - rehielamu, vahelikuga ait, saun. Rehielamul on välisseinte fikseerimiseks kasutatud puutüvesid koos juurtega- hoone on seetõttu ehituslikust küljest haruldane
13. Palanumäe, Treimani - üpris heas korras ja terviklikult säilinud rehielamu. Lisaks saun ja laut, talust eemal ait
14. Lauri (Raudsepa), Raudsepä - unikaalne savist ait (savi on aida ehitamiseks väga harva kasutatud, lisaks on hoone üpris heas korras), aga ka elamu ja saun
15. Nogo, Plaksi - hästi säilinud rehielamu, vahelikuga ait ja ait-kuivati, pärinevad ilmselt 19. Sajandist

16. Nogo, Soka - üpris hästi säilinud talukompleks, milles esile tõstmist väärivad laut (ehitusaasta 1874 kirjas maakiviseinal) ja suur kuivati-küün.
17. Tohkri, Pransu - heas korras ja üks kaunimaid taluhäärbereid Haanja Looduspargis
18. Andsumäe, Tilga-Hinriku - heas korras ja hooldatud talukompleks: elamu, laut, ait, rehi, suitsusaun
19. Soodi, Soodi II -hästi säilinud talukompleks: rehielamu, elamu, suitsusaun, ait, laut
20. Ihatsi, Soo-Udsali - rehielamu, laut, ait, saun
21. Kirbu, Meema - üks väheseid säilinud sepikodasid (saun-sepikoda, ääs on alles, kuid hoone seisukord on üpris kehv)
22. Kergatsi, Kergatsi 203 - suur küljekambritega ait, lisaks küün, elamu ja saun
23. Möisamäe, Pärnamaja
24. Möisamäe, Vitsa - hästi hooldatud talukompleks, kus on püütud säilitada olemasolevaid palkhooneid: rehielamut, aita, lauta
25. Meelaku, Timmi - taluhäärber
26. Uue-Saaluse, Hääli - terviklik talukompleks, eriti toredad suitsusaun ja suur maakivist tall
27. Viitina kõrts
28. Trolla, Trolla-164 - hästi säilinud rehielamu
29. Tootsi, Piirioja nr119 - osaliselt oja- või tiigikaldasse ehitatud suitsusaun (meenutab haruldast, varasematel aegadel enamasti Lõuna-Eestis esinenud koobasehk maasauna)
30. Vakari, Vakari - ilus taluhäärber, saun ja savist laut; suur hulk savist kõrvalhooneid kahjuks lagunenu
31. Kähri, Kähri - ait ja tall-laut (osaliselt savist)
32. Peedo, Herli I -üpris heas korras rehielamu
33. Peedo, Peedo I - paistab silma suure hulga hoonete poolest ja hästisäilinud kompleksi poolest. Talus on säilinud elamu, kaks lauta, ait, suitsusaun ja kelder. Hooned on praegu valdavalt kasutusel ning omanikul huvi nende säilitamise-säilimise vastu
34. Käpa, Metsa - ilus talukompleks, kus (taluhäärberitüüpi) elamu ja aidad heas korras (uued laastukatused), laut laguneb
35. Käpa, Käpa - rehi, ait, saun
36. Kõomäe, Luhte 237 - talus on ilus maakivist ja punastest tellistest ligi 100-aastane kelder, millele on raiutud ilmselt ehitaja või omaniku nimi ja ehitusaasta (1909), lisaks säilinud kaks üpris heas korras saviseintega kõrvalhoonet (laut-küün ja laut või tall)
37. Kõomäe, Luhde 238 - terviklik talukompleks, milles hooned valdavalt rahuldavas seisus. Säilinud nii elamu, laut-küün, kaks aita, rehi ja suitsusaun. Enamik hooneid vajaks kindlasti remonti. Äramärkimist väärib rehi, milles on siiani säilinud üpris heas korras reheahi. Samuti on omapärane aganiku sein rehe tagaküljel, mille nurgatapp on ehitatud 120°, mitte 90° all ja meenutab nõnda mõneti rannarootsi nn pöördusega lautade ehitustehnikat
38. Tummelka, Lausamäe - terviklik talukompleks
39. Andsumäe, Tilga-Jakobi1 - heas korras ja traditsioonilist planeeringut järgiv talukompleks: elamu, ait, suur maakivist laut
40. Ala-Suhka, Ala-Suhka 284 - talus on alles nii ait, laut, suitsusaun kui kuivati, kuigi hooned on pigem halvas seisus. Eriti huvitav on kõrge lävega ait
41. Haki, Haki - üpris heas korras ja terviklikult säilinud talukompleks, kus elamu, ait-laut, saun

**LISA 8. JUHIS MUNAMÄE SIHTKAITSEVÖÖNDI KAITSE-EESMÄRKIDE
SAAVUTAMISEKS**

Munamäe sihtkaitsevööndi (edaspidi *skv*) kaitse-eesmärk on *metsakoosluste, sealhulgas rohunditerikaste kuusikute säilitamine, maastikuilme säilitamine ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse*.

2023. aasta seis:

- Munamäe skv-s (17,6 ha) on **metsakooslused, sh rohunditerikkad kuusikud säilinud**. Metsakoosluste (metsamaa) pindala ei ole vähenenud. Samuti ei ole veel vähenenud rohunditerikaste kuusikute pindala (15,6 ha), kuid see elupaigatüüp areneb aja jooksul teiseks kaitstavaks elupaigatüübiks – vanaks loodusmetsaks (9010*), milles kuusk esimeses metsapõlves ei domineeri. Kuna tegemist on muutuva elupaigaga ja viimasest inventuurist on möödunud üle 10 aasta, viiakse 2024. aastal läbi Munamäel Natura metsaelupaikade inventuur.
- **Haanja looduspargi kaitse-eesmärk rohunditerikaste kuusikute osas on täidetud ka Munamäe metsi arvestamata**. Võrreldes kaitsekorralduskavaga võetud eesmärgiga (246 ha, s.o. sihtkaitsevööndites) ja standardandmebaasi kantud seisundiga (391 ha) on hetkel kaitse tagatud (s.h. piiranguvööndites elupaigatüüpides raie peatamisega) 532 hektaril elupaigatüübist.
- Munamäe skv-s on **maastikuilme muutumas, kuna kuused on jõudnud oma bioloogilise eluringi lõppjärku**.
  - ✓ 2022. aastal lisandus Munamäe skv metsa kolletena üraseki poolt kahjustatud puid, kuid I rindes domineerisid siiski eluspuud. Radade äärest eemaldati 20 ohtlikku puud.
  - ✓ Keskkonnaameti (edaspidi KeA) droonifotod¹ viitavad, et üraseki laienemine ei ole olnud nii intensiivne, kui 2022. aastal. KeA tuvastas fotode võrdluses, et eelmise aastaga võrreldes on lisandunud 4 kuivanud kuuske üraseki I põlvkonna kahjustuste järel.
  - ✓ Lähikümnendil suureneb surnud puude ja põõsaste osakaal tõenäoliselt oluliselt. Vana mets muutub aja jooksul seenkahjustuste, tormide ja ürasekite koosmõjul hõredamaks, sest kuusikud on vanad (kuni 150-aastased). See on normaalne metsade areng ja ühegi kaitsekorraldusliku võttega pole võimalik vanade kuuskede säilimist tagada.
- Munamäe skv-s on **kaitsealuste liikide elupaigad säilinud**. Brauni astelsõnajala arvukus on olnud stabiilne. 2020. a vaatluste käigus loendati 13 suurt puhmikut, kõik väga elujõulised ja heas seisundis. 2023. aasta suvel teostati Munamäel kaitsealuste sammalde ja samblike inventuur², mille käigus leiti I kaitsekategooria samblaliik roheline hiidkupar (*Buxbaumia viridis*), II kaitsekategooria liigid rohe-tilksamblik (*Biatoridium monasteriensis*) ja võrknuisamblik (*Sclerophora peronella*) ning III kaitsekategooria liigid harilik kopsusamblik (*Lobaria pulmonaria*) ja sulgjas õhik (*Neckera pennata*). Leiti ka üliharuldase (kriitilises seisundis) ripp-lapiksambliku (*Parmelia submontana*) erakordselt suur populatsioon.

Kokkuvõttes on 2023. aastal kõik kaitse-eesmärgid tagatud.

---

¹ Lennud 05.06.2023 ja 28.08.2023

² Registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 17.08.2023 nr 5-2/23/130

Kaitsekorralduskava järgi on looduspargi külastuskorralduse visioon järgmine:

Haanja looduspark on loodussäästlik ja kohalikke elanikke arvestav turismipiirkond, mis toetab loodushariduse edenemist ja pakub mitmekesiseid puhkevõimalusi.

Rõuge valla ja turisminduse esindajad on väljendanud muret muutuva maastikuilme pärast. Soovitakse, et Munamäe mets oleks heas tervislikus seisundis ning esteetiline puhkemets.

Munamäe metsade arengu prognoos

Maastikuilme muutub lähikümnendil puistu I rinde puude loodusliku ja paratamatu hääbumise tõttu veelgi ja muutus on visuaalselt kahtlemata olulise mõjuga. Sarnased muutused on aset leidnud juba Munamäe idaküljel, kus puistu vaheldumine algas varem. Loodusliku arengu käigus langeb paratamatult ülarinde okaspuude (kuuskede) osakaal ning need asenduvad lehtpuudega, millega segus ja mille all hakkavad mõnevõrra aeglasemalt kasvama ka praegu järelkasvus tähtsavad noored kuused. Prognoositavalt kujuneb Munamäele lõpuks uuesti segamets, kus lehtpuude osakaal on praegusega võrreldes siiski oluliselt suurem. See on looduslikus metsa ootuspärane ja soovitatav arenguprotsess, kuna nii kujunev metsakooslus on mistahes häiringutele (kliimamuutused, metsakahjurid ja haigused jne) vastupidavam.

Joonis 1. Kaldaerofoto Munamäest lõuna suunast 17.06.2021 – ida- (paremal küljel) ja lõunaosas (all) on näha lehtpuude osakaalu tõus. Kõige suurem on kuuse osakaal Munamäe loodesektoris, kus muudatused puistu koosseisus saavad olema ka kõige suuremad.

Võimalused Munamäe skv-s maastikuilme kujundamiseks, mis tagaks kaitse-eesmärkide ja ootuste saavutamise ka järgnevatel aastakümnetel on kirjeldatud alljärgnevalt.

Kaitse-eeskiri võimaldab Munamäe skv-s kaitseala valitseja nõusolekul lubada:

- 1) olemasolevate ehitiste hooldustöid ja rajatiste püstitamist kinnisasja või kaitseala tarbeks. Rajatis on igasugune ehitis (teed, trepid, sillutatud ja täidetud alad jms), mis ei ole hoone. Keskkonnaamet käsitleb rajatise osana ka metsamaad, mis piirneb vahetult ehitistega.

Olemasolevate külastusrajatiste hooldustöid ja uute rajatiste püstitamist kaitseala tarbeks saab kaaluda ja lubada juhul, kui tegevusega ei kahjustata kaitse-eesmärke.

- 2) kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikku tegevust.

Munamäe skv lääneosas, kuhu on rajatud peamine külastustaristu teede näol, ei jää selliseid liike, kelle tarvis on vaja metsakooslust kujundada. Brauni astelsõnajala leiukoht vajab viimase vaatluse³ järgi põõsarinde harvendamist 10 m raadiuses.

- 3) metsakoosluse kujundamist vastavalt kaitse-eesmärgile (rohunditerikkad kuusikud (9050) ja maastikuilme).

Kuigi seletuskiri täpsustab, et metsakoosluste kujundamise all on mõeldud metsade looduslikkuse suurendamiseks tehtavaid töid kultuurpuistutes, mida Munamäe sihtkaitsevööndis ei ole, siis kaitse-eeskirja koostamise ajal ei osatud praegust olukorda Munamäel ette näha.

Sihtkaitsevööndis on võimalus teostada kujundusraieid, kui see on ala kaitse-eesmärkide täitmiseks vajalik ja kajastatud kaitsekorralduskavas.

Kaitse-eeskiri võimaldab rajatise hooldada. Olemasolevate ehitiste hooldustööde sättele tuginedes on seni lubatud eemaldada külastajatele ja ehitistele ohtlikke puid.

Kuna kaitse-eesmärgiks oleva elupaigatüübi kaitse on tagatud ja ala maastikuilme on vältimatute looduslike protsesside tulemusena muutumas, **peab kaitseala valitseja võimalikuks lubada joonisel 2 kujutatud töötsoonis sihtkaitsevööndis (s.o kuni 30 m ulatuses teede servadest ja muust piiranguvööndis asuvast külastustaristust) looduslähedast maastikuilme kujundamist piiratud ulatuses järgmiselt:**

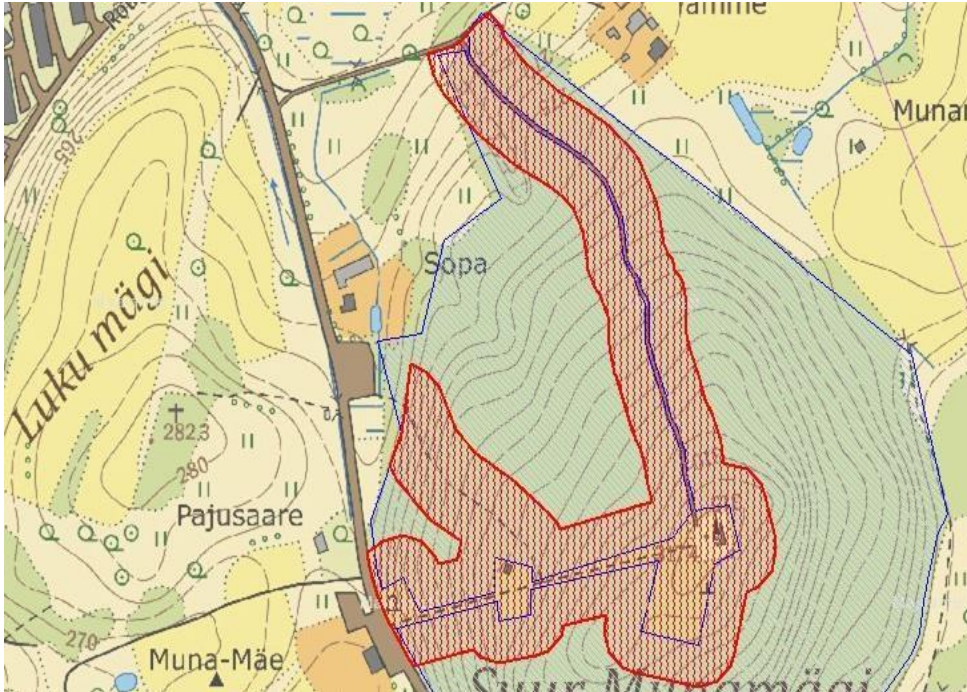
- Külastajatele ohtlike puude raiet järgmistel tingimustel:
  - ✓ Raied kavandatakse maksimaalselt väljapoole lindude pesitsusaega (perioodile augustist märtsini); otsese ohu või külastust takistavate puude likvideerimise vajaduse korral on raie lubatav ka pesitsusperioodil.
  - ✓ Puid langetatakse käsitsi, eelistatult teedest eemale metsa suunas. Langetamisel välditakse maksimaalselt elusate puude vigastamist ja pinnase kahjustamist.
  - ✓ Saetud puid võib laasida. Raiejäätmel tükeldatakse ja hajutatakse töötsoonist väljapoole metsa või koristatakse alalt.
  - ✓ Kännud ei jää lühemast küljest juurekaelast mõõdetuna kõrgemaks kui 10-20 cm.

---

³ EELIS KLO9309942 26.08.2020

- ✓ Alla 20 cm diameetriga tüveosad, sh ladvad eemaldatakse elupaigast.
- ✓ Langetamisega vigastatud põõsad raiutakse, tükeldatakse ja hajutatakse metsa alla väljapool töötsooni või koristatakse alalt.
- ✓ Tagatakse ala looduslähedaselt korrastatud ilme.

Joonis 2. Munamäe sihtkaitsevöönd (sinine) ja 30 m laiune töötsoon teedest ja muust külastustaristust, kus on lubatud külastajatele ohtlike puude langetamine ja raiejäätmete koristamine (punane).

- Muid kaitsekorralduslikult (s.h. külastuskorraldus, maastikuilme kujundamine ja liigikaitse) põhjendatud metsakoosluste arengut mõjutavaid tegevusi (nt. üksikpuude raie, lamapuidu koristamine, alusmetsa eemaldamine, looduslikule uuendusele kaasa aitamine jms) võib teostada sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja igakordse kaalutusotsuse alusel.

Piiranguvööndi ulatuses, s.o. taristul ja selle vahetus ümbruses saab:

- Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta kultiveerida istutuse või külviga ning hooldada segapuistut, kusjuures
  - ✓ Järelkasvu ja kultiveeritud taimi tohib hooldada väljaspool lindude pesitsusperioodi.
  - ✓ Langetatud puud võib elupaigast eemaldada.
- Kaitseala valitseja nõusolekul raiuda külastajatele ohtlikke (surnud ja kahjustatud) puid eelpool sihtkaitsevööndis lubatavatele raietele seatud tingimustel.

Kaitseala valitseja ei anna maastikuilme, metsakoosluste loodusliku arengu ja kõrge bioloogilise väärtusega puude säilitamise eesmärgil nõusolekut:

- I rinde eluspuude ja külastajatele ohutute puude raieks (ka siis, kui need varjutavad järelkasvu).

Käesolevad kaitsekorralduslikud põhimõtted vaadatakse Keskkonnaametis vajadusel uuesti läbi ulatusliku häiringu (tormi-, lume-, tule-) korral, mis hävitab või langetab nii elus kui surnud I rinde puud suurel osal sihtkaitsevööndist.

Tööjaotus

1. Jooksev info vajalikest töödest laekub, kas Keskkonnaameti ja RMK kaitsekorralduslike tegevuste raames või erinevatelt huvigruppidelt info@keskkonnaamet.ee vajaduspõhiselt.
2. Keskkonnaamet koondab vajalikud tööd, hindab nende põhjendatust ning edastab need koos töö kirjeldusega täitmiseks Riigimetsa Majandamise Keskusele, kes vormistab lähteülesande, hangib vajaliku tegevusloa (kaitseala valitseja kooskõlastuse), värbab töö teostajad ning kontrollib tööde nõuekohast teostamist.